

കലാകൗമുദി

ഡിസംബർ 23, 1984

വില: 1 രൂപ 80 പൈസ

Editor:

M.S. Mani

Assistant Editors:

S. Jayachandran Nair

N.R.S. Babu

Chief Sub-Editors:

Kallikkadu Ramachandran

E.V. Sreedharan

Sub-Editors:

Kusuma kumari

Prasad Lekshmanan

S. Ashok Kumar

Special Correspondents:

P. Faziluddin

P.K. Sreenivasan

P.K. Kunhanandan Nair

Correspondents:

K. Velappan

E.M. Ashraf

S. Sundar Das

K.K. Sreedevi

Artist:

Namboothiri

Lay-out Artist:

S. Rajendran

Calligraphist:

Narayana Bhattathiri

Photographer:

N. Sankaran Kutty

Production Supervisor:

N.V. Rajagopal

Advertisement Manager:

V. Salim Kumar

Circulation Manager:

K. Sreekumar

Printer & Publisher: M.S. Sreenivasan

Printed at S.T. Reddiar & Sons,

Ernakulam.

Postal Address:

Kala Kaumudi Group of Publications,

Kaumudi Buildings, Pettah,

Trivandrum 695 024.

Journals of the Kala Kaumudi
Group of Publications:

1. Kala Kaumudi

(Weekly)

2. Film Magazine

(Weekly)

3. Katha

(Fortnightly)

4. Trial

(Fortnightly)

484

സ്പെഷ്യൽ റിപ്പോർട്ട്

ലോകം കണ്ട ഏറ്റവും
ഭീകരമായ ദുരന്തം 4

ഡിസംബർ 3-ാം തീയതി തിങ്കളാഴ്ച
പുലർനാളിൽ ലോകചരിത്രത്തിലെ
ഏറ്റവും ഭീകരമായ ഒരു ദുരന്തത്തിന്റെ
വാർത്തയുണ്ടായി.

ജോപാൽ നഗരത്തിലുണ്ടായ വിഷവാതക
ച്ചോർച്ചയിൽ ആയിരക്കണക്കിനാളുകൾ മരിച്ചു.
പതിനായിരക്കണക്കിനാളുകൾ ഇഞ്ചിഞ്ചായി
മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ആ നഗരം
ഒരു ന്യൂട്രോൺ ബോംബിന്റെ പിടിയിൽ
അമർന്നുപോലെയായി.
ജോപാലിൽ നിന്ന് ശ്രീ. പി. ഫസിലുദ്ദീൻ
ആ കൊടിയ ദുരന്തത്തെപ്പറ്റി എഴുതുന്നു.

ദുരന്തം വന്ന വഴി 13

എങ്ങനെ ഈ അത്യാഹിതമുണ്ടായി?
ഒരു അന്വേഷണരേഖ്

അങ്ങനെയും ഒരു നാടകം 17

യൂണിയൻ കാർഡ്ബോഡ് എന്ന
രാഷ്ട്രാന്തര കത്തകമ്പനിയുടെ
മേധാവിയെ ഈ ദുരന്തത്തോടനുബന്ധിച്ച്
ജോപാലിൽ അറസ്റ്റുചെയ്തതിനെയും
വിട്ടയച്ചതിനെയും പറ്റി.

ആ കൊലവാതകത്തിന്റെ
വിളയാട്ടം 21

കിടനാശിനി ഉണ്ടാക്കാൻ ഉപയോഗിക്കുന്ന
പ്രൊഫൈസി. എന്ന വിഷവാതകം
വരത്തിവയ്ക്കുന്ന ദുഷ്കരങ്ങളെപ്പറ്റി
ഒരു കുറിപ്പ്.

ഇനിയും ഇങ്ങനെയൊന്നും
ഉണ്ടാവാതിരിക്കട്ടെ 23

ജോപാൽ ദുരന്തത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയെപ്പറ്റി.

സ്പെഷ്യൽ ഫീച്ചർ

സ്നേഹമന്ത്രങ്ങളുടെ ശക്തി 25

കോട്ടയം ലോക്സഭാ മണ്ഡലത്തിൽ
മത്സരിക്കുന്ന യുവജന നേതാവ്
ശ്രീ. സുരേഷ് കുറുപ്പിനെപ്പറ്റി
ശ്രീ. കള്ളിക്കാട് രാമചന്ദ്രൻ.

അവിടെ സാഹിത്യവും
കവിതയുമൊക്കെ പോക്കാ! 26

അമേരിക്ക സന്ദർശനം കഴിഞ്ഞു
മടങ്ങിയെത്തിയ
ശ്രീ. കടമ്മനിട്ട രാമകൃഷ്ണമയ്യ
ശ്രീ. ഇ. വി. ശ്രീധരൻ സംസാരിക്കുന്നു.

സാഹിത്യവാദപരമ്പര 46

ശ്രീ. എം. കൃഷ്ണൻനായർ

ആത്മകഥ

ഞാൻ പഴഞ്ചനല്ല 31

ശ്രീ. തങ്കപ്പി

വിക്ഷണങ്ങൾ, അകലങ്ങൾ 28

ശ്രീ. വി. രാജകൃഷ്ണൻ

എന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ, സുഹൃത്തു്,
നേതാവ് 40

ശ്രീ. എം. കെ. കുമാരൻ

നോവൽ

കലിഫ 32

ശ്രീ. പുനത്തിൽ കണ്ണെബ്ദുള്ള

പണം 36

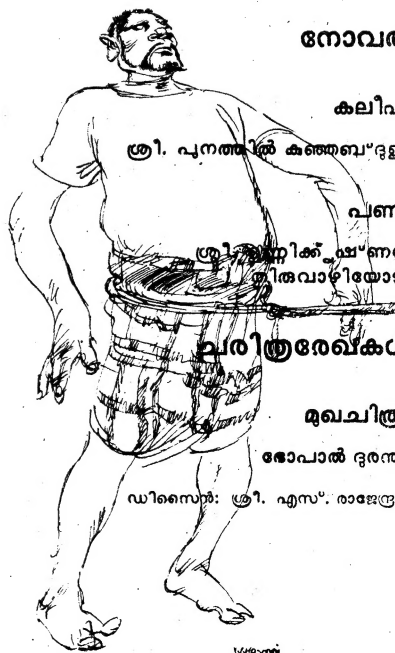
ശ്രീ. ജി. ജി. കൃഷ്ണൻ
തിരുവാഴിയോട്

ചരിത്രരേഖകൾ 50

മുഖചിത്രം

ജോപാൽ ദുരന്തം

ഡിസൈൻ: ശ്രീ. എസ്. രാജേന്ദ്രൻ

ഭോപാലിൽ കിടന്നൊഴുപ്പാലെ പിടഞ്ഞു മരിച്ച മനുഷ്യർ

ഒരിറു് ശ്വാസത്തിനുവേണ്ടി പിടഞ്ഞുവീണ മരിക്കുന്നവർ. കാഴ്ച നഷ്ടപ്പെട്ട് ദിനമായി വിലപിക്കുന്നവർ. വിജനഭീകരതയിൽ മരണത്തിന്റെ കാലോച്ച നിറഞ്ഞ ദിവസങ്ങൾ—എനിക്ക് ആ ദിവസങ്ങൾ ഒരിക്കലും മറക്കാനാവില്ല. എന്റെ രാത്രികളെ പീഡിപ്പിക്കുന്ന ആ ഓർമ്മകളുമായി ഈ ജീവിതകാലം മുഴുവൻ എനിക്ക് തള്ളിനിൽക്കേണ്ടി വരും—ഭോപാലിൽ നിന്ന് ശ്രീ. പി. ഫസിലുദ്ദീൻ എഴുതുന്നു.

പി. ഫസിലുദ്ദീൻ

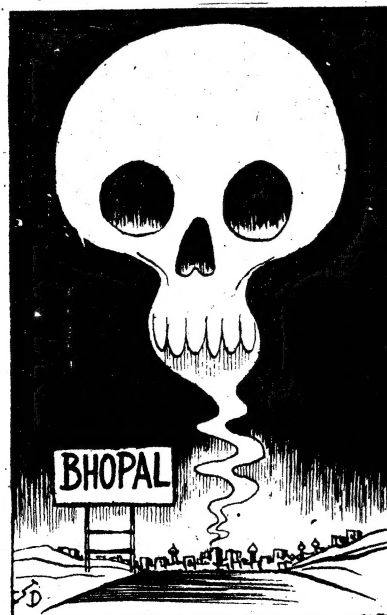
ലോകം തിണ്ട ഏറ്റവും

ദീകരമായ വിഷവാതക ദുരന്തം

എങ്ങനെയാണ് അത് പറയേണ്ടത്. എങ്ങനെ പറഞ്ഞാലും അത് ശരിയായി വരില്ല, അത്ര ഭീകരമാണ് ആ അവസ്ഥ. അത്ര ദാരുണമാണ് ആ കാഴ്ചകൾ. നേരിട്ട കഷ്ടാലല്ലാതെ പൂർണ്ണമായി മനസ്സിലാക്കില്ല. എന്നേയും നിങ്ങളേയും പോലുള്ളവർക്കും. അല്ല; നമ്മെക്കൊള്ളൂ ആരോഗ്യമുള്ളവർക്കുപോലും. നേരെ ശ്വാസം വിടാനാകാതെ നിലത്തുവീണ് പിടയുന്ന കാഴ്ച. എങ്ങനെയെങ്കിലും ഒന്ന് സഹായിക്കണമെന്നു കേൾക്കുന്നു. പരമദയനീയമായ നോട്ടം. ആ കണ്ണുകൾ അതിനിടയിൽ പലവട്ടം ഉരുണ്ടു മറയുന്നു. തറ പിളർക്കുമാറുള്ള കൈകാലിട്ടടി. ഏന്തോ പറയാനുള്ള ശ്രമം. വായിൽ നരയും പതയും നിറയുന്നു. പ്പെ. ഇരുകണ്ണുകളിൽനിന്നും കണ്ണുനീർ കടകടാ ചാടുന്നു. അരക്കെട്ടിന്റെ ഭാഗത്തു് എവിടെനോ രക്തപ്രവാഹം. ഞൊടിയിടയിൽ, ആ ശരീരം നിവരുന്നു. പെട്ടെന്ന് ആ മനുഷ്യൻ നിശ്ചലനാകുന്നു. അപ്പോഴും വെളിച്ചം കെട്ട ആ കണ്ണുകളിൽ യാചനാഭാവം നിറഞ്ഞു നില്ക്കുകയായിരിക്കും. ആ രംഗം അങ്ങനാകാതെ നിങ്ങൾ കണ്ണുകൾ അടയ്ക്കുന്നു. മറ്റൊരങ്ങോട്ടെങ്കിലും നോക്കി മനസ്സിനെ നിയന്ത്രിക്കാമല്ലോ എന്ന ചിന്തയിൽ എങ്ങോട്ടോ നോക്കി കണ്ണുതുറക്കുന്നു. അപ്പോഴും കൺമുമ്പിൽ മനുഷ്യന്റെ മരണപ്രൊളം. എങ്ങോട്ട് നോക്കിയാലും ഇതുതന്നെ രംഗം. പത്തു മിനിറ്റിനുള്ളിൽ ഇങ്ങനെ പത്തുപതിനഞ്ചുപേർ പിടഞ്ഞു മരിക്കുന്നു. അത്രദാരുണമായി, നിങ്ങളുടെ കൺമുമ്പിൽവെച്ച്. നിങ്ങളോട് സഹായം ചോദിച്ചിട്ടും, നിങ്ങൾക്കും

ഒന്ന് പത്തുപതിനഞ്ചുപേർ പിടഞ്ഞു മരിക്കുന്നു. അത്രദാരുണമായി, നിങ്ങളുടെ കൺമുമ്പിൽവെച്ച്. നിങ്ങളോട് സഹായം ചോദിച്ചിട്ടും, നിങ്ങൾക്കും

ദുരന്തം: പ്രസിദ്ധ കാർട്ടൂണിസ്റ്റ് സുധീർദാറിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ

ഒന്നും ചെയ്യാനാകാതെ അവർ മരിച്ചു വീഴുന്നതു കണ്ട് തരിച്ച് നിലക്കേണ്ടി വരുന്നു. മനസ്സിനെയാകെ കലക്കി മരിക്കുന്ന ഈ ദയനീയചിത്രങ്ങൾ കാണേണ്ടെന്നുവെച്ച് ആ സ്ഥലം വിട്ടാലോ. നിങ്ങളുടെ കാലടികൾക്കു ചുറ്റും ഇതുപോലെ പിടഞ്ഞുകിടന്നവർ മരിച്ചവർ മാത്രം. അല്ലെങ്കിൽ പ്രാണവേദന സഹിക്കാനാകാതെ വെപ്രാളം. ആശുപത്രിയിലെ എമർജൻസിവാർഡുകളിൽ വിശാലമായ വരാന്തയിൽ എങ്ങും മരണവും മരണവെപ്രാളവും.

അവിടെയും നില്ക്കാനാകാതെ പുറത്തേക്ക് വരുമ്പോഴോ ഇനി ജീവിച്ചിട്ട് കാര്യമില്ല എന്ന രീതിയിൽ ചിലർ വാവിട്ട് നിലവിളിക്കുന്നു. നിലത്തുവീണ് നെഞ്ചിലടിച്ച് കരയുന്നു. ആരുടെയൊക്കെയോ പേരുകൾ അവർ വിളിക്കുന്നു. അവ്യക്തമായ രീതിയിൽ. വിളികൾക്കാൻ ആരുമില്ല. നേരെ ചൊവ്വേ ശ്വാസം വിടാൻ കഴിയാത്ത അവസ്ഥയിലാണ് ആ വിളി. ഹൃദയമുള്ളവർക്ക് കേട്ടുനില്ക്കാനാകാത്ത ദയനീയമായ വിളി. അവരിൽ ചിലർ പിന്നെ മിണ്ടാതെ തളർന്ന് വീഴുന്നു. അങ്ങനെ കിടന്ന് അവർ മരിക്കുന്നു.

ഇതെല്ലാം കണ്ട് നിങ്ങൾ അനങ്ങാനാകാതെ നില്ക്കുമ്പോഴാണ്. നിങ്ങളുടെ മുന്നിൽ ഒരു ചെറിയ തട്ട്. 'കമോൺ, നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ ആയാലോ?' ആ വാ

കലാകരമുഖി 4

ക്കേൾ ഉച്ചരിച്ചത് നിങ്ങളെ എമർജൻസി വാർഡിലേക്ക് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയ ഡോക്ടർ ഫറൂക്കി ആണ്. പരിഷ്കാരിയായ ഒരു ഡോക്ടർ. നിങ്ങളുടെ മൗനത്തിന്റെ അർത്ഥം മനസ്സിലാക്കിയ മദ്ധ്യവയസ്സനായ ഡോക്ടർ പറയുന്നു: 'പതിനാറുവർഷമായി ഞാൻ ഡോക്ടറായി ജോലിനോക്കുന്നു. പലതരം മരണങ്ങൾക്കും ഞാൻ സാക്ഷ്യം വഹിച്ചിട്ടുണ്ട്. മരണം കണ്ട് മരവിച്ചുപോയ മനസ്സുള്ളവരാണ് ഡോക്ടറന്മാർ എന്ന് നിങ്ങൾ പറയുമല്ലോ. സാധാരണഗതിയിൽ ഞാൻ അത്തരക്കാർനാണ്. എന്നാൽ, എനിക്ക് ഇതൊന്നും കാണാനുള്ള മനക്കരുത്തില്ല. ഒരുദിവസം എത്രപേർ പിടഞ്ഞു വീണു മരിക്കുന്നതു കണ്ടുനിലക്കേൾ കഴിയും! അതുവരെ ഒരു അർച്ചവട് പിറകെവന്ന ആ ഡോക്ടർ പെട്ടെന്ന് എന്റെ മുമ്പിൽ നടന്നു കയറി എന്നെ പിടിച്ചു നിറുത്തി എന്റെ മുഖത്തുനോക്കി ഒരു ചോദ്യം: 'നിങ്ങൾ, മലയാളികൾ വളരെ പ്രബലതയുള്ളവരല്ലേ. ഇവിടത്തെ മരണത്തിന്റെ തോതു് നിങ്ങൾക്കൊന്ന് ഊഹിച്ചു പറയാൻ കഴിയുമോ?' മൗനമല്ലാതെ എത്ര മറുപടി!

പിന്നെ ഞങ്ങൾ സംസാരിക്കുന്നത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഔദ്യോഗിക റൂമിൽ വെച്ചാണ്. 'നോക്കൂ', അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. 'കഴിയുമെങ്കിൽ ഇവിടെനിന്നെങ്ങും ഒന്നും കഴിക്കരുത്. ഈ വാതകത്തിന്റെ സംഹാരശക്തിയെക്കുറിച്ച്, അനുഭവത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ എനിക്ക് ഏന്റേതായ സംശയങ്ങളുണ്ട്.' എന്റെ ഭോപാലിലെ ഒരു സൂപ്പർമാർക്കറ്റ് പേരു പറഞ്ഞിട്ട്, ഫറൂക്കി തുടർന്നു: 'ഞങ്ങളുടെ അവിടെയും ഈ വാതകം എത്തിയില്ല. കഴിക്കുമെങ്കിൽ ആ വീട്ടിൽപ്പോയി കിട്ടുന്നതു കഴിക്കുക, പോകുന്നതുവരെ.' എന്നിട്ട് അദ്ദേഹം

അവിടെ വച്ചിരുന്ന ഒരു ടിഫിൻബോക്സ് തുറന്നു. ജാം പുരട്ടിയ ഏട്ടുകമ്പണം റൊട്ടികൾ. ഉച്ചയ്ക്ക് രണ്ടരമണിയായിരുന്നു സമയം. അതിൽപകുതി എന്നിരുന്നെങ്കിൽ. അദ്ദേഹം വീട്ടിൽനിന്നും ഒരു ഫ്ലാസ്കിൽ കൊണ്ടുവന്ന ഒരു ചായയുടെ പകുതിയും. 'ഇപ്പോൾ ഇതു കഴിച്ച് വിശപ്പ് അടക്കുക. ഈ ദുരന്തത്തിന്റെ മറ്റു ചില വശങ്ങൾ കൂടി നിങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കേണ്ടതുണ്ട്.' എന്നിട്ടദ്ദേഹം ബെല്ലടിച്ചു തന്റെ സ്റ്റാഫിൽപ്പെട്ട ഒരാളെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു: 'ഇതു എന്റെ ഒരു പത്രപ്രവർത്തക സുഹൃത്താണ്. ഇദ്ദേഹത്തെ പ്രധാനിന്റെ അടുത്തേക്കു കൊണ്ടുപോകൂ.' എന്നിട്ട് എന്നെ നോക്കി അദ്ദേഹം തുടർന്നു: 'ഞാൻ അല്പം തിരക്കിലാണെന്ന് അറിയാമല്ലോ. കഴിയുമെങ്കിൽ പിന്നെ വീട്ടിൽ വെച്ചു കാണാം.' അദ്ദേഹം ഉടൻതന്നെ എമർജൻസിവാർഡിലേക്ക് പോകുന്നത്.

ആറാം വാർഡിലെ ഒരു ഇൻ-പേഷ്യന്റും ആണ് പ്രധാൻ. ദുരന്തത്തിന്റെ മറ്റൊരു ഇര. ചുവന്ന് വിങ്ങിവിർത്ത കൺകുട്ടനാണ്. സ്ഥലത്തെ അറിയാത്ത ഒരു മാന്യനാണ്. അവനോടും വയസ്സു തികഞ്ഞ ആരോഗ്യവാനായ ആ മനുഷ്യനെന്നും മനസ്സിലാക്കാൻ പ്രയാസമില്ല. പരിചയപ്പെടുത്തൽ കഴിഞ്ഞിട്ടും മുഖം കനിച്ചു മിണ്ടാതിരുന്ന പ്രധാൻ അല്പസമയം കഴിഞ്ഞു പൊട്ടിക്കരയാൻ തുടങ്ങി. ഒരു ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ ഇടയ്ക്കിടെ കണ്ണുകളുയർത്തി ചുറ്റും നിൽക്കുന്നവരെ ഒന്നൊന്നായി മാറിമാറി നോക്കും. വീണ്ടും കണ്ണുകൾ താഴ്ത്തി മുഖം പൊത്തി പൊട്ടിക്കരയും. അരമണിയിൽ ശ്രമിച്ചിട്ടും കരക്കും. അയാൾ മിണ്ടിയില്ല, കരഞ്ഞു തല്ലാതെ. അദ്ദേഹത്തെ തിരഞ്ഞു പിടി ചെത്തിയ ഒരു ബന്ധുവാണ് ആ കഥ പറഞ്ഞത്. പതിവുപോലെ അർദ്ധ

രാത്രിയോടുകൂടിയിരുന്നു, ഡിസംബർ രണ്ടാം തീയതി രാത്രിയും. പ്രധാൻ വീട്ടിലേക്കു മടങ്ങിയത്. കാർ ഷെഡ്ഡിൽ കയറ്റിയിട്ട് പ്രധാൻ വീട്ടിൽ കയറി. വസ്യം മാറി. അമ്മയും ഭാര്യയും കട്ടികളും ഉറങ്ങിയിട്ടില്ല. പെട്ടെന്ന് തെരുവിൽ ബഹളം. ആളുകൾ നാലുപാടും ഓടുന്നു. പ്രധാൻ പുറത്തിറങ്ങി നോക്കി. കാർബൈഡ് ഫാക്ടറി പൊട്ടിത്തെറിച്ചുവെന്ന് ആരോ പറഞ്ഞു. ഓടിപ്പോകുന്ന മിക്കപേരും ചുമയ്ക്കുന്നു. ചർദ്ദിക്കുന്നു. പെട്ടെന്ന് ദുർഗന്ധത്തോടു കൂടിയ വായു ശ്വാസിച്ചു പ്രധാനും ചുമയ്ക്കാൻ തുടങ്ങി. മുക്കം പൊത്തി പ്രധാൻ വീട്ടിലേക്കു ഓടി. ജനങ്ങളാകെ ഇളകി യോടുന്നത് എത്തിനെന്ന് അറിയാൻ പ്രധാന്റെ കടുംബാംഗങ്ങളും പുറത്തിറങ്ങി നിൽക്കുകയായിരുന്നു. പെട്ടെന്ന് അവരും ചുമച്ചുതുടങ്ങി. ചിലർ ശ്വാസം വിടാനാവാതെ വീമിട്ടുപെട്ടു. പ്രധാൻ പെട്ടെന്ന് വീട്ടിൽ ഓടിക്കയറി കാർന്റെ താക്കോലെടുത്തു ഷെഡ്ഡ് തുറന്നു വണ്ടി പുറത്തെടുത്തു. അപ്പോഴേക്കും കണ്ണിന്റെ കാഴ്ച കറയുന്നതുപോലെ. അല്പം എരിച്ചിലും. അമ്മയെ വിളിക്കാൻ പോയപ്പോൾ, അമ്മ നിലത്തു കിടക്കുന്നു. അവരെ താങ്ങിയെടുക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്ന ഭാര്യയും നേരെ നില്ക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല. പ്രധാൻ അവരെ ഓരോരുത്തരെയായി കാറിൽക്കയറ്റി. അസ്വസ്ഥത മുഖം നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന തന്റെ മൂന്നു മക്കളേയും കൂടി കയറ്റി പ്രധാൻ കാർ സ്റ്റാർട്ട് ചെയ്തു റോഡിലേക്കിറങ്ങി. റോഡിലാകെ നിറഞ്ഞൊടുന്ന

ഉറങ്ങിക്കിടന്ന നഗരം ഉണർന്നത് മരണത്തിന്റെ നഗരമായിട്ടായിരുന്നു. ഉറവരും ഉടയവരും ഉറക്കത്തിൽ പിടഞ്ഞു മരിച്ചവരുടെ, മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവരുടെ, നഗരം

ജനങ്ങൾ. കാർ നീങ്ങാനാകാത്ത തരത്തിൽ. കറച്ച സമയം. കാർ റോഡിൽ നിറുത്തിയെന്ന് മാത്രമേ അയാൾക്ക് ഭരണിയാവൂ. പിന്നെ അയാൾ കണ്ണു തുറക്കുന്നത് ചൊവ്വാഴ്ച ഉച്ചയ്ക്കായിരുന്നു. തന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവരെല്ലാം കാറിൽ ഇരുന്ന് മരിച്ചുവെന്ന് എങ്ങനെയോ അയാൾ ഭർത്താക്കനെ അറിയാനിടയായി. അവരുടെ മൃതദേഹങ്ങൾ ആത്ം എങ്ങോട്ടുകൊണ്ടുപോയി എന്നു കണ്ടുപിടിക്കാൻ പ്രധാന്റെ സഹായത്തോടെ ജീവനക്കാരുടെ ഇപ്പോഴും ശ്രമിക്കുകയാണ്. കടംബംഗങ്ങളെല്ലാം മരിച്ചുപോയി എന്നത് അയാളെ അർത്ഥനാശിമാറ്റിയിരിക്കുന്നു. കൂടെ വിഷവാതകത്തിന്റെ ശാരീരിക പിഡയു.

ഡിസംബർ രണ്ടാം തീയതി അർദ്ധരാത്രി റോഡിൽ മരിച്ചുവീണ നൂറുകണക്കിന് കടംബങ്ങളിൽ ഒന്നായിരുന്നു പ്രധാനേതും. വിഷപ്പക താങ്ങാനാകാതെ, വീട്ടിൽ നിന്നും ഓടി രക്ഷപ്പെടാൻ റോഡിലേക്ക് ഇറങ്ങിയ ആയിരക്കണക്കിന് ആളുകൾ റോഡിൽത്തന്നെ മരിച്ചു. അതിഭാതകമായി പിടിച്ചടിച്ചു മരിച്ചു. മരിച്ചവർ വീഴ്ന്നവരെ പിടിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നവരും ശ്വാസം മുട്ടി വീണു. അതും കൂടി കണാനിടയായവർ പിന്നെ ഒന്നിന്നു തുനിഞ്ഞില്ല. ചുറ്റും ആളുകൾ ഹൃദയഭേദമായി നിലവിളിച്ചുകൊണ്ട് മരിച്ചവർക്കു വേദം, അവരെ നോക്കാതെ, ബോധം കെട്ടോ, പ്രാണൻ പോയോ വീണു കിടക്കുന്ന അവരുടെ ശരീരങ്ങളിൽ ചവിട്ടിയും ചവിട്ടാതെയും കഴിയുന്നിടത്തോളം ദൂരത്തേക്ക്, ആവുന്നത്ര ശക്തി സംഭരിച്ച് അവർ ഓടി. സ്വന്തം ജീവൻ രക്ഷിക്കാനുള്ള വെപ്രാളത്തിൽ പ്രിയപ്പെട്ട മക്കളും മാതാപിതാക്കളും കൈവിട്ടുപോയത് അവർ അറിഞ്ഞില്ല. അവരെത്തേടി തിരിഞ്ഞുനിന്നാൽ ചുറ്റുമുള്ളവർ വീഴുന്നതുപോലെ തങ്ങളും വീഴുമെന്ന് പ്രാണയേം. നേരേ കണ്ണുതൂന്നു വയ്യാനാകില്ലെങ്കിലും, ജീവനിൽ കൊതിയുള്ളവർ ഓടാതിരിക്കുന്നതെങ്ങനെ. ഓടുന്നവർ പലരും നിറുത്താതെ ചുമയ്ക്കുന്നു. ചിലർ ചുമച്ചു വീഴുന്നു. മറ്റു ചിലർ ഛർദ്ദിച്ചു വീഴുന്നു. പലരും "എന്നെ രക്ഷപ്പെടുത്തേണ"യെന്ന് ഹൃദയംപൊട്ടുമാറ്റം വിളിച്ചുകൊണ്ടു വീഴുന്നു. അങ്ങനെ വിലപിച്ചു വീഴുന്നവർ സ്വന്തം ബന്ധുക്കളാണോ സുഹൃത്തുക്കളാണോയെന്ന് കൂട്ടക്കൂട്ടത്തിൽ തിരിച്ചറിയാനാകാത്ത അവസ്ഥ. എങ്ങും മരണത്തിന്റെ പിടിയിലാകാൻ തുടർന്നു വീഴുന്ന മനുഷ്യന്റെ ഭയനീയ വിളാപം. എല്ലാരിലും മരണ വെപ്രാളം. ഡിസംബർ രണ്ടാം തീയതി അർദ്ധരാത്രിയോടെ നേരം വെളുക്കുന്നതുവരെ ഭോപാൽ നഗരമാകെ അതായിരുന്നു സ്ഥിതി. ആ നഗരത്തിലെ ലക്ഷക്കണക്കിനു ജനങ്ങളിൽ നിന്നും ഒരേ സമയം ഉയർന്ന ഭയനീയ വിളാപം. മരണപ്പെട്ടവരിലിനിടയിലെ ഹൃദയംപൊട്ടുന്ന വിളി. ലക്ഷക്കണക്കിന് ആളുകൾ

ആയിരക്കണക്കിനാളുകൾ അഭയം തേടി ഓടി. ആശുപത്രികൾ ജഡങ്ങളും അവശരെയും കൊണ്ടു നിറഞ്ഞു. വഴിയരികുകളിൽ സന്നദ്ധസംഘങ്ങൾ ചികിത്സയ്ക്കും മേശയും കണ്ടെത്തുമായി എത്തി

ളുടെ ഭീകരമായ കൂട്ട നിലവിളി. മനുഷ്യന്റെ നീന്താനൊപ്പം മൃഗങ്ങളുടേയും. അതു കേട്ട് പ്രകൃതിപോലും മണിക്കൂറുകളോളം തെട്ടിത്തരിച്ചുപോയിരിക്കണം. മരണത്തിൽനിന്നും എങ്ങനെയും രക്ഷപ്പെടാനായി എല്ലാം മറന്ന് പരിഭ്രാന്തമായി ഓടിയിരുന്നവരുടെ ഭയനീയ കഥകൾ എത്രനേരം കേട്ടുനിലക്കാൻ കഴിയും? ആ അവസാന ഓട്ടത്തിൽ മരിച്ചുവീണവരുടെ മൃതദേഹങ്ങൾ എത്രയെണ്ണം കണ്ടു നിലക്കാൻ കഴിയും? വീട്ടിലും റോഡിലും ആശുപത്രിയിലും മരിച്ചുകിടക്കുന്നവർക്കെല്ലാം ഒരൊറ്റ ഭാവം മാത്രം. ഒരിറ്റ ശ്വാസത്തിനായി സർവ്വശക്തിയും ഉപയോഗിച്ച് നടത്തിയ അന്തിമ സമരത്തിന്റെ ഭീകരഭാവം. മൃതദേഹങ്ങളുടെ മുഖത്ത് "ലനീവേച്ചിനില"ക്കുന്നു. സ്വസ്ഥതയോടെ മരിക്കാൻ അവർക്കൊക്കും, ആ പിഞ്ചു കുഞ്ഞുങ്ങൾക്കുപോലും കഴിയാതെപോയി.

ദൂതമരണത്തിന്റെ പിടിയിലാകാൻ മനുഷ്യന്റെ ഭയനീയമായ നിസ്സഹായതയുടെ കഥകൾ ഭോപാലിൽ എത്രവേണമെങ്കിലും കേൾക്കാൻ കഴിയും. അത്തരം കാഴ്ചകൾ കണ്ടും അത്തരം കഥകൾ കേട്ടും അവിടത്തെ മനുഷ്യരുടെ മനസ്സ് മരവിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മനുഷ്യന്റെ നിസ്സഹായതയിലുള്ള താങ്ങാനാകാത്ത വേദന അവരുടെ മനസ്സിൽ തളം കെട്ടിനിലക്കുന്നു. ബന്ധുക്കളും സുഹൃത്തുക്കളും മരണവെപ്രാളത്തിൽ കിടന്നു പിടിയുമ്പോൾ ഒന്നും ചെയ്യാൻ അവർക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. ദിവസങ്ങൾ പലതു കഴിഞ്ഞിട്ടും അവരുടെ മനസ്സിലെ ആ വേദന ശമിച്ചില്ല. പുതുപ്പള്ളിക്കാരൻ ചാക്കോയുടെ മരണരംഗം വിവരിച്ച സഹൃത്തുക്കളുടെ മുഖഭാവം ആ വേദന അതുപോലെ

നമ്മുടെ മനസ്സിൽ ജനിപ്പിക്കും. വിഷപ്പക വീട്ടിനകത്തു കയറിയത് ചാക്കോ അറിഞ്ഞില്ല. സഹോദരി ചുമച്ചു തുടങ്ങിയപ്പോഴാണ്, പ്ലം രണ്ടരവയസ്സുള്ള മകളും ഭാര്യയും ചുമയ്ക്കുന്നു. ചാക്കോയുടെ കണ്ണും എരിയുന്നു. ചെറിയ ശ്വാസം മുട്ടി. "സൂപ്പർ എടുത്ത്" എല്ലാവരെയും കയറ്റി ഏങ്ങോട്ടെങ്കിലും പോകാം; പെട്ടെന്ന് ഇറങ്ങൂ", ചാക്കോ ഭാര്യയോടും സഹോദരിയോടും വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. ഒരു മഫ്ളർ എടുത്ത് മുക്കുപൊത്തി കൊണ്ട് ചാക്കോ സൂപ്പർ ഇരിക്കുന്നിടത്തേക്ക് ഓടി. അപ്പോഴാണ് സൂപ്പറിന്റെ താക്കോൽ എടുത്തില്ലെന്ന് ഓർത്തത്. സൂപ്പറിന്റെ താക്കോൽ വയ്ക്കുന്നിടത്തേക്ക് ചാക്കോ ഓടി. താക്കോൽ കാണാനില്ല. തൊട്ടടുത്തു താമസിക്കുന്ന നാരായണൻ എന്ന സുഹൃത്തിന്റെ കാറിൽ രണ്ടു കടംബങ്ങൾക്കും രക്ഷപ്പെടാമല്ലോ എന്ന തോന്നൽ ചാക്കോയെ അങ്ങോട്ടോടിച്ചു. അവിടെച്ചെന്നു നോക്കിയപ്പോഴേക്കും നാരായണൻ പോയി കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഓടിത്തിരിച്ചെത്തിയ ചാക്കോ കാണുന്നത് സഹോദരി തലകറങ്ങി വീഴുന്നതാണ്. അവരെ പിടിക്കാൻ ആഞ്ഞ ചാക്കോയും പ്ലം വീണു. വീണിടത്തു കിടന്ന് ചാക്കോ കാണിച്ച മരണപ്പിടച്ചിൽ, കണ്ടുനിന്നവർക്കു ഇപ്പോഴും ശരിക്കും വിവരിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല. ശ്വാസം മുട്ടി കൈകാലുകളിട്ടിരിക്കാൻ തുടങ്ങിയ ചാക്കോയുടെ വായിൽ നരയും പതയും. ആ പ്രാണപ്പെട്ടിലിന്റെ ഭേദവിൽ ചാക്കോയുടെ കൈയിൽ കിട്ടിയത് ആ മഫ്ളർ ആയിരുന്നു. അതു കൈയിലെടുത്ത് രണ്ടു കൈകൊണ്ടും അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും പിടിച്ചു വലിച്ചു ആ മഫ്ളർ ചാക്കോ

രണ്ടായിക്കീറി. മഫ്ളറിന്റെ ഓരോ കഷണവുമായി കൈകൾ രണ്ടും തളർന്നു വീഴുമ്പോഴേക്കും ആ ജീവൻ നിശ്ചലമായിരുന്നു. യൂണിയൻ കാർബൈഡ് ഫാക്ടറിയിൽനിന്നും അർദ്ധരാത്രി പൊട്ടി ഒഴുകിയ ആ വിഷവാതകം നഗരത്തിന്റെ താഴ്ന്ന ഭാഗങ്ങളിലാകെ മരണത്തിന്റെ കരിമ്പടമായി ഏറെനേരം തങ്ങി നിന്നു. ആ കരിമ്പടത്തിനിടയിൽനിന്നും ഓടി രക്ഷപ്പെടാൻ പരിഭ്രാന്തരായ രണ്ടു ലക്ഷത്തോളം ജനങ്ങൾ സങ്കല്പിക്കാവുന്ന മാർഗ്ഗങ്ങളെല്ലാം ഉപയോഗിച്ചു നോക്കി. ഫാക്ടറിയിൽ നിന്നും ഏതാണ്ടു ഒരു കിലോമീറ്ററോളം അകലെയാണ് ബസ് സ്റ്റാന്റഡ്. ഫാക്ടറിക്കും ബസ് സ്റ്റാന്റഡിനും ചുറ്റുമുള്ള ആയിരക്കണക്കിനു വീടുകളിൽ നിന്നും ഓടിയിറങ്ങിയവർ സ്വാഭാവികമായും തിരിഞ്ഞു ബസ് സ്റ്റാന്റഡിലേക്കു കയറി തന്നു. ബസ് സ്റ്റാന്റഡിലുണ്ടായിരുന്ന മദ്ധ്യപ്രദേശ് സ്റ്റാന്റർ ട്രാൻസ്പോർട്ട് കോർപ്പറേഷന്റെ ജീവനക്കാർ എല്ലാം പല ബസ്സുകളിലായി ചാടിക്കയറി ബസ്സു ഓടിച്ചു പോകാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. ബസ് സ്റ്റാന്റഡിലേക്ക് ഓടിയെത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന ജനക്കൂട്ടം ഈ ബസ്സുകളിലെല്ലാം ചാടിക്കയറി. പുറപ്പെടാൻ തയ്യാറായി നിന്ന ബസ്സുകളുടെ മുകളിൽ പോലും ജനങ്ങൾ തള്ളിക്കയറി. തിങ്ങി കൂടി. നിരവധി ബസ്സുകൾ ഇങ്ങനെ പുറപ്പെടുന്നത് കണ്ടുനിന്നവരിൽ ഡ്രൈവിങ് അറിയാവുന്നവർ പിന്നെ അറച്ചു നിന്നില്ല. അവരും പോയി ബസ്സുകൾ സ്റ്റാന്റ് പെയ്ത് ഓടിച്ചുപോയി. ആ ബസ്സുകളിൽ ഓടിച്ചെന്ന് ഇടിച്ചുകയറിയവരെല്ലാം രക്ഷപ്പെട്ടു. തലസ്ഥാനനഗരയിലെ ആ കേന്ദ്രബസ് സ്റ്റാന്റഡിൽ മുന്തോളം ബസ്സുകൾ ആ രാത്രി ഉണ്ടായിരുന്നത്രേ. അതിൽ ചുരുക്കം ചില ബസ്സുകൾ മാത്രം

മേ അവിടെ പിറേന്നു രാവിലെ കാണാൻ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അരേറുകോളനി, ഭാരത് ഹെവി ഇലക്ട്രിക്കൽസ് തുടങ്ങിയ ഉയർന്ന പ്രദേശങ്ങളിലേക്കാണ് ആ ബസ്സുകളിൽ ചിലത് അവർ ഓടിച്ചു പോയത്. ഉജയിൻ, ഇറാർസി, വിദിഷ തുടങ്ങിയ വിദൂരനഗരങ്ങളെ ലക്ഷ്യമാക്കിയും ഈ ബസ്സുകൾ പാഞ്ഞു. വിഷവാതകച്ചുരുക്കുകളിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടവെന്ന് തീർത്തും ബോധ്യമായ ചില ഡ്രൈവർമാർ, തങ്ങളുടെ ബസ്സുകളിലുള്ളവരെ സുരക്ഷിതസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഇറക്കിയശേഷം, വീണ്ടും മടങ്ങിവന്നു. വിഷവാതകം വ്യാപിച്ചു കിടന്നിരുന്ന നഗരഭാഗങ്ങളുടെ അതിർത്തി വരെവെന്ന്, അവിടെനിന്നും വീണ്ടും ആളുകളെ കയറ്റി അവർ ദുസ്ഥലങ്ങളിലേക്ക് പോയി. അങ്ങനെ മിക്ക ബസ്സുകളും നിരവധി തവണ മടങ്ങിവന്ന് ഭേദപ്പെടാത്ത രക്ഷപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായി. ഈ ബസ്സുകളിൽ ചാടിക്കയറാനുള്ള ശ്രമത്തിൽ കായികശേഷിക്കുറവു കൊണ്ട് പീർത്തുള്ളപ്പോഴും ചെറിയ കുട്ടികളും, വൃദ്ധജനങ്ങളും ആയിരുന്നു ബസ്സ് സ്റ്റാന്റഡിന്റെ പരിസരങ്ങളിൽ മരിച്ചുകിടന്നവരിൽ ബഹുഭൂരിപക്ഷവും. ഈ ബസ്സുകളിൽ മിക്കതും നഗരത്തിനപ്പുറം ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട നിലയിൽ പിറേന്നു രാവിലെ കാണപ്പെട്ടിരുന്നു. നഗരത്തിലെ കാര്യകളും ഓട്ടോറിക്ഷകളും ഇത്തരം രക്ഷാ പ്രവർത്തനത്തിൽ പിന്നിലായിരുന്നില്ല. വിഷ ബാധ രൂക്ഷമായി അനുഭവപ്പെട്ട ഓൾഡ് ഭോപാലിന്റെ വിവിധ ഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നും വിഷവാതകം വ്യാപിക്കാതിരുന്ന ന്യൂഭോപാലിലേക്ക് അവർ കഴിയുന്ന ആളുകളെ വീണ്ടും വീണ്ടും കയറ്റിക്കൊണ്ടു പോയി. ആ അപൂർവ്വസന്ദർഭം ഉപയോഗിച്ച് പണമുണ്ടാക്കിയ ക്രൂരന്മാരായ ആട്ടോ-ടാക്സി ഡ്രൈവർമാർ നിരവ

നഗരത്തിൽ ഒഴിവുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലും ആശുപത്രികളുടെയും വീടുകളുടെയും മുന്നാങ്ങളിലുമെല്ലാം അയോർത്ഥി ടെൻറുകൾ നൂറുകണക്കിനുയർന്നു

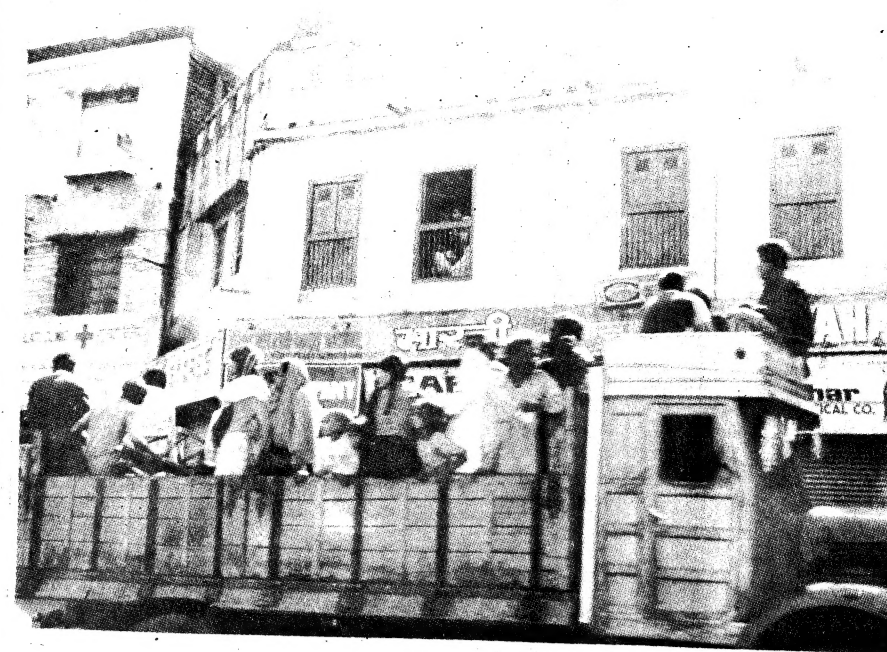

ധിയുണ്ടെന്നാണ് ടാക്സി-ഡ്രൈവർമാരായ ഷക്കീൽ അഹമ്മദ് ഓം ചന്ദ് പറഞ്ഞത്. ഭോപാൽ റെയിൽവേ സ്റ്റേഷനെ അകലം രാർത്ഥത്തിൽത്തന്നെ വിഷവാതകം മരണപ്പന്മാക്കി മാറ്റിയിരുന്നു. റെയിൽവേ സ്റ്റേഷനിൽമാത്രം ആയിരത്തിലേറെ ആളുകൾ ആ അർദ്ധരാത്രി കിടന്നുറങ്ങുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരിൽ നല്ലൊരുഭാഗം യാത്രക്കാർ ആയിരുന്നു. ഭോപാലിലെ നൂറുകണക്കിന് ലിക്ഷക്കാരെ നിശ്വാസ കേതമാണ് ഈ സ്റ്റേഷനിലെ പ്ലാറ്റ് ഫോറങ്ങൾ. ആ സമയത്തു വ്യട്ടിയിലുണ്ടായിരുന്ന സ്റ്റേഷൻ സൂപ്രണ്ട് ഹരിഷ് ധൂർവേ ഉച്ചപ്പെടെ നൂറുകണക്കിനാളുകൾ സ്റ്റേഷനിൽത്തന്നെ മരിച്ചുവീണുവത്രേ. കാർബൈഡ് ഫാക്ടറി പൊട്ടിത്തെറിച്ചുവെന്നും വിഷബാധയിൽ നഗരമെങ്ങും ആളുകൾ മരിച്ചുവീഴുന്നുവെന്നും അറിഞ്ഞ സ്മരണൻ സൂപ്രണ്ട്, ആ രാത്രി തീവണ്ടികളൊന്നും ഭോപാലിലേക്ക് അയയ്ക്കരുതെന്ന് സമീപസ്റ്റേഷനുകളിൽ ഫോൺചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴായിരുന്നു മരിച്ചുവീണത്. ഇടതുകൈയിൽ ടെലഫോൺ റിസീവർ പിടിച്ചുകൊണ്ട് കിടന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൃതദേഹമാണ് അടുത്ത ദിവസം കണ്ടെത്തിയത്. കാർബൈഡ് ഫാക്ടറിയിൽനിന്നും പുറത്തുവന്ന വാതകത്തിന്റെ ഏറിയ പങ്കും റെയിൽവേസ്റ്റേഷൻവഴിയാണ് മററിടങ്ങളിലേക്ക് വ്യാപിച്ചത്. അത്ര അടുത്താണ് റെയിൽവേസ്റ്റേഷൻ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നത്. ദർശനമേന്മയോടെ വിഷപ്പക ആദ്യം കടന്നുവന്നപ്പോൾത്തന്നെ അപകടയേം തോന്നിയ ചിലർ ഉടൻതന്നെ

കാർബൈഡ് ഫാക്ടറിക്കു മുമ്പിലു
ടെ പോകുന്ന ചോളാറോഡ്. ആണ് ഈ
അത്യാഹിതത്തിന്റെ ഏറ്റവും ഭീകര
മായ ദൃശ്യങ്ങൾ ദിവസങ്ങളോളം കാഴ്ച
വച്ചത്. ഈ റോഡിന്റെ ഇരുവശങ്ങ
ളിലും ചവരോട് ചുമർ ചേർന്ന 'ജൂഗി
കൾ (കുടിലുകൾ) നിരനിരയായി
കാണാം. ഓരഡ് ചോപ്പാലിലെ ഏറ്റ
വും ജനസാന്ദ്രതയുള്ള പ്രദേശങ്ങളി
ലൊന്നാണ് ചോളാറോഡ്. ഈ കുടി
ലുകളെല്ലാംതന്നെ ഉറപ്പിക്കിക്കേണ.
ഏതാനും ചില കുടിലുകളിൽ മാത്രം ആ
ളുകൾക്കുണ്ട്. തുറന്നിരിക്കുന്ന കുടിലു
കളിൽ മിക്കതിലും കാണാൻ കഴിയുന്നതു
മൃതപ്രായമായ വൃദ്ധന്മാരെയാണ്. ഈ
കുടിലുകളിലെ അന്തേവാസികളെല്ലാം
ദിവസക്കുലിക്കാർ ആയിരുന്നു. അവർ
ഓടിപ്പോയതാണോ മരിച്ചുപോയതാ
ണോഎന്ന് ആർക്കും പറയാൻ കഴിയു
ന്നില്ല. ഏതായാലും ചോളാറോഡ് പ്രദേ
ശത്താണ് ഏറ്റവും കൂടുതൽ മൃതദേഹ
ങ്ങൾ കാണപ്പെട്ടതെന്ന് കാര്യത്തിൽ
ആർക്കും തർക്കമില്ല. അടഞ്ഞുകിടക്കുന്ന
വീടുകൾ പലതും നാലാംദിവസമായ
വ്യാഴാഴ്ച തുറന്നുനോക്കുവാൻ പൊലീ
സ് അധികൃതർ തയ്യാറായി. അടഞ്ഞുകി
ടന്ന വീടുകൾക്കുള്ളിൽനിന്നും ചീഞ്ഞുക
ീയ, ദുർഗ്ഗന്ധംവമിക്കുന്ന ശവശരീരങ്ങൾ
പൊലീസിന് എടുത്തു മാറ്റേണ്ടിവന്നു.

[illegible]

വിസംബർ രണ്ടാം തീയതി രാത്രിയിലെ കാലാവസ്ഥാപ്രത്യേകതയാൽ തന്നെ, ഈ ദുരന്തത്തിന്റെ തോത് ഇരുപതിനൊന്നുവരെ ഉയർന്നുവന്നു. ഇതുകൊണ്ടു കേരളത്തിലെ മിക്കവാറും ഭാഗങ്ങളിലും വളരെ നഷ്ടം സംഭവിച്ചു. കേരളത്തിലെ മിക്കവാറും ഭാഗങ്ങളിലും വളരെ നഷ്ടം സംഭവിച്ചു. കേരളത്തിലെ മിക്കവാറും ഭാഗങ്ങളിലും വളരെ നഷ്ടം സംഭവിച്ചു.

കൂട്ടത്തോടെ ജനങ്ങൾ വീടു വിട്ടോടി. എങ്ങനെയെങ്കിലും ജീവൻ രക്ഷിക്കാൻ അവർ അകലങ്ങളിൽ അഭയം തേടി.

വിഷവാതകച്ചുരുളകൾക്കുള്ളിൽപ്പെട്ട
പോയ രണ്ടലക്ഷത്തോളം ജനങ്ങൾ നേ-
രിട്ട ഭൂമിത്തണിന്റെ വിശദാംശങ്ങൾ ഒരു
പേജ പിന്നിട്ടിട്ടു. ഇനിയും പൂർണ്ണമായി
വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. വിഷവാതകം
വീട്ടിത്തള്ളിയിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ മരണ
രീതിയോടെ വീടുവിട്ടോടിയ ഓരോ
തരത്തിക്കും ഏതെങ്കിലും രീതിയിൽ
അല്പമെങ്കിലും കഴിയുമായിരുന്നെങ്കിൽ
സ്വന്തം മക്കളെയും മാതാപിതാക്കളെയും

ഒറീസയിൽ ഓടി രക്ഷപ്പെടാൻ കഴിയാതെ മൃഗവൽ രക്ഷപ്പെടുത്താൻ നോക്കിയവർക്കുണ്ടായ അനുഭവമാണ് ചാക്കോയുടേതു. പ്രധാനിന്റേയും കഥകൾ പറയുന്നതു്. ചോളാറോഡ്, സമീപം നഗർ, ബസ്സ് സ്റ്റാൻഡ് തുടങ്ങിയ നിരവധി സ്ഥലങ്ങളിൽ ഒട്ടേറെ കറുക്കൻ നീരായ ആളുകൾ മരിച്ചു കിടന്നിരുന്നു. ഭീകരമായ കാഴ്ചയായിരുന്നു. കതിരവണ്ടികൾ, ആട്ടോറികൾ, ലോറികൾ

ചോപാലിലെ മറ്റു ആശുപത്രികളിലെ സ്ഥിതിയും വ്യത്യസ്തമല്ലായിരുന്നു. ഹമീദിയാ ആശുപത്രി, ജയപ്രകാശ് ആശുപത്രി, മിലിട്ടറി ആശുപത്രി, പൊലീസ് ഹെൽത്ത് ക്യാമ്പ് ആശുപത്രി, സ്വകാര്യ ആശുപത്രികൾ—എന്നിങ്ങനെ എല്ലായിടത്തും തികച്ചും രാവിലെ രോഗികളെ കിടത്താൻ ആദ്യം കിടക്കയില്ലാതായി. പിന്നെ ആശുപത്രി വരാന്തയിൽപ്പോലും സ്ഥലമില്ലാതായി. ഉച്ചയോടുകൂടി എല്ലാ ആശുപത്രി വളപ്പിലും, ടെൻറു

കൾ ഉയർന്നു. കിട്ടാവുന്ന സ്ഥലത്തെല്ലാം ടെൻറുകൾ, ചൊവ്വാഴ്ചയോടെ ഇന്നു രാവിയെത്തോളം ഡോക്ടറന്മാരെക്കൂടി സർക്കാർ കൊണ്ടുവന്നു. കൂടാതെ മെഡിക്കൽ വിദ്യാർത്ഥികളും നഴ്സുമാരും, ബോംബെ, മദ്രാസ്, കൽക്കത്ത, ഡെൽഹി എന്നിവിടങ്ങളിൽനിന്നും പ്രത്യേക വിമാനങ്ങൾ നിറയെ പെട്ടിക്കണക്കിന് ഔഷധങ്ങളും എത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. എനിട്ടു മരണം മിനിട്ടുതോറും നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. മരണവുമായി മല്ലിടുന്നവരെ രക്ഷപ്പെടുത്താനുള്ള ശ്രമംപോലെതന്നെ മരിച്ചവരെ പോസ്റ്റ്മോർട്ട് ചെയ്യാനുള്ള പണിയും അത്യന്തം ദുഷ്കരമായിത്തീർന്നു. അഞ്ചുദിവസം കഴിഞ്ഞിട്ടും ആശുപത്രികളിൽ ഏതാനായിരം പേർ അവശനിലയിലായിരുന്നു. അഞ്ചാംദിവസവും കണ്ണുവേദനയും നെഞ്ചുവേദനയുമായി പുതിയ രോഗികൾ കൂടുകൂട്ടമായി എത്തുന്നു. വേറെ എത്രയോ ആയിരംപേർ ദിവസംതോറും ആശുപത്രികളിൽ വന്ന് മരണവെച്ചു മടങ്ങുന്നു. സ്വകാര്യമായി ചികിത്സ നടത്തുന്നവരെക്കൂടി കൂട്ടിയായോ? ദിവസങ്ങളോളം ആശുപത്രിയിൽ കഴിയേണ്ട, ദിവസങ്ങളോളം ആശുപത്രിയിൽ കയറി ഇറങ്ങേണ്ട അവശ്യതയുടെ നഗരമായി ഓപ്പോൽ മാറി.

ആശുപത്രിയിലെ വാർഡുകളും ആശുപത്രിവളപ്പിലെ ടെൻറുകളും വേദനയുടേയും ഭൂതത്തിന്റെയും കേന്ദ്രങ്ങളായിപ്പോഴും ഒരു കൊച്ചു ടെൻറിൽ പത്തുപതിനഞ്ചും പേർ കിട്ടാവുന്ന സ്ഥലത്തെല്ലാം ടെൻറുകൾ. അവർക്കും ആഹാരം വിതരണം ചെയ്യാൻ, കന്യാസ്രീകൾ, സ്കൂൾ കുട്ടികൾ, കോളേജ് വിദ്യാർത്ഥികൾ എന്നിങ്ങനെ ആളുകളെക്കുറിച്ച് സന്നദ്ധതയോടെ.

ഹമീദിയ ആശുപത്രിയിലെ മോച്ചറിയിലേക്കു് ഞ്ഞു എത്തിനോക്കിയാൽ മതി, മനസ്സ് മരവിച്ചുപോകും. ആളുകളെക്കുറിച്ച് ഏതാണ്ടെ പൊതുവിതകൾ നിലവിലായി ഉയർന്നുവന്നു. അവയിൽ എപ്പോഴും തീയേരിയെക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. വിറകിന്റെ കറവ് നികത്തീയത്ത് പെടോൾ ആയിരുന്നു. ഒരു കബറിൽ ഒരു മയ്യത്തു് മാത്രം എന്ന നിയമം മുസ്ലിങ്ങൾക്കും പെട്ടെന്ന് ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടിവന്നു. സഫികാ റോഡിലുള്ള മുസ്ലിം ശ്മശാനത്തിൽ സ്ഥലം കറവായതുകൊണ്ടു് ഒന്നിലേറെ ഏതാണ്ടെ ഒരു കബറിൽ അടക്കം ചെയ്യാൻ ഓപ്പോലിലെ ഖാസി, വസീദ് ഉൾപ്പെടെ രണ്ടാംദിവസംതന്നെ ഉത്തരവു നൽകി. ജാതിമത വ്യത്യാസമില്ലാതെ ശവം മറവുചെയ്യുന്ന കാര്യത്തിൽ എല്ലാവർക്കും ഗുരുതരമായ ഒരു വിഷമം നേരിട്ടു. ശവക്കുഴിതോണ്ടുന്ന സ്ഥിരം ആരംഭത്തിൽ ഒന്നോ രണ്ടോപേർ മാത്രമേ ആ നഗരത്തിൽ ഇപ്പോൾ അവശേഷിക്കുന്നുള്ളൂ. മറ്റുള്ളവർ ഈ ദുരന്തത്തിൽ എവിടെയോ വെച്ചു മരിച്ചിരിക്കണമെന്നാണ് കരുതപ്പെടുന്നത്.

മുതലേത്തുറ ഏറ്റവുമുണ്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നു. വെള്ളമുണ്ടിൽ പൊതിഞ്ഞ മുതലേത്തുറ. ഹമീദിയ ആശുപത്രിയിലെ മുതലേത്തുറ ബാഹ്യം ശരിക്കും മലസ്സിലാക്കണമെങ്കിൽ പോസ്റ്റ്മോർട്ട് റൂമിന്റെ മുഖിലേക്കു നോക്കിയാൽമതി. അവിടെ ഒരു കൂട്ടം ആളുകൾ ഇരുന്ന് മുട്ടക്കുഴിയിൽ വെട്ടി ഭൂതഗതിയിൽ ശവമഞ്ചം തയ്യാറാക്കുന്നു. ആടിവിതം നിളമുള്ള രണ്ടു മുട്ടക്കുഴിയിൽ ഒന്നുരയടി അകലത്തിൽ സമാന്തരമായി വയ്ക്കുന്നു. മുന്നോ നാലോ ചെറിയ മുട്ടക്കുഴിയിൽ കുറുകെവെച്ച് ഏണിയുടെ രൂപത്തിൽ കെട്ടിയുണ്ടാക്കുന്നു. അതിനു മുകളിൽ വയ്ക്കാൻ വിതറുവോൾ ശവമഞ്ചമായി. അതിലാണ് വെള്ളത്തുണിയിട്ടു മുതശരീരങ്ങൾ കൊണ്ടുപോകുന്നത്. ചെറിയ കുട്ടികളുടെ മുതശരീരം കൊണ്ടുപോകാൻ മഞ്ചമില്ല. വെള്ളത്തുണിക്കൊണ്ടുള്ള സഞ്ചികളിലാക്കിക്കൈയിൽ താങ്ങിപ്പിടിച്ച് ഓരോരുത്തരായിക്കൊണ്ടുപോകുന്നു. വെള്ളത്തുണിയിൽ പൊതിഞ്ഞ ശവശരീരങ്ങളുടെ നിലയ്ക്കാത്ത പ്രവഹം. ഹമീദിയ ആശുപത്രിയിൽ നിന്ന് ഇപ്പോഴും മുതശരീരങ്ങൾ വേണ്ടരിതിയിൽ മറവു ചെയ്യുന്നതായിരുന്നു. മറ്റൊരു ഗുരുതരമായ പ്രശ്നം. റോഡിൽ മരിച്ചുവീണവരെ യെല്ലാ ആരെല്ലാമോ എവിടെയെല്ലാമോ കൊണ്ടുപോയി മറവുചെയ്തു. ജാതി മതാധിഷ്ഠിത കർമ്മങ്ങളൊന്നും അവരിൽ പലർക്കും ബാധകമായില്ല. അതു് എങ്ങനെ നടക്കാനാണ്. എത്രയേറെ അങ്ങനെയൊരു ചൊയ്ക്കൽ ആക്കം ഒരു കണക്കുമില്ല. വീട്ടിൽവെച്ചു മരിച്ചവർക്കും ആശുപത്രിയിൽനിന്നും ബന്ധുക്കൾ ഏറ്റവുമുണ്ടിയ മുതശരീരങ്ങൾക്കും മാത്രമേ മതവിധിപ്രകാരമുള്ള ശവദഹനമോ കബറടക്കമോ ലഭിച്ചുള്ളൂ. രണ്ടാംദിവസം ആയപ്പോൾ അതു് ദുഷ്കരമായി. മരവിതയിൽത്തന്നെ പത്തുപതിനഞ്ചും മുതലേത്തുറ ഓഡിറ്റം, മിത്രംപെട്ടിലുള്ള ശ്മശാനങ്ങളിലും ഇത്തരം പൊതുവിതകൾ നിലവിലായി ഉയർന്നുവന്നു. അവയിൽ എപ്പോഴും തീയേരിയെക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. വിറകിന്റെ കറവ് നികത്തീയത്ത് പെടോൾ ആയിരുന്നു.

ഒരു കബറിൽ ഒരു മയ്യത്തു് മാത്രം എന്ന നിയമം മുസ്ലിങ്ങൾക്കും പെട്ടെന്ന് ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടിവന്നു. സഫികാ റോഡിലുള്ള മുസ്ലിം ശ്മശാനത്തിൽ സ്ഥലം കറവായതുകൊണ്ടു് ഒന്നിലേറെ ഏതാണ്ടെ ഒരു കബറിൽ അടക്കം ചെയ്യാൻ ഓപ്പോലിലെ ഖാസി, വസീദ് ഉൾപ്പെടെ രണ്ടാംദിവസംതന്നെ ഉത്തരവു നൽകി. ജാതിമത വ്യത്യാസമില്ലാതെ ശവം മറവുചെയ്യുന്ന കാര്യത്തിൽ എല്ലാവർക്കും ഗുരുതരമായ ഒരു വിഷമം നേരിട്ടു. ശവക്കുഴിതോണ്ടുന്ന സ്ഥിരം ആരംഭത്തിൽ ഒന്നോ രണ്ടോപേർ മാത്രമേ ആ നഗരത്തിൽ ഇപ്പോൾ അവശേഷിക്കുന്നുള്ളൂ. മറ്റുള്ളവർ ഈ ദുരന്തത്തിൽ എവിടെയോ വെച്ചു മരിച്ചിരിക്കണമെന്നാണ് കരുതപ്പെടുന്നത്.

തപ്പെടുന്നത്. ജീവിച്ചിരിപ്പുള്ള ചിലർക്കും പേരാകട്ടെ അവശനിലയിലും. തന്മൂലം ബന്ധുക്കളുടെ മുതലേത്തുറ. അടക്കംചെയ്യാൻ ശവക്കുഴി തോണ്ടാൻ നിർബന്ധിതരായവരുടെ എണ്ണം നിരവധിയാണ്. ഇത്തരം കഴികൾക്കു് പലർക്കും വേണ്ടത്ര ആഴം ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ചില ശവശരീരങ്ങളും പിന്നീടു് അലഞ്ഞുതിരിഞ്ഞുനടക്കുന്ന നായ്ക്കൾ തോണ്ടിപ്പറത്തിട്ടു് കടിച്ചുപറിച്ച്. ഭീകരമായ ഈ ദുരന്തം ഒഴിവാക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്നു എന്നൊരു വാദഗതി ചില ശാസ്ത്ര-സാങ്കേതിക കേന്ദ്രങ്ങളിൽ നിന്നും ഉയർന്നുവന്നിട്ടുണ്ട്. ഡി.സി.ബർ 2-ാം തീയതി രാത്രി അതു് സാധ്യമായ കാര്യമല്ലായിരുന്നു. നേരത്തേ ഗവർണ്മെന്റും ഫാക്ടറി മാനേജ്മെന്റുംകൂടിയായിരുന്നു ആ മുൻകരുതൽ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടിയിരുന്നതു്. എങ്കിൽത്തന്നെയും ഈ ദുരന്തം ഒഴിവാക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും, ഗണ്യമായി പരിമിതിപ്പെടുത്താൻ, അല്ല ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ സംസ്ഥാന ഗവർണ്മെന്റിനും ഫാക്ടറി മാനേജ്മെന്റിനും കഴിയുമായിരുന്നു. കാര്യങ്ങൾ ഫാക്ടറിയിൽനിന്നും മാറുകയും എ.ഐ.സി. വാതകം ലീക്ക് ചെയ്യാൻ തുടങ്ങിയതു് ഡി.സി.ബർ രണ്ടാംതീയതി രാത്രി ഏതു സമയത്തായിരുന്നു എന്നതിനെപ്പറ്റി ഒന്നാഭിപ്രായമാണ്. ഇപ്പോഴും നിലനില്ക്കുന്നതു്. രാത്രി പത്തരമണിക്കായിരുന്നു ചെറിയതോതിൽ ഗ്യാസ് ലീക്ക് ആരംഭിച്ചതെന്നാണ് ഒരു വാദം. പത്രങ്ങൾ മണി മുതൽ ലീക്ക് തുടങ്ങിയെന്നും മറ്റൊരു വാദം. രാത്രി ഒന്നര മണിക്കു് ഗ്യാസ് പെട്ടെന്ന് ലീക്കുചെയ്തു നഗരം മുഴുവൻ വ്യാപിച്ചു എന്നാണ് മൂന്നാമത്തെ വാദഗതി. ഇതിൽ സത്യം ഏതെന്ന് ഇപ്പോൾ ആരുംചെയ്ത അന്വേഷണത്തിന് മാത്രമേ തെളിയിക്കാൻ കഴിയൂ. എങ്കിലും ഒരു ശാസ്ത്രതത്വം അധികൃതർക്കു് മറച്ചുവെക്കാൻ കഴിയില്ല. പെട്ടെന്ന് ലീക്കുചെയ്യുന്ന രീതിയിലല്ല എ.ഐ.സി. സൂക്ഷിക്കുന്നതു്. ദ്രാവക രൂപത്തിലുള്ള എ.ഐ.സി. വാതകരൂപത്തിലാകാൻ 39 ഡിഗ്രി സെൽഷ്യസ് ചൂടുവേണം. ഇത്രയും ചൂടു ആ ഓക്സിജനു് ഉണ്ടാകാതിരിക്കാൻ പ്രത്യേക സംവിധാനമുണ്ട്. ആ സംവിധാനം ശരിക്കും പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടോയെന്നു് കൂടക്കൂടെ പരിശോധിച്ചു് ഉറപ്പുവരുത്താറുണ്ട്. ആ സംവിധാനത്തിൽ ഏതോ തകരാറുണ്ടായിരുന്നുവെന്നും, അതല്ല ഓക്സിജൻ വാൽവിൽ തകരാറുണ്ടായെന്നും ഉള്ള സംശയം അന്ന് രാത്രി വൈകുന്നേരം അവസാനിച്ച ആദ്യത്തെ ഷിഫ്റ്റിന്റെ ജോലിക്കാർ രണ്ടാമത്തെ ഷിഫ്റ്റിന്റെ ബന്ധപ്പെട്ടവരെ അറിയിച്ചിരുന്നുവെന്നും ഉള്ള വാർത്ത ഇതുവരെ ആരു നിഷേധിച്ചിട്ടില്ല. മാത്രമല്ല, ലീക്ക് വൻതോതിൽ ആരംഭിച്ച ഉടൻ, അതു് ശരിയാക്കാൻ ഓക്സിജൻ മുകളിൽ കറിയ ഷക്ലിൽ അറക്കു് എന്ന ജോലിക്കാർ ഡോ.യംകെട്ടു് മറിഞ്ഞ് വീണു. ഇപ്പോഴും അയാൾ ആശുപത്രിയിലാണ്. ലീക്കു് വേണമെങ്കിൽ തടയുവാൻ കഴിയുമായിരുന്നുവെന്നുള്ളതിന്റെ തെളിവു.

കലാകൗമുദി 10

വെല്ല. ജീവൻ പണയംവച്ചുകൊണ്ടു് പോലും ഷക്ലിൽ നടത്തിയ ശ്രമം വീരൻ ചുണ്ടുനതു്. മാത്രമല്ല, ഡി.സി.ബർ ഒന്നാം തീയതി തന്നെ, ഗ്യാസ് ലീക്കു് പൂർണ്ണമായി തടയാൻ കഴിഞ്ഞുവെന്നു് ഫാക്ടറി അധികൃതർ പരസ്യമായി പ്രഖ്യാപിക്കുകയും ചെയ്തു. രാത്രി ചൂടു ലീക്കു് തടയാമായിരുന്നുവെന്നു് ഇതെല്ലാം വ്യക്തമാക്കുന്നു. എന്നിട്ടും ഈ ശ്രമം നേരത്തേ നടത്തിയില്ല? അതു് പോകട്ടെ. ഓക്സിജനു് എപ്പോഴും തണുപ്പിച്ചു നിറുത്താനുള്ള സംവിധാനത്തിനു് കേട സംഭവിച്ചുവെന്നും ഓക്സിജൻ ചൂടു കൂടുന്നുവെന്നും ഉള്ള റിപ്പോർട്ടിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഇത്തരം ഒരു അപകടം ഉണ്ടാകാനുള്ള സാധ്യത ഫാക്ടറി അധികൃതർക്കു് ഗവണ്മെന്റിനേയും ഗവണ്മെന്റിനും ജനങ്ങളേയും അറിയിക്കാമായിരുന്നില്ലേ? അതിനു് കഴിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഫാക്ടറിയിൽ ചുറ്റുമുള്ള പ്രദേശത്തെ ജനങ്ങളോടു് അറിയിക്കുന്നതും മുന്നോട്ടോടിവ സന്ദേശം മാറിപ്പോകാൻഗവണ്മെന്റിനു് ആവശ്യപ്പെടാനും കഴിയുമായിരുന്നു. അപകടം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുകയും തലസ്ഥാനനഗരത്തിലെ ജനങ്ങളാകെ ഇളകിപ്പിടിച്ചുനിൽക്കുന്നതിനു് ഓടുകയും ചെയ്തപ്പോഴും ഗവണ്മെന്റ് അപകടക്കാര്യം അറിയാതിരിക്കുമോ? സ്വന്തം മുക്കിന് താഴെ നടക്കുന്ന ലക്ഷക്കണക്കിനാളുകളുടെ ജീവന്റെ പ്രശ്നത്തെപ്പറ്റി അറിയാതിരിക്കാൻ തക്കവണ്ണം അത്ര നിശ്ചയതമാകാൻ ഒരു ഗവണ്മെന്റിനും കഴിയില്ല. എന്നിട്ടും മധ്യപ്രദേശം ഗവണ്മെന്റ് അറങ്ങിയില്ല. വിഷവാതകം കാരാടിച്ച് കൊണ്ടുപോയി മണിക്കൂറുകൾ കഴിഞ്ഞശേഷമാണ് ഫയർബ്രിഗേഡുകാർപോലും സ്ഥലത്തു് എത്തിച്ചേർന്നതത്രേ. സംഭവസ്ഥലത്തു് വരാത്തതിനു് കാരണമായി ഉന്നത പൊലീസുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ പറഞ്ഞതു് "ഞങ്ങളേയും വിഷവാതകം ബാധിച്ചു" എന്നായിരുന്നു. ചിലപ്പോൾ അതു് ശരിയാകാനിടയുണ്ടു്. കാരണം മുഖ്യമന്ത്രി അർജുൻ സി.ഗുപ്താജും വിഷവാതകം യേണു് കന്നിന മുക്കിലുള്ള തന്റെ ഗസ്റ്റ് ഹൗസിലേക്കു് ഓടിപ്പോയെന്നാണ് ഓപ്പോൽ പറയുന്നതു്. പ്രസിദ്ധീകരിച്ച വാർത്ത പിറ്റേ ദിവസത്തെ പത്രസമ്മേളനത്തിൽ ഇക്കാര്യം സംബന്ധിച്ചു് പത്രപ്രതിനിധികൾ ചോദ്യങ്ങൾ ഉന്നയിച്ചപ്പോൾ മുഖ്യമന്ത്രി ക്ഷയിതനായത്രേ. അതിനുശേഷം അദ്ദേഹം ഒരു പത്രക്കുറിപ്പുവഴിയാണ് ആ വാർത്ത നിഷേധിച്ചതു്. ഏതായാലും ഓപ്പോലിലെ പത്രപ്രതിനിധികൾ മുഖ്യമന്ത്രിയെ ഓടിപ്പോയതായി ബലമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. അപകടവിവരം അറിഞ്ഞ് മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ വീട്ടിലേക്കു് ഫോൺപെല്ലപ്പോൾ, ആ ഫോൺകാൾ അറൻ്റ് ചെയ്യാൻകൂടി അവിടെ ആത്മീയമായിരുന്നുവത്രേ. ഗവണ്മെന്റിന്റെ അധിപന്റെ അവസ്ഥ ഇതാണെങ്കിൽ, മറ്റുള്ളവരെ പഴി പാഞ്ഞിട്ടു് കാര്യമില്ലല്ലോ. രണ്ടാംതീയതി അർദ്ധരാത്രി നടന്നതിനെക്കാൾ കൂടുതൽ ഭീകരമായ അപകടം മൂന്നാംതീയതി രാവിലെ പത്തുമണിക്കു് സംഭവിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. റോഡിലെല്ലാം നിരവധി ആളുകൾ മരിച്ചു.

കലാകൗമുദി 11

നഗരം ഞെട്ടിവിറച്ചു. നഗരവാസികൾ കൂട്ടത്തോടെ ഒടുങ്ങുകയായിരുന്നു.

ചുവീണുകിടക്കുന്നവനെ വാർത്ത കാട്ടുന്ന പോലെ ഓപ്പോൽ ആകെ പരന്നു. വലിയൊരു ജനക്കൂട്ടം ഫാക്ടറിക്കുമുമ്പിൽ തടിച്ചുകൂടി. അവരിൽ ചിലർ ഫാക്ടറിക്കു് പെടോൾ ഒഴിച്ചു് തീകൊളുത്താൻ മുന്നോട്ടുവന്നു. കൈയിൽ പെടോൾ ഒന്നും കളുമായി ജനക്കൂട്ടത്തിൽ ചിലർ മുന്നോട്ടു തള്ളിക്കയറ്റുന്നതു്, ഫാക്ടറിയുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല അതിനിടയിൽ ഏറെനടുത്തീരുന്ന പട്ടാളക്കാരെ ആകെ വിഷമിപ്പിച്ചു. എന്തു ചെയ്യണമെന്നറിയാതെ അവർ വിഷമിച്ചു. പെട്ടെന്ന് പട്ടാളക്കാരുടെ മേധാവികളിൽ ഒരാൾക്കു് ഒരു ബുദ്ധിതോന്നി, വാണ-പോലെ ആകാശത്തേക്കു് കത്തിയയരുന്ന "ഫ്ളെയർ" എന്ന ഷോട്ടുകൾ തുടരെതുടരെ അദ്ദേഹം തന്റെ തോക്കിൽനിന്നും വർഷിച്ചു. തുടർന്ന്, "അതാ വീണ്ടും വാതകക്കുഴി പൊട്ടി" എന്ന് ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ചുകൊണ്ടു് അയാളും മറ്റു പട്ടാളക്കാരും ജനക്കൂട്ടത്തിനിടയിലൂടെ ഓടി. ജനക്കൂട്ടവും പരിഭ്രാന്തരായി ഓടിമാറഞ്ഞു. അതു് ചെയ്യാനുള്ള ബുദ്ധി ആ പട്ടാളക്കാർക്കു് തോന്നാതിരുന്നെങ്കിലോ? ഇപ്പോൾ ലീക്കു ചെയ്ത ഓക്സിജൻതന്നെ ഇനിയും എ.ഐ.സി. ഉണ്ടെന്നാണ് പറയപ്പെടുന്നതു്. കൂടാതെ 40 ടൺ എ.ഐ.സി. വീതമുള്ള വേറെ രണ്ടു ഓക്സിജൻ ഫാക്ടറികളിലുണ്ടു്. ഫാക്ടറിക്കു് തീപിടിച്ച് ആ ഓക്സിജൻ പൊട്ടിത്തരിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്തായിരിക്കും സംഭവിക്കേണ്ടതെന്നു് സങ്കല്പിക്കാൻപോലും കഴിയാത്തല്ലോ.

ലോകമെമ്പാടും കിടന്നു നടുക്കിയ ഈ ദുരന്തത്തിൽ എത്രപേർ മരിച്ചു? എത്രപേർ മരണസമയം അവസ്ഥയിൽ കഴിയുന്നു. ഇനി ജീവിച്ചിരുന്നിട്ടു് എന്തു കാര്യം എന്ന നിലയിൽ എത്രയോ പേർ കഴിയുന്നു. എത്രപേർ ഇനിയും മരിക്കാനിരിക്കുന്നു? ജീവിതം ഏതെന്നു് അറിഞ്ഞുതുടങ്ങാത്ത എത്ര ആയിരം ശിശുക്കളെയുമാണ് റെറയടിക്കു് ഈ വിഷവാതകം കൊന്നൊടുക്കിയതു്? ഈ മണ്ണിൽ പിറന്നുവീഴാത്ത ഗർഭശിശുക്കളെപ്പോലും

ആ മാരകശക്തി വെറുതെവിട്ടില്ല. പൂർണ്ണ ഗർഭിണികൾക്കും മാത്രമല്ല, നാലും അഞ്ചും മാസം ചെന്ന ഗർഭിണികൾക്കും നിർജീവശിശുക്കളെ പ്രസവിക്കേണ്ടിവന്നു. ഗർഭസ്ഥശിശുക്കളെപ്പോലും കൊന്നൊടുക്കാത്തുള്ള ഈ വാതകത്തിന്റെ ശക്തി ഇനിയും ആയിരക്കണക്കിന് മനുഷ്യജീവൻ അപഹരിക്കുമെന്നാണ് ഇത്തരം വാതകങ്ങളെപ്പറ്റി ശാസ്ത്രീയ പഠനം നടത്തിയിട്ടുള്ള അമേരിക്കൻ ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ പറയുന്നതു്. ആ വാതകം ഒരു തവണമാത്രം ശ്വസിച്ചിട്ടുള്ളവർക്കുപോലും എന്തെങ്കിലും ദുരിതാലോതം ഏല്പേണ്ടിവരുന്നത്രേ. അതു് ശ്വസിക്കാത്തവരും സുരക്ഷിതരല്ല. പുറംതൊലിയിലെ രോമസൂക്ഷ്മരണ്ടിന്റെ പ്രവേശനം അവാർ പറയുന്നു. ഓപ്പോൽ ഓപ്പോൽനഗരം ചുറ്റിക്കറങ്ങുന്ന ആക്കും അതു് ശരിയാണെന്നു തോന്നും. ലോകത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ മോർച്ചറിയും കലാപ്പശാലയുമാണ്. ആ നഗരം ഇപ്പോഴും. എങ്ങും മുതശരീരങ്ങൾ. മർഷ്യന്മാരു് മാത്രമല്ല, മൃഗങ്ങളുടേയും പക്ഷികളുടേയും മുതശരീരങ്ങൾ ചീഞ്ഞുളിഞ്ഞു നാറ്റുന്ന മോർച്ചറിയായാണ് ഇന്നും ഓപ്പോൽ. ഏറ്റവും കടുത്ത വരൾച്ചയിൽപ്പോലും കരിഞ്ഞുപോകാത്ത ഇലകളുള്ള മരങ്ങൾ, ആ ഫാക്ടറിക്കുചുറ്റും ചോളാരോഡിലും മറ്റും കരിഞ്ഞുനിലു്ക്കുന്നു. പൂജ്ഞങ്ങളുടെ ഇലകൾപോലും നെടകും വാടിപ്പോയി. അങ്ങനെ മരിച്ചുകിടക്കുന്നവരുടേയും അവശരായി വീണു മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവരുടേയും, നഗരമായ ഓപ്പോൽ, ജീവിച്ചിരിക്കുന്നവരെല്ലാം പിടിച്ചിടുന്നു. ഓപ്പോലിലെ പാലോ, പാലോ, പച്ചക്കറികളോ ഉപയോഗിക്കാൻ പറ്റാത്ത മാത്രമല്ല, പരിസര പ്രദേശങ്ങളിലേയും ജനങ്ങൾ യേപ്പെടുന്നു. ഓപ്പോൽ ചുറ്റുമുള്ള ആ യേം വിട്ടുമാറിയിട്ടില്ല. അങ്ങനെയൊരു മരണവും മുതശരീരങ്ങളും മരണഭീഷണിയും അപായശക്തിയും ഓപ്പോലിന്റെയൊക്കെ ഭിന്നിപ്പോതിത്തീർക്കുന്നു.

കലാകൗമുദി 10

മുമ്പിൽ ഉൽക്കണ്ഠയോടെ ജനസഹസ്രങ്ങൾ കാത്തുനിന്നു. മരിച്ചവരുടെ ഓഷിണികളിലൂടെ വരുന്നു. അവരിൽ തങ്ങളുടെ ആരെങ്കിലുമുണ്ടോ?

ആശുപത്രിപ്പുറമ്പുകളിൽ ജഡങ്ങൾ തിരിച്ചറിഞ്ഞു കൊണ്ടുപോകാനുള്ള തീരക്കടൽ. ആ മുളകുവൃക്ഷം വയ്ക്കാലും കൊണ്ടു തീർത്ത സ്ഫോടനങ്ങളിലാണ് ജഡങ്ങൾ കൊണ്ടുപോയത്.

ഭരിതാശ്വാസത്തിനായി നഗരത്തിലെമ്പാടുമുയർന്ന ടെൻറുകൾ നൂറുകണക്കിനാണ്. അവയുടെ സ്കൂൾകുട്ടികൾ സഹായത്തിനെത്തി.

ഭരണം വന്ന വഴി

ഇപ്പോൾ ഭോപാൽ മരവിച്ചുകിടക്കുന്നു. മരിച്ചുകിടക്കുന്നു. ആ ശവപ്പുറമ്പുകൾക്കു മീതെ, വിഷവാതകം ജീവനെ നഷ്ടപ്പെടുത്തുകയോണ്ടുണ്ടെന്നുപോയ ഈ നഗരത്തിനു മീതെ, വാക്കുകൾക്കു വിവരിക്കാനാവാത്ത ഒരു ഞെട്ടൽ കട്ടിപ്പിടിച്ചു നില്ക്കുന്നു.

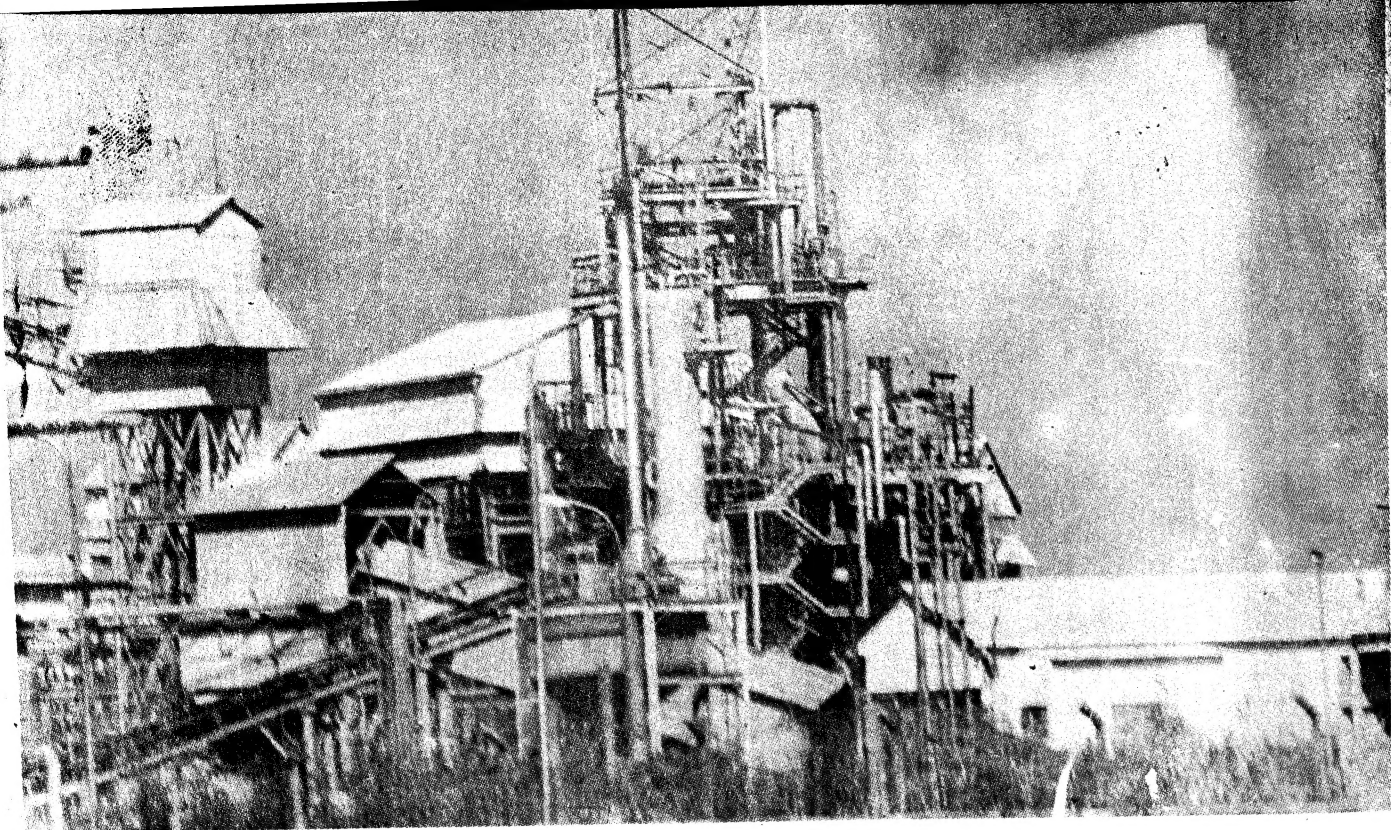
അന്വേഷണമുണ്ട്. ഈ ഭീകര ഭരണം എങ്ങനെ സംഭവിച്ചു എന്ന അന്വേഷണം പക്ഷേ, അന്വേഷണമൊന്നും ആവ

ശ്യമില്ലാത്തവിധം. ആ വസ്തുത തുറിച്ചു നില്ക്കുന്നു. യന്ത്രസംവിധാനത്തുകരാകാം, ആ തകരാറുകൾ യഥാസമയം കണ്ടു പിടിച്ചു പരിഹരിക്കാൻ. അത്യാഹിത സാധ്യതകൾ ഒഴിവാക്കാനും പ്രവർത്തന വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കാനും ബാധ്യതയുള്ളവരുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള അനാസ്ഥ, കൃത്യവിലോപം എന്നിവയാണ് ലോകചരിത്രത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ഈ അത്യാഹിതം വിളിച്ചു വരുത്തിയത്. വെറും

നിഗമനമല്ല. സാങ്കേതിക ഭരണത്തിന്റെയും എൻജിനീയർമാരുടെയും നിരത്തി ഈ ആരോപണം കേൾക്കുന്നു.

ഈ വിഷവാതകശാലയിൽ ഓരോരുത്തരുടെയും മുമ്പിൽ 'സൈനേറ്റ്' (എം. ഐ. സി) നൽകുന്നത്. ആ ഓരോരുത്തരുടെയും മുമ്പിൽ പെരുകിപ്പെരുകി വാർത്തകൾ വെച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ കറുപ്പുള്ളി പുലരാനിരിക്കെ ആ കറുപ്പുള്ളി മർദ്ദപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ് എം. ഐ. സി എന്നവിഷവാതകം കൊണ്ടുമാത്രമല്ല, അങ്ങനെയൊരു വന്നവാതകപടലത്തെ ആ നഗരം നീർവിര്യമാക്കാനുള്ള സംഭവത്തിപ്പിന്നാലെയും, അതു മുൻകരുതലില്ലാത്തതിലേക്ക് കലരാൽ രാജ്യത്തിലേക്ക് കലരാൽ രാജ്യം ഭോപാലിലെ ഈ കൂട്ടം കാരണം.

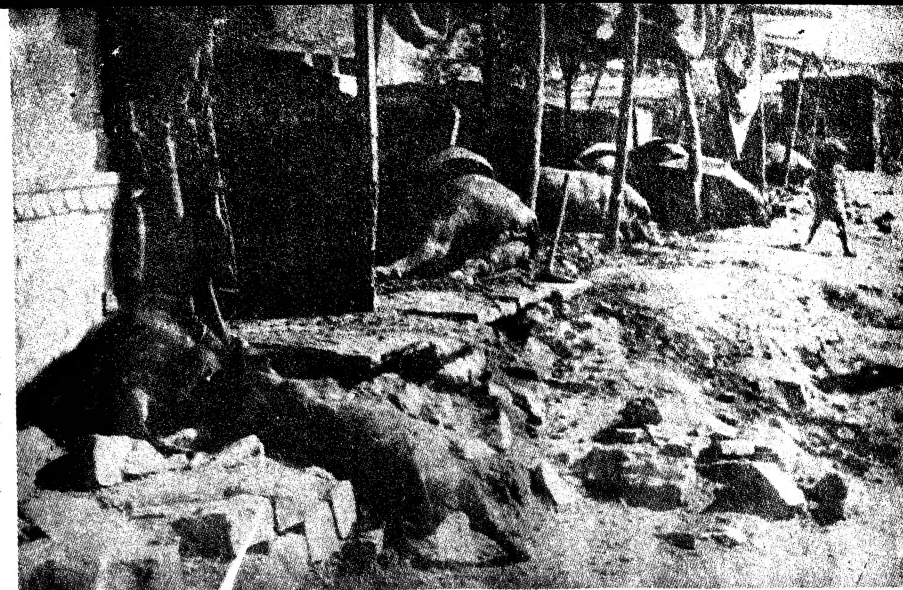
ഇതിനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം മറ്റൊരാൾക്ക് കൈമാറ്റം. യൂണിയൻ കാർഡ്ബോർഡിന്റെ ജർമ്മർക്കും ഓപ്പറേറ്റർമാർക്കും വിഷവാതകം അന്തരീക്ഷത്തിലേക്ക് കലരാൽ രാജ്യം തടയാൻ അവർക്കു കഴിഞ്ഞതോ പോകട്ടെ, വിഷവാതകം മരണം ഇതാ പാഞ്ഞുവരുന്നു എന്ന്

ഇതാണ് ഭോപാലിൽ മരണം വിതറിയ ആ പ്ലാന്റ്. യൂണിയൻ കാർബൈഡിന്റെ കീടനാശിനി നിർമ്മാണശാല

ആശുപത്രികളിലെ മോർച്ചറി. ജീവിതം അടഞ്ഞുതീർന്ന ഗേറ്റുകൾ. ജഡം കൊണ്ടുപോകാൻ വായും മുക്കും മുടിയ സന്നദ്ധപ്രവർത്തകർ

ഏതും ആടുമാടുകളുടെ ശവങ്ങൾ ചീഞ്ഞു ഓർഗ്ഗനും പരത്തി കിടന്നിരുന്നു.

മണ്ണിൽ പുതച്ചിട്ട ശവങ്ങൾ മാന്തിയെടുത്തു കടിച്ചുകീറി തിന്നാൻ നായ്ക്കളുമെത്തി.

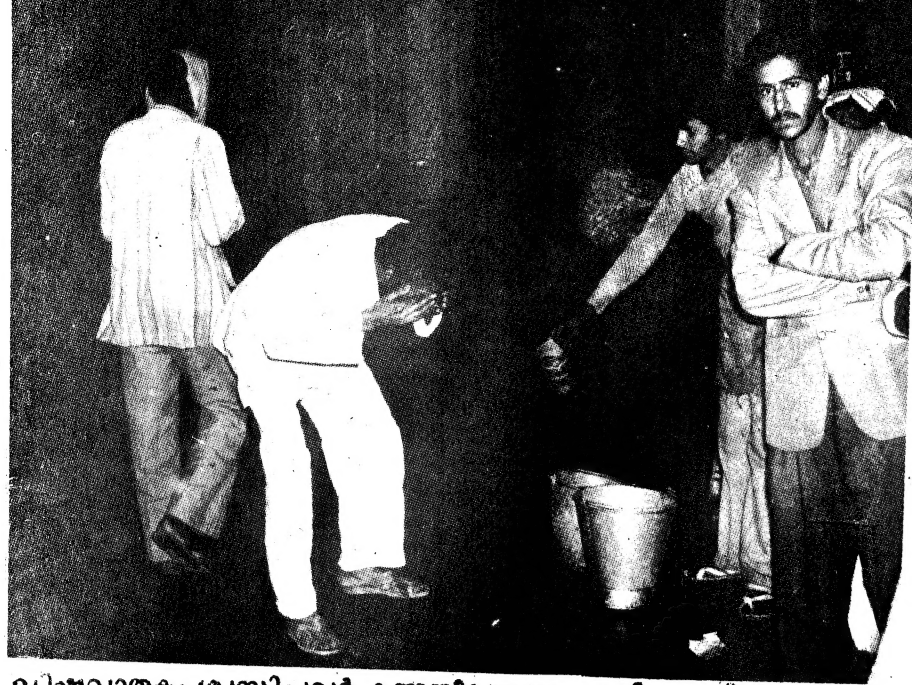

ആ മൺകുനയ്ക്കടിയിൽ തന്റെ സർവ്വസ്വവുമായിരുന്നു രണ്ടു അന്തമ മക്കൾ ഉറങ്ങുന്നു.

സമയത്ത് സൈറൻ മുഴക്കി പരിസരവാസികളെ അറിയിക്കാനും അവർക്കു തോന്നിയില്ല. സൈറനൊക്കെ ആ ഫാക്ടറിയിലുണ്ടായിരുന്നു. അവരതു മുഴക്കുകയും ചെയ്തു. പക്ഷേ, അപ്പോഴേക്കും മൃത്യു അതിന്റെ കരാളുയർത്തി. തീർത്തു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അരമണിക്കൂറിൽ താഴെ സമയം കൊണ്ട് എത്താവുന്നിടത്തോളം വ്യാപിയിൽ മരണവും നാശവും പരന്നു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പിന്നീടുവന്ന സൈറൻ വെറും മരണമണിമുഴക്കം മാത്രമായിരുന്നു. വാതകം പുറത്തേക്കു കടന്നുകഴിഞ്ഞു എന്നു കണ്ടെങ്കിലും ഫാക്ടറിയിലുള്ള വസ്തുക്കളുടെ വിരലുകൾ സൈറൻ പ്രവർത്തിപ്പിക്കാൻ ഉള്ള ബട്ടണിലേക്കു നീങ്ങിത്തീർന്നു. നിർണ്ണായകമെന്നു കരുതേണ്ട ഇരുപതു മിനിറ്റുകൾ കഴിഞ്ഞശേഷം മാത്രമായിരുന്നു. 'പരിസരവാസികളും, മരണവക്ത്രത്തിൽ നിന്ന് എങ്ങനെയോ രക്ഷപ്പെട്ടവരായ നിരവധി ആളുകൾ സൈറൻ മുഴങ്ങിയ ഈ സമയത്തിന് സാക്ഷികളായുണ്ട്. നഗരത്തിൽ വിഷവാതകമെത്താത്ത ഭാഗങ്ങളിൽ ഉറങ്ങിക്കിടന്നവർ സൈറൻവിളികേട്ടു ഞെട്ടിയുണർന്നു. അവരും ഈ സമയം നൽകുന്നു. തക്ക സമയത്തിന് സൈറൻ മുഴക്കി മുന്നറിയിപ്പു നൽകാതിരുന്നതിലൂടെ, ഫാക്ടറിയിലെ ഓപ്പറേറ്റർമാർ, അവരുടെ പ്രാഥമിക ചുമതലകളിലൊന്ന് നിരവേറിയില്ല എന്നാണ് ഇതു തെളിയിക്കുന്നത്. മുന്നറിയിപ്പു നൽകാൻ ഉള്ള എല്ലാ സംവിധാനവും (കമ്പ്യൂട്ടറോഴികെ) അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നിട്ടുമെന്തെ അവർ അതു പ്രവർത്തിപ്പിച്ചില്ല. പരിസരവാസികൾ ഞെട്ടിയുണർന്നു സൈറൻ കേട്ടിട്ടായിരുന്നില്ല. അവരുടെ നാസാരക്രമങ്ങളിലൂടെ ശ്വാസകോശങ്ങളിലേക്കു കടന്ന വാതകത്തിന്റെ തീക്ഷ്ണതയാണ് അവരെ ഞെട്ടിയുണർത്തിയത്. അപ്പോഴേക്കും ലക്ഷക്കണക്കിനാളുകൾ അവശരായി കഴിഞ്ഞിരുന്നു; നൂറുകണക്കിനാളുകൾ മരിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അതൊക്കെക്കഴിഞ്ഞിട്ടായിരുന്നു ആ സൈറൻ വിളിയുടെ വരവ്!

എം. ഐ. സി. ടാങ്കിൽ അത്യാഹിത കാരണമായ മർദ്ദപ്പെരുക്കൽ എങ്ങനെ ഉണ്ടായി? ശനിയാഴ്ചരാത്രി ഷിഫ്റ്റ് മാറിവന്ന ഓപ്പറേറ്റർമാർ മർദ്ദവർദ്ധനവു കണ്ടിരുന്നു. ഈ മർദ്ദത്തുകാരാറ് പെട്ടെന്നു ഞാവുന്നതല്ല. ഒരു മാസത്തോളമായി ടാങ്കിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരു കപ്പത്തിന്റെ ഫലമായിരുന്നു അത്. സ്റ്റേയ്ൻലെസ് സ്റ്റീൽ കൊണ്ടുള്ളതാണ് ടാങ്ക്. അതിലൊരു സിലിൻഡറുണ്ട്. എട്ടാഞ്ചി വ്യാസവും നാല്പതു മീറ്റർ നീളവുമുള്ളതാണ് ഈ സിലിൻഡർ. ഈ സിലിൻഡർ ഒരു മാസമായി കേടായിക്കിടക്കുകയായിരുന്നുവെന്ന് കമ്പനിയുടെ സീനിയർ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ സമ്മതിച്ചുകഴിഞ്ഞു. സി

വിഷവാതകം ശ്വാസിച്ചവർ കണ്ണനീറുമ്പോൾ കാടിപ്പെന്ന് മുഖം കഴുകും. വെള്ളവും വാതകവും ചേർന്ന് പ്രവർത്തിച്ച് കാഴ്ച നൽകും.

വിഷവാതകം ശ്വാസിച്ചു, മരണഭീതിമുഖം. കിട്ടിയ വാഹനങ്ങളിൽ സ്ഥലംവിട്ടോടുന്നവർ

ലിൻഡറിന്റെ ഈ കഴുപ്പമാണ് മർദ്ദത്തുള്ളിച്ച വരുത്തിവച്ച ആദ്യ കാരണം.

ഇനിയുമുണ്ട് കാരണങ്ങൾ. വാതകം വായു കടക്കാത്ത നിലയിലുള്ളതാവണമെന്നാണ് വ്യവസ്ഥ. കോൺക്രീറ്റ് ഉറയ്ക്കുക അത്യാവശ്യം. ഓക്സിജൻ സമാനം. ഈ കോൺക്രീറ്റ് ഉറയ്ക്കും ഓക്സിജൻ ഇടയ്ക്കായി ഒരു ശീതീകരണ സംവിധാനമുണ്ട്. ഓക്സിജൻ പമ്പും തണുത്തീരിക്കാനുള്ള ഫ്രിഡ്ജാണിത്. ഇങ്ങനെ, തണുത്ത ഓക്സിജൻ എം. ഐ. സി. എന്ന വാതകം നേരിയ ഒരു മർദ്ദാവസ്ഥയിലെ നിറയാവൂ. (നേരിയ മർദ്ദാവസ്ഥ എന്നാൽ, മേലത്തുൾക്കൂട്ടത്തിൽ അഞ്ചു മുതൽ പത്തുവരെ പൗണ്ട് മർദ്ദം മാത്രം. അന്തരീക്ഷമർദ്ദമാവട്ടെ ഒരു ചതുരശ്ര ഇഞ്ചിൽ പതിനാലു പൗണ്ടാണ്.)

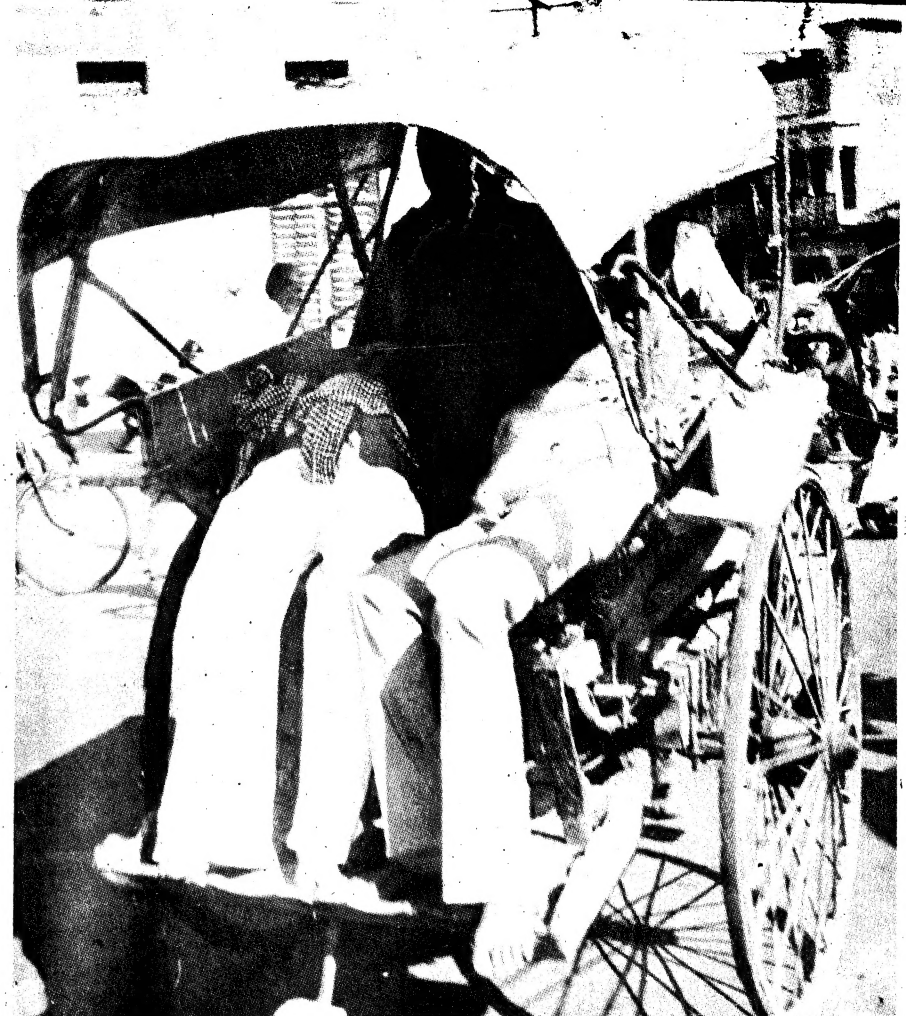
അപകടമുണ്ടായ സമയം, ഓക്സിജൻ നാല്പതു ട്രേക്കോളം എം. ഐ. സി. വാതകം ഉണ്ടായിരുന്നു. എം. ഐ. സി. വാതകം ദ്രവാവസ്ഥയിലാണ് ഓക്സിജൻ നിറയ്ക്കുക. ഈ വാതകദ്രവം കൊടിയ വിഷമെന്നതു മാത്രമല്ല, നേരിയ ഒരു പ്രകോപനമുണ്ടായാൽത്തന്നെ അത്യപകടകരമാംവിധം തീയാളിപ്പിടിക്കുന്നതാണ്. 'സെവിൻ' എന്ന ബ്രാൻഡ് പേരിലുള്ള കാർബറിൽ എന്ന കീടനാശിനിയുണ്ടാക്കാനുള്ള ഒരു ഘടകമെന്ന നിലയിലാണ് ഈ ഫാക്ടറിയിൽ എം. ഐ. സി. സംഭരിക്കുന്നത്.

രാത്രി ഷിഫ്റ്റിനു വന്ന ഓപ്പറേറ്റർമാർ, രാത്രി പന്ത്രണ്ടുമണി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അതു കണ്ടു—ഓക്സിജൻ മർദ്ദാവസ്ഥ, അപകടരേഖയിലേക്കു പാഞ്ഞുയർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഒരു ചതുരശ്ര ഇഞ്ചിന് 40 പൗണ്ട് എന്നതാണ് പരമാവധി മർദ്ദം. അതാണ് അപകടരേഖ. അതു കഴിഞ്ഞാൽ—അങ്ങനെയൊരു പ്രശ്നമില്ല. ആ രേഖ കഴിയാൻ പാടില്ല. മർദ്ദം, ആ രേഖ കടന്നാൽ സംഭവിക്കുന്നതെന്തെന്നോ, ഓക്സിജൻ പൊട്ടിത്തെറിക്കും. ആ മഹാ സ്ഫോടനത്തിൽ ഫാക്ടറി മാത്രമല്ല, നഗരഭാഗങ്ങൾതന്നെ പരന്നുപോകും. വിഷവാതകമാകെ നഗരത്തിലെ ജീവജാലങ്ങളെ പാടേ നശിപ്പിക്കും. അതിനാൽ ഓക്സിജൻ പൊട്ടാൻ പാടില്ല. അതിനാണ് ഓക്സിജൻ പരമാവധി മർദ്ദരേഖയോടു ചേർന്ന് ഒരു റിലീസ് വാൽവുള്ളത്. മദ്യം ആ രേഖയിലെത്തുമ്പോൾ വാൽവ് സ്വയം തുറക്കും. മർദ്ദം കൂടിയ വാതകം വാൽവിലൂടെ പുറത്തേക്കു വരികും.

ഈ വാൽവ് അതിനോടു ചേർന്നുള്ള സംവിധാനവും പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതു് ഇങ്ങനെയാണ്. വാൽവ് സ്വയം തുറക്കും. അതിലൂടെ ഉന്നത മർദ്ദത്തിൽ തള്ളിവരുന്ന വാതകം മറ്റൊരു അറയിലേക്കുകടക്കും. ആ അറയിൽ പല വലയങ്ങളുണ്ട്. വലയങ്ങളിൽ കടക്കുന്ന വാതകം, അവിടെയുള്ള കാസ്റ്റിക് സോഡിയുമായി നിമിഷംകൊണ്ട് പ്രതിപ്ര

ഒരു വൃദ്ധസ്ത്രീ യേന്നും കൂനിക്കുന്നി വീടുവിട്ടോടുന്ന

അവശരായവരെ കൊണ്ടുപോകാൻ കാളവണ്ടിപോലും കിട്ടാതെ വന്നിരുന്നു

അരുദനെയും ഒരു നാടകം

യൂണിയൻ കാർബൈഡ് കോർപ്പറേഷന്റെ ചെയർമാൻ വാറൻ ആൻഡേഴ്സനെ അറസ്റ്റ് ചെയ്തതാണ് വാർത്ത ആദ്യമായി പുറത്തുവിട്ടത്. മധ്യപ്രദേശ് ഇൻഫർമേഷൻ ഡയറക്ടർ സുഭീപ് ബാനർജിയാണ്. ആൻഡേഴ്സൻ ബോംബെയിൽനിന്നുനേരെ പറന്ന് ബൈരാഗർ വിമാനത്താവളത്തിലിറങ്ങിയ തുടക്കമായാണ് അറസ്റ്റ് നടക്കുന്നത്. യൂണിയൻ കാർബൈഡിന്റെ ഇന്ത്യൻ ശാഖ ചെയർമാൻ കേശവ് മഹിന്ദ്രയും മാനേജിങ് ഡയറക്ടർ വി. പി. റോബലെയും വെള്ളിയാഴ്ചതന്നെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെടുകയുണ്ടായി.

ഇന്ത്യൻ ശിക്ഷാനിയമം 304-ാം വകുപ്പുകാരാണ് അറസ്റ്റ്. ഈ കുറ്റത്തിന് ജാമ്യം അനുവദിക്കുന്നതല്ല. കൊലപാതകമല്ലാത്ത ശിക്ഷാർഹമായ നഗ്നതയാണ് കുറ്റം. പക്ഷേ,

ഒരു മണിക്കൂറിനകം വാറൻ ആൻഡേഴ്സൻ 25000 രൂപ ജാമ്യത്തിൽ ഇറങ്ങി. ബൈരാഗർ വിമാനത്താവളത്തിൽ നിന്നുറസ്റ്റ് ചെയ്ത് നേരെകൊണ്ടുപോയത് യൂണിയൻ കാർബൈഡ് ഗ്രൂപ്പ് ഹൗസിലേക്കാണ്. ആൻഡേഴ്സനും അടുത്തടുത്തായിരുന്നു പോകേണ്ടിയിരുന്നത്. വിമാനത്താവളത്തിൽനിന്ന് ആൻഡേഴ്സനെ സുരക്ഷിതമായി ഗ്രൂപ്പ് ഹൗസിലെത്തിച്ചു. ഇതൊരു നാടകമായിരുന്നു. മധ്യപ്രദേശ് മുഖ്യമന്ത്രിയും രാജ്യാന്തരകത്ത് കക്കവനിയായ യൂണിയൻ കാർബൈഡിന്റെ ചെയർമാനും തമ്മിലുള്ള ഒരാഴ്ചയ്ക്കുള്ളി.

ആദ്യത്തെ കാര്യം, ബൈരാഗർ വിമാനത്താവളത്തിൽ നിന്ന് പുറത്തുകടന്നാൽ ആൻഡേഴ്സനെ ജനങ്ങൾ വെറുതെ വിടുകയില്ല. മധ്യ

പ്രദേശ് ഗവണ്മെന്റും മുഖ്യമന്ത്രിയും തിരക്കിട്ടാലോചിച്ചു. എന്നാൽ അറസ്റ്റ് ചെയ്തതാണ്. ആൻഡേഴ്സനെ പ്ലേ! യൂണിയൻ കാർബൈഡിന്റെ ചെയർമാനല്ലേ! അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവന്റെ വില വളരെ വലുതാണ്.

നെയ്യപ്പം തിന്നാൽ രണ്ടുണ്ട് കാര്യമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോലെ മധ്യപ്രദേശ് മുഖ്യമന്ത്രിക്കൊരു ക്രൈഡിറ്റുമായി തിരഞ്ഞെടുപ്പാണ് മുഖിലുള്ളത്. ജനങ്ങൾ കീടങ്ങളെപ്പോലെയാണ് മരിച്ചുവീണത്. അഭ്യർത്ഥിച്ചിട്ടുണ്ടാവണം. മധ്യപ്രദേശ് മുഖ്യമന്ത്രി ആൻഡേഴ്സനോട്—ഒരു മണിക്കൂർ പൊലീസ് കസ്റ്റഡിയിൽ റെസ്റ്റ് എടുക്കാൻ. സുരക്ഷിതത്വം നൽകിയതിന് ആൻഡേഴ്സൻ മുഖ്യമന്ത്രിയോടും നന്ദി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടാവണം. അങ്ങനെയും ഒരു നാടകം.

മരിച്ചവരുടെ ഉടയവർ, മരണത്തിന്റെ പിടിയിൽപ്പെട്ട് പട്ടിണിയായവർ, ഭാര്യയായ ഈ രംഗങ്ങൾ കാണാനിടയായവർ ഈ ജീവിതത്തിൽ ഇതു മറക്കില്ല.

ഒരുത്തരെപ്പറ്റി അറിഞ്ഞ് പ്രധാനമന്ത്രി രാജീവ് ഗാന്ധി നാഗാലാൻഡിലെ തിരഞ്ഞെടുത്ത പ്രചരണമധ്യത്തിൽ നിന്ന് പോലീസ് പാഞ്ഞെത്തി

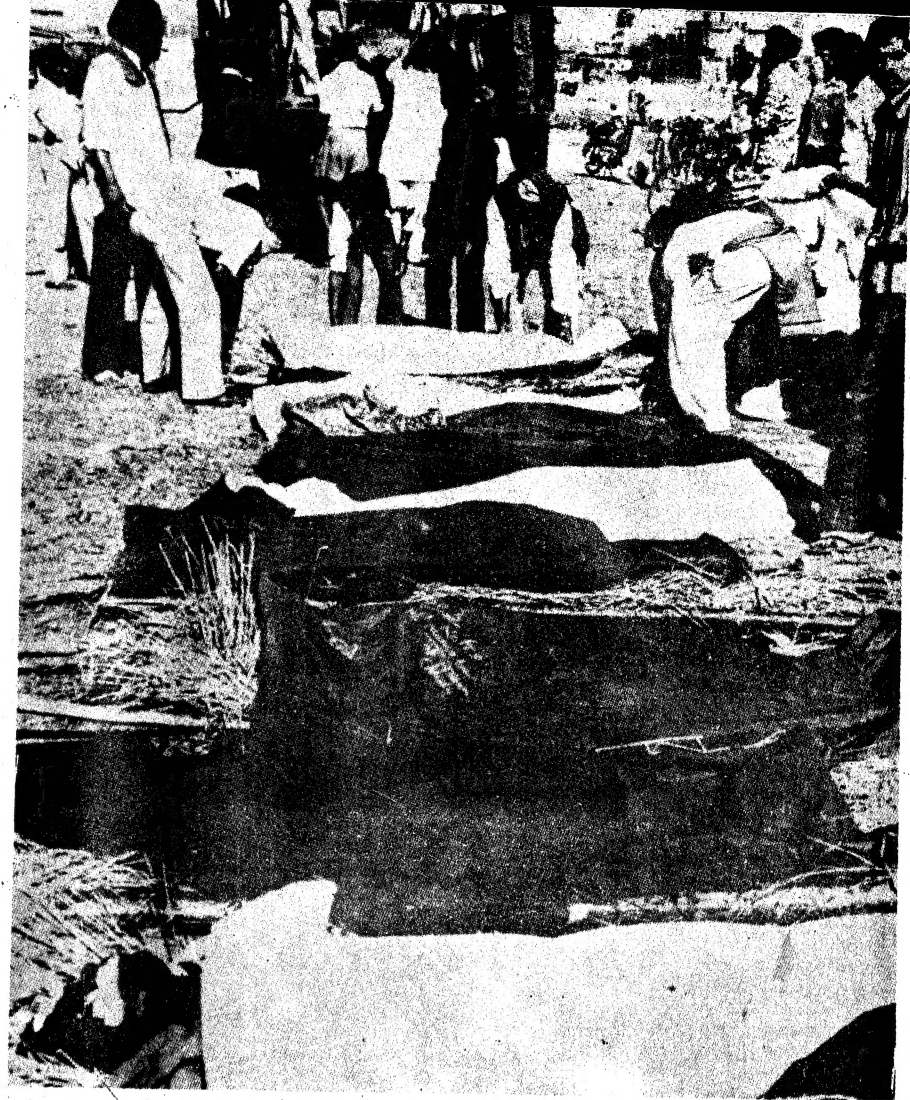

പ്രതികരണം. എം. ഐ. സി. വാതകത്തിൽ സമസ്തവിരുദ്ധ കെട്ടിടത്തിൽ അതിന്റെ നിർവ്വഹണാവസ്ഥയിലാക്കാൻ കെട്ടിപ്പുള്ള രാസഗുണമുള്ള, കാസ്റ്റിക് സോഡിയം, അഥവാ വാതകത്തിന്റെ കരളാഗ്നിയെ നിർവ്വഹണമാക്കാതെ വരുന്നുവെങ്കിൽ, അത് നേരെ ഒരു കൂറ്റൻ ലോക്കപോകും. ഉയരമുള്ള ആ കൂറ്റൻ വെച്ച് ആ വാതകമുഴുവൻ ഏരിയയിൽപ്പെടും.

ആ കവറിലെ പേരുതന്നെ ജാലാഗോപ്യം എന്നാണ്. എപ്പോഴും ഗോപുരാഗ്രത്തിൽ ഒരു ജാല കത്തിനിൽക്കും. അനാപശ്യമായ എല്ലാ വിഷവാതകങ്ങളെയും കത്തിച്ചുകളയുക എന്നതു മാത്രമാണ് ഇതിന്റെ ജോലി. ജാലാഗോപ്യത്തിന് നൂറടിയാണ് പൊക്കം. ഫാക്ടറിയിലെ വിവിധ പ്ലാന്റുകളുമായി കണക്ട് ചെയ്യുന്ന വിധമാണ് ഈ ഗോപുരത്തിന്റെ സംവിധാനം. ഈ വിവിധ ഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നു വരുന്ന ഉച്ചിഷ്ട വിഷവാതകം മുഴുവൻ ഈ ഗോപുരാഗ്രത്തിൽ എരിയുമ്പോൾ കാർബൺ ഡയോക്സൈഡും ജലവും മാത്രമായിരിക്കും വിസർജ്ജിക്കപ്പെടുക.

അന്നു രാത്രി പന്ത്രണ്ടിനും ഒന്നിനുമിടയ്ക്ക് എം. ഐ. സി. കോർപ്പറേഷൻ റിലീസ് വാർഡ് തുറന്നു. അതിൽ മർത്തിലും അതിതാപത്തിലുമുള്ള വിഷവാതകം വൻതോതിൽ വാൽവിലൂടെ അടുത്ത അറയിലേക്കു

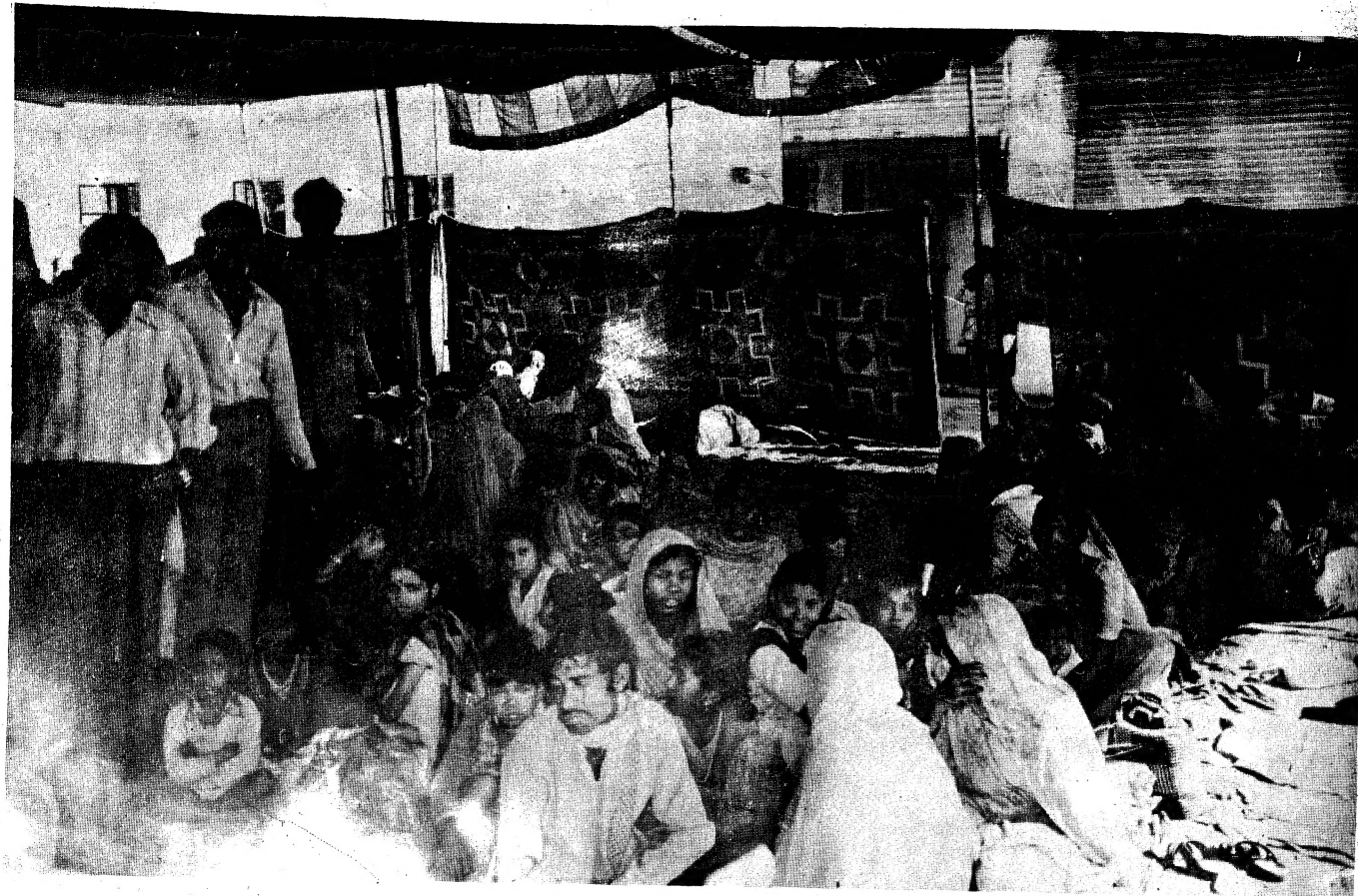
കുറാരമില്ലാത്ത ഒരു സ്ത്രീയെ സന്നദ്ധ പ്രവർത്തകർ ആശുപത്രിയിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നു

മൃതദേഹങ്ങൾ ഒരു കോർട്ടിനിന്നും ഇറക്കിക്കിടത്തുന്നു.

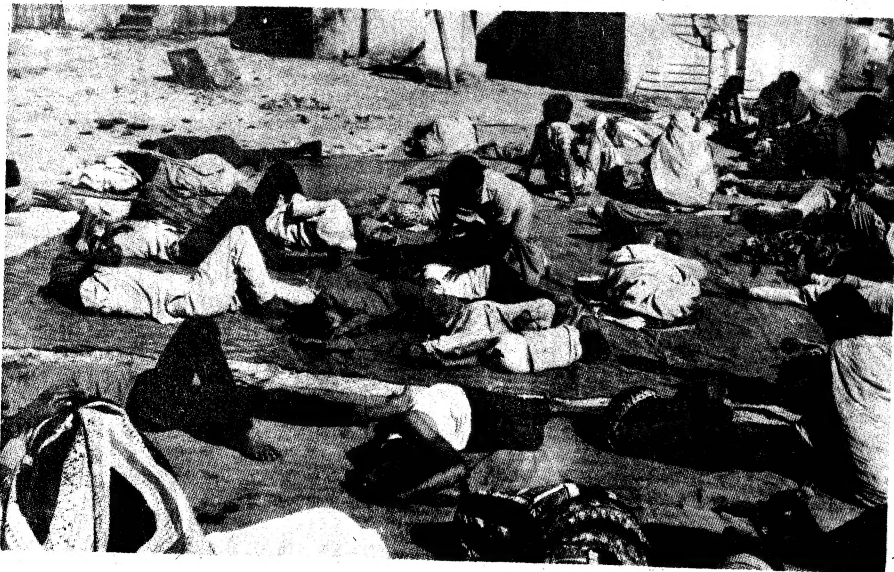
ആശുപത്രികൾ ഇരുപത്തിനാലുമണിക്കൂറും നിറുത്താതെ പ്രവർത്തിച്ചു. ഡോക്ടർമാർക്കു് അന്ധരായി വീണിരുന്നു

ആശുപത്രി മുറ്റങ്ങളിൽ പാഞ്ഞെത്തിയ ആയിരക്കണക്കി നാളുകളെ ചികിത്സിക്കാൻ ടെൻറുകൾ ഉയർത്തണമെന്നും ഈ ടെൻറുകൾക്കപ്പുറം ജഡങ്ങൾ മറച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും

മരണത്തിന്റെ പിടിയിലേക്കു നീങ്ങുന്നവരും, മരണം വിഴങ്ങിക്കഴിഞ്ഞവരും. കൂടുതലും കുട്ടികൾ

കടന്നു. വാൽവിൽ നിന്നും ആ അറയിലേക്ക് ഏഴുപതടി നീളത്തിലുള്ള കഴലുണ്ട്. ഈ കഴലിലൂടെ അറയിലെത്തിയ വാതകം അവിടെവെച്ച് കാസ്റ്റിക് സോഡായാൽ നിർവീര്യമാക്കപ്പെടണമല്ലോ. അതു നടന്നില്ല. നിർവീര്യമാക്കപ്പെടാത്ത വാതകമുണ്ടെങ്കിൽ അത് നേരെ ജോലാ ഗോപുരത്തിലെത്തി എരിക്കപ്പെടണമല്ലോ. ഏറ്റവും പ്രധാനമായ കാര്യമാണിത്. അതു നടന്നില്ല. ആ വിഷവാതക യുക്ത മുഴുവൻ എറിഞ്ഞ് കാർബൺ ഡയോക്സൈഡും വെള്ളവുമായി മാറിയെങ്കിൽ, ലോകത്തെയാകമാനം ഞെട്ടിത്തരിപ്പിച്ച ഈ പേലാദരണം സംഭവിക്കുകയേ ഇല്ലായിരുന്നു.

എന്തുകൊണ്ട് വാതകം കാസ്റ്റിക് സോഡാ അറയിൽവെച്ച് നിർവീര്യമാക്കപ്പെട്ടില്ല? എന്തുകൊണ്ട് ജോലാഗോപുരത്തിൽവെച്ച് വാതകം കത്തിക്കപ്പെടാതെ പോയി?

അത്യന്തം വിചിത്രവും ക്രൂരവുമായ ഈ സ്ഥിതിവിശേഷത്തിന്, പ്ലാൻറിലെ സീനിയർ വിശ്വേന്ദർ ചില ഉത്തരങ്ങൾ പറയുന്നുണ്ട്.

ഒന്ന്: ഓങ്കിൽനിന്നും വാൽവിലൂടെ കാസ്റ്റിക് സോഡാ അറയിലേത്തുറച്ചുവന്ന വാതകം അന്തരീക്ഷത്തിലേക്കു രക്ഷപ്പെട്ടിരുന്നു.

(ഇതു സൂചിപ്പിക്കുന്നത് ഓങ്കിലോ

ഭീരു കൊല വാതകത്തിന്റെ വിഭൂഷാട്ടം

ഭോപാലിൽ വിശിയച്ചിട്ടു കൂടുതൽ അംഗം മുക്കിത്തൂങ്ങിയും തലകുത്തിയും ചെയ്തതാണ് ഉള്ളിൽക്കടന്ന് മരണപ്പെട്ടവർ.

മീമൈൽ ഐസോ സൈനേറൻ (ചന്ദ്രക്കന്തിൽ എം. ഐ. സി.) ഒരു വിധമുള്ള വസ്തുക്കളെയെല്ലാം കാർന്നു തിന്നുന്ന വിഷവസ്തുവാണ്. വെള്ളവുമായി ചേർന്നുള്ള പ്രതിപ്രവർത്തനമാകട്ടെ അത്യന്തം രൂക്ഷവും.

ഈ വാതകം ഉള്ളിൽപ്പെടുന്നാൽ ശ്വാസം മുട്ടും, തലവേദനവരും, ചുമയും, ഓർക്കാറിക്കും, വായിൽ നരയും പതയും വരും. ഇതിനിടയിൽ രക്തത്തിൽ ഘടനാവ്യത്യാസങ്ങൾ വരും, മരിക്കും. സ്ഥിരമായി അന്ധത വരുന്നതുമാണ്. ഈ കൊലവാതകത്തിന് കഴിയുന്നു.

മുക്കുവഴി ശ്വാസകോശത്തിലും ഏറ്റുത്തിലും കടന്നപോടെ, ഈ വാതകം ചെറുത്തുതെന്തെന്നോ? രക്തത്തിലെ സ്പ്രിഡ് നായ നായ ഹീമോഗ്ലോബിൻ എന്ന ഘടകത്തെ നശിപ്പിക്കും. അതി

ലെ ഇരുമ്പിന്റെ അംശത്തെ നിർവീര്യമാക്കി പകരം കൊടുക്കുവാനായി സൈനേറഡ് നിറയ്ക്കും. ഇത് രക്തം ക്ഷണം മരണകാരണമാവും. വായുവിന്റെ പത്തുലക്ഷം ഭാഗത്തിൽ 21 ഭാഗം സൈനേറഡായാൽപ്പോലും അപകടമുണ്ടാവും. എന്നിരിക്കെയാണ് കട്ടിപ്പുക അകത്തു ചെന്നാൽ! രക്തം പിന്നെ പ്രാണവായുവുമായി നീങ്ങുകയില്ല. അതോടെ ശരീരകോശങ്ങൾ പ്രാണവായു കിട്ടാതെ ദ്രവിച്ചു. ഒടുങ്ങും.

യൂണിയൻ കാർബൈഡ് കമ്പനിയുടെ ആസ്ഥാനമുള്ള അമേരിക്കയിലെ നിയമം, വായുവിന്റെ പത്തുലക്ഷം ഭാഗങ്ങളിൽ 1.10-ൽ കൂടുതൽ എം. ഐ. സി. തൊഴിലാളികളോ മറ്റുള്ളവരോ ശ്വാസിന്റെ പാടില്ലെന്നതാണ്.

ലക്നൗവിലെ ഇൻഡസ്ട്രിയൽ ടോക്സിക്ക്കോളജിയിലെ സെൻറർ,

നാഗ്പൂരിലെ എൻവയോൺ മെന്റൽ എൻജിനീയറിങ് റിസർച്ച് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട്, പുനയിലെ നാഷണൽ കെമിക്കൽ ലാബ്, തുടങ്ങിയ സ്ഥാപനങ്ങളിലെ വിദഗ്ദ്ധർ ഭോപാലിലെത്തി ഈ വിഷവാതകത്തിന്റെ വ്യാപ്തി എത്രയുണ്ടെന്നു പഠിക്കുന്നുണ്ട്.

ഫാക്ടറിയിലെ സ്റ്റോറേജ് ഓങ്കിൽ (മറ്റു രണ്ടു ഓങ്കുകളിലായി) ഇനിയും 30 മെട്രിക് ടൺ വാതകം അവശേഷിക്കുന്നുണ്ട്. പാടേ തല്ലിപ്പൊളിയുന്നതിലേക്കു ഈ ഫാക്ടറിയിൽ ഇത്രയും മാരകമായ വിഷം ഇനിയും വെച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നതിലാണ് ഇപ്പോഴത്തെ ഉൽക്കണ്ഠ.

ഇന്ത്യയിലെ ഓക്സിജനോളജി വിദഗ്ദ്ധന്മാർ ഇതിനിടയിൽ തട്ടിവിട്ടിരിക്കുന്നത് ഈ കൊലവാതകത്തിന് ഭോപാലിലെ അന്തരീക്ഷത്തിൽ ഇനിയൊന്നും ചെയാനാവില്ല എന്നാണ്.

ഭോപാൽ നഗരത്തിൽ എങ്ങും ചിതകളേ കാണാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. എത്രയെത്ര കുടുംബങ്ങൾ, വെന്തമർന്ന കൂനകൾ!

വാൽവിൽനിന്ന് കാസ്സിക്സോഡാ അറയിലേക്കുള്ള കഴലിലോ വിള്ളലുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നാണ്.)

രണ്ട്: വാതകം ചോർന്നത് ഓങ്കിൽ നിന്നല്ല; കാസ്സിക്സോഡാ അറയിൽ നിന്നാണ്.

(ഇതു സൂചിപ്പിക്കുന്നത് ആ സുപ്രധാന അറയിലും വിള്ളലുണ്ടായിരുന്നു എന്നു തന്നെ. ഉന്നത മർദ്ദത്തിൽ പാഞ്ഞ വാതകം ആ അറയിലെ വീര്യനാശന സംവിധാനത്തിനു കേടുവരുത്തി എന്നും കൂടി ഇതിൽ സൂചനയുണ്ട്.)

മൂന്ന്: ജാലാഗോപുരത്തിലെത്തുന്നവഴിക്കും വിള്ളലുകളിൽക്കൂടി വാതകം രക്ഷപ്പെട്ടിരുന്നു.

ഈ മൂന്ന് വിശദീകരണങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നോ, മൂന്നുകൂടിത്തന്നെയോ ശരിയാണെന്നുവന്നാൽത്തന്നെയും, വിശദീകരണം ഒരിക്കലും സാധ്യകരണമാവുന്നില്ല. ആ ഫാക്ടറിയിലെ രക്ഷാസംവിധാനമാകെ താറുമാറായിരുന്നുവെന്നും, ഇത്തരം മൊരു തകരാറുണ്ടാവാൻ സാധ്യത, പ്ലാന്റിന്റെ ഡിസൈനിൽ മുൻകൂട്ടി കണ്ടിരുന്നില്ലെന്നും, പ്ലാന്റിന്റെ പ്രവർത്തനവും അറകൾ തീർക്കലും താങ്ങോന്നിത്തന്നോടെയാണ് നടന്നുപോന്നതെന്നും പകൽപോലെ വ്യക്തമാണ്.

വിദഗ്ദ്ധരായ എൻജിനീയർമാർ പത്രലേഖകന്മാർ പാഞ്ഞുതന്നിരിക്കാറുണ്ട്.

പക്ഷേ, ഇതിനെക്കാൾ വലിയ ഒരു കാര്യത്തിന് ഉത്തരം പറയിക്കേണ്ടതുണ്ട്. വാതക ഓങ്കിലെ മർദ്ദം എട്ടിരട്ടിയോളം കുതിച്ചുയർന്നതെന്തുകൊണ്ട്?

എം. ഐ. സി. വാതകം പെട്ടെന്ന് രാസപരമായി ഉലയുന്നതൊന്നുമല്ല. ആ മാസത്തോളം അത്, അതേ രീതിയിൽ സ്റ്റോർ ചെയ്തുവെക്കും. വെള്ളമോ അതു പോലുള്ള മറ്റേതെങ്കിലും ബാഹ്യവസ്തുവോ ആയി ഓങ്കിൽ വച്ച് പ്രതിപ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടാവണം. വെള്ളവുമായി പെട്ടെന്ന് പ്രതിപ്രവർത്തിക്കുന്ന രാസവസ്തുവാണ് എം. ഐ. സി. ഈ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ ഫലമായി ചൂടും കാർബൺ മോണോക്സൈഡും ഉണ്ടാവും. ഇങ്ങനെയൊരു വാതകം ഓങ്കിൽ മർദ്ദവും ചൂടും ഉണ്ടായതും കുതിച്ചുയർന്നതും? എങ്കിൽ, വായുപോലും കടക്കാൻ പാടില്ലാത്ത ഓങ്കിൽ ഇത്തരം ബാഹ്യവസ്തുക്കൾ എങ്ങനെ കടന്നുകൂടി? ഇതിൽനിന്നു സിദ്ധിക്കുന്നത് ഓങ്കിൽ ഉരുതരമായ സൂഷിരങ്ങളോ വിള്ളലുകളോ ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നാണ്.

എന്തോ ആവട്ടെ. ഈ വിഷവാതകശാല മധ്യപ്രദേശിന്റെ തലസ്ഥാനനഗരത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചവരും അതു നടത്തിക്കോടിക്കണക്കിനുരൂപ കണക്കുട്ടിയവരും ലാഭേച്ഛയല്ലാതെ, മറ്റൊരു ചിന്തയും ഉണ്ടായിരുന്നവരല്ല എന്നതു വ്യക്തം. യൂണിയൻ കാർബൈഡ് എന്ന രാജ്യാന്തര കമ്പനിക്കുവേണ്ടി, മൂന്നാം ലോകരാജ്യങ്ങൾവെറും ചേരിപ്രദേശങ്ങളാണ്. ആ ചേരികളിലെ മനുഷ്യർ കീടങ്ങളല്ലാതെ മറ്റൊന്നും? കീടനാശിനികൊണ്ട് കീടങ്ങളെ—മനുഷ്യകീടങ്ങളെ കൊന്നു!

സർക്കാരിന്റെ കണക്ക് 1500 പേരെ മരിച്ചുള്ളൂ എന്നാണ്. എന്നാൽ യഥാർത്ഥ കണക്കുകൾ ഇതിന്റെ എത്രയോ ഇരട്ടിയാണ്!

ഭോപാൽ ഒരിക്കലും മറക്കാത്ത ചുടലുകളെങ്ങൾ.

കുന്നുകാലികൾ ചത്തോടുങ്ങിയിരുന്ന് ആർക്കെന്ത് കണക്ക്!

ഇനിയും ഇങ്ങനെയാകരുത് ഉണ്ടാവാതിരിക്കട്ടെ

ഭോപാലിൽ സംഭവിച്ച വിഷവാതകദുരന്തത്തിന് ഇരുപതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ മറ്റൊരുദാഹരണമില്ല. ഈ ദുരന്തം ഭാവിയിലെ എത്ര തലമുറകളെ പിടികൂടുമെന്നുപാലും പറയാൻ വയ്യ. ഈ കൊലവാതകം ഇന്ത്യയുടെ ശ്വാസകോശത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഭോപാലിന്റെ ആകാശത്തിലൂടെ എങ്ങോട്ടെല്ലാം സഞ്ചരിക്കുന്നുണ്ടാവണം!

1976 ജൂലായ് മാസത്തിൽ ഇറ്റാലിയിലെ മിലാൻ നഗരത്തിനടുത്തുള്ള സെബാസൊയിൽ ഒരു കൊലവാതകദുരന്തം സംഭവിച്ചിരുന്നു. സിസ്കോയുടെ ഒരു കെമിക്കൽ പ്ലാന്റ് പൊട്ടിത്തെറിച്ചു. ഡയോക്സിൻ ഗ്യാസ് ആയിരുന്നു അന്നത്തെ

കൊലവാതകം. ആ കൊലവാതകം മനുഷ്യരെ അന്നുകൊന്നില്ല. പക്ഷേ, ഇരുപതു കിലോമീറ്റർ ചുറ്റളവിലെ മൃഗങ്ങളും ചെടികളും പൂർണ്ണമായി നശിച്ചു. കൊലവാതകം പരന്നൊഴുകിയ ഇടങ്ങളിലെ കൃഷിപ്പുണ്ണമായും അനന്തരഫലങ്ങളെ യേപ്പെട്ടുകൊണ്ട് നശിപ്പിക്കേണ്ടിവന്നു. ആ പ്ലാന്റ് അങ്ങനെ അടച്ചുപൂട്ടി. ആകാശത്തിലേക്ക് രക്ഷപ്പെട്ട കൊലവാതകത്തെ പേടിച്ചുകൊണ്ടാണ് പിന്നെ മനുഷ്യർ അവിടെ ജീവിച്ചത്. അന്നു സംഭവിച്ച കൊലവാതകദുരന്തം. 1970-ൽ വിയറ്റ്നാമിൽ അമേരിക്ക രാസബോംബ് അടിച്ചപ്പോഴുണ്ടായ ദുരന്തത്തോടാണ് ഉപമിക്കപ്പെട്ടത്. ടൈക്സ്റ്റോറോഫിനോൾ ആയിരുന്നു വിയറ്റ്നാമിന്റെ ആകാശത്തുവച്ച അമേരിക്ക പ്രയോഗിച്ച രാസായുധം.

1968-ൽ ഒരു ബ്രിട്ടീഷ് കെമിക്കൽ ഫാക്ടറി പൊട്ടിത്തെറിച്ചപ്പോഴും 1963-ൽ ഒരു ഡച്ച് കെമിക്കൽ ഫാക്ടറി പൊട്ടിത്തെറിച്ചപ്പോഴും കൊലവാതകം വമിക്കുകയുണ്ടായി.

കഴിഞ്ഞമാസം മെക്സിക്കോ നഗരത്തിന്റെ പ്രാന്തപ്രദേശത്തു സ്ഥാപിച്ച ഒരു നാച്ചുവൽ ഗ്യാസ് പ്ലാന്റ് പൊട്ടിത്തെറിച്ചു 365 ആളുകൾ മരിച്ചു. ആ പൊട്ടിത്തെറിയുടെ ഫലമായി പുറത്തേക്ക് വമിച്ചത് ലിക്വിഡ് പെട്രോളിയം ഗ്യാസാണ്.

പക്ഷേ, ഭോപാലിലെ ദുരന്തം എല്ലാ കൊലവാതകദുരന്തങ്ങളെയും കടത്തിവെട്ടിക്കളഞ്ഞു. ഈ നൂറ്റാണ്ടിലെ വ്യവസായത്തിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ തങ്ങിനില്ക്കുന്ന ഭീകരമായ ഒരു ദുരന്തമാണ്.

ഇ. വി. ശ്രീധരൻ അവിടെ സാഹിത്യവും കവിതയുമൊക്കെ പോക്കാ!

“നൂതനോർക്കിയിൽനിന്നു ബോസ്റ്റണിലേക്കുപോകുന്ന വിമാനത്തിൽ വച്ച് ഞാനൊരു നിഗ്രോയെ പരിചയപ്പെട്ടു. ഞാൻ ഇന്ത്യക്കാരനാണെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ ആ നിഗ്രോ “ഗാസ്സി, ഗാസ്സി” എന്നുറക്കെപ്പറഞ്ഞു. അയാൾക്ക് ഇന്ത്യ ഇപ്പോൾ ഗാസ്സിയാണ്. ഗാസ്സിസിനിമ ആ നിഗ്രോ നാലുതവണ കണ്ടു. ആറൻ ബറോയുടെ ഗാസ്സി നമ്മളെക്കുറിച്ച് വലിയ തേപ്പാണ് അമേരിക്കക്കാരിലുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതെന്നറിയുകയാണി. ആ ഫിലിം അമേരിക്കക്കാരുടെ മനസ്സിൽ നമ്മെ ഒരു മാറ്റി പ്രതിഷ്ഠിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുമെന്നും എനിക്കു തോന്നി. സംസാരിക്കുന്നത് മറ്റൊരു കടമയിട്ട് രാമകൃഷ്ണനാണ്. ഞങ്ങൾ ഇപ്പോൾ ആയുരിലൂടെ കടന്നു പോവുകയാണ്. കടമയിട്ടയുടെ കൂട്ടുകിഴങ്ങിന്റെമുകളിലേക്ക്. അവിടെ ശാന്തയും മക്കളും കാത്തിരിക്കുന്നു. കുറവനും കുറഞ്ഞിയും കൂട്ടുവളളികളുംകൂടി കാത്തിരിക്കുകയോവാം. ഇന്നത്തെ (3-12-84) ബോംബെ ഫ്ളൈറ്ററിനാണ് കടമയിട്ട തിരുവനന്തപുരത്തെത്തിയത്. കഴിഞ്ഞ രണ്ടു മാസത്തോളം കേരളത്തിലില്ലായിരുന്നു. അമേരിക്കയിലും മറ്റുമൊക്കെ ഒന്നുകൂടി. നൂതനോർക്കിയിലെ ഇൻറർനാഷണൽ മലയാളം ഫൗണ്ടേഷൻ നൽകിയ ഫെലോഷിപ്പാണ് കടമയിട്ടയ്ക്ക് ഇങ്ങനെയൊരു യാത്ര തുടങ്ങിയതെന്ന് അറിയാം.

രണ്ടരമാസം മുമ്പ് ഒരുദിവസം ഉച്ചയ്ക്കു കണ്ടപ്പോൾ കടമയിട്ട പറഞ്ഞു: “ഞാനൊന്ന് അമേരിക്കയിലേക്ക് പോകുവാൻ ഒരു തമാശ മട്ടിൽ ഞാൻ ചോദിച്ചു: “എന്തിനാ, ഈ യാത്രകളുടെ നാട്ടിലേക്കു പോകുന്നത്?” വളരെ ഗൗരവത്തിലാണ് അതിന് കടമയിട്ട മറുപടി പറഞ്ഞത്. “മറ്റൊരു നിരമല്ല, നമ്മുടെ ക്ലോസ്റ്ററോപ്പസ് സുഖമില്ലാതെ കിടക്കുകയാണ്. കഴിയ

മലയാള കവിക്ക് അമേരിക്കയിൽനിന്നു ലഭിച്ച പൊൻതൂവൽ

മെങ്കിൽ മെക്സിക്കോവരെ പോയി അദ്ദേഹത്തെ ഒന്ന് കാണണം.” ചിരിച്ചാൽ അതിന്റെ രസം നഷ്ടപ്പെട്ടുപോകുമെന്നറിയാവുന്നതുകൊണ്ട് ഞാൻ ആ ചിരിയെ അകത്തോട്ടോ ചങ്ങലയ്ക്കിട്ടു.

ഇന്ന് കടമയിട്ട വന്നിറങ്ങിയ ഉടനെ ഞാൻ അന്വേഷിച്ചു: “എങ്ങനെയാണ് നമ്മുടെ ക്ലോസ്റ്ററോപ്പസ് പാസ്?”

“അങ്ങനെ കാണാൻ പറ്റിയില്ല. അങ്ങനെയൊരു ക്ലോസ്റ്ററോപ്പസ് പാസ്?”

“ചിന്ത അമേരിക്കയിലെ വല്ല കവികളെയും കണ്ടോ?”

“ഓ... ചിലരെയാണു കണ്ടു.”

അമേരിക്കയായാലൊന്നും വായൻ ഒളിച്ചുവയ്ക്കാവുന്നവരോ: കടമയിട്ടയുടെ അമേരിക്കൻവേഷം.

ആരുടെയൊക്കെയോ പേരുകൾ കടമയിട്ട പറഞ്ഞു. ഞാൻ കേട്ടിട്ടില്ലാത്ത പേരുകളായതുകൊണ്ട് ഓർമ്മയിൽ തങ്ങിനിന്നില്ല. ഈ അമേരിക്കൻ എഴുത്തുകാരെ കാണാൻ വലിയ പ്രയാസമാണ്. അവർ സ്റ്റാർ വാല്യു കാത്തു സൂക്ഷിക്കുന്നവരാണ്. സെക്രട്ടറിയും ഏഴുതുളകാർ. ആളുകളുമായി അധികം ഇടപഴകിയാൽ സ്റ്റാർ വാല്യു നഷ്ടപ്പെട്ടുപോകുമെന്ന വിശ്വാസിക്കുന്നവരാണ്. ഒരു മുന്നോക്കിട എഴുത്തുകാരനായ നോർമൻമെയിലെൻ കാണാൻ അമേരിക്കൻ പ്രസിഡൻറിനെ കാണാനുള്ളതിനെക്കാൾ ബുദ്ധിമുട്ടനുഭവിക്കേണ്ടിവരുന്നതാണ് എവിടെയോ വായിച്ചതായോർക്കുന്നു. ബോധപൂർവ്വം എന്തിനോ അവർ ഇങ്ങനെ യൊരന്തസ്സ് കാത്തുസൂക്ഷിക്കുന്നു. തെലുങ്ക്, സമയത്തിന്റെ വിലയിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന അവരെക്കുറിച്ചുള്ള നമ്മുടെ ഒരു തെറ്റിദ്ധാരണയുമാകാമിത്.

കൊട്ടാരക്കരയെന്ന് നമുക്കൊരു പാത്രം കടിക്കാം. വേണ്ട വീട്ടിലെത്തിയിട്ടാവാം. എന്ന് കടമയിട്ട. എങ്കിൽ പറയൂ, ഇന്നത്തെ അമേരിക്കയിലെ സാഹിത്യമൊക്കെ എങ്ങനെയാണ്?

“സാഹിത്യവും കവിതയുമൊക്കെ അവിടെ പോക്കാ. അവരിപ്പോൾ ഒരേതരം പൈങ്കിളിസാഹിത്യത്തിന്റെ ആളുകളാണ്. കവിതയും സാഹിത്യവും ഗൗരവമായെടുക്കുന്നവർ ക്ലാസിക്കുകളിലേക്ക് തിരിച്ചുപോകുന്നു. ഉണ്ടായ പുതുമയൊക്കെ അവർക്കു മടുത്തു. പൂത്തൊപ്പിച്ചുള്ള കവിതയാണ് ഇപ്പോൾ അവിടെയുണ്ടാകുന്നത്. നമ്മെ അടുത്തുപെടുത്തുന്ന രീതിയിൽ അവർ തിരിച്ചുപോകുന്നു. അവിടത്തെ കവിതയെയും സാഹിത്യത്തെയുംകുറിച്ച് നമ്മൾ അധികമൊന്നും ചിന്തിക്കണ്ട. അവരും ചിന്തിക്കുന്നില്ല. പക്ഷേ, അമേ

രിക്കയിലെ പത്രങ്ങളും റേഡിയോയും ടെലിവിഷനുമൊക്കെ നിശിതവും ശക്തവും സ്വാതന്ത്ര്യവും നിർഭയവുമാണ്. ഈ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും ശക്തിപ്രകടനത്തിന്റെയും പിന്നിൽ അവർക്ക് ഉദ്ദേശം കാണാം. വിനോദത്തിന് അവർ ശ്രദ്ധിക്കുന്നത് ടെലിവിഷനായാണ്. നിങ്ങൾ ഒരു വീട്ടിൽ ചെന്നാൽ എല്ലാ മുറിയിലും കാണും ടെലിവിഷൻ സെറ്റും ടെലിവിഷൻസെറ്റും അല്പം പഴക്കിക്കഴിഞ്ഞാൽ അവർ റോഡിലേക്കു വലിച്ചെറിയുന്നു.”

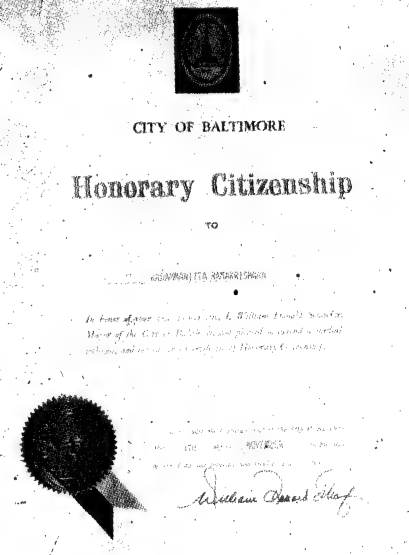
എങ്ങനെയാണിത് ഇത്. അമേരിക്കക്കാരുടെ ജീവിതം?

“വെറും സുഖപ്രിയന്മാർ. സുഖിക്കാൻ വേണ്ടി കാത്തുണ്ടാക്കുന്നു. ഒരു അന്തർത്തന രണ്ടു മൂന്നും സ്ഥാപനങ്ങളിൽ ജോലിചെയ്യും. പക്ഷേ, ഇതിനിടയിലും അവർ മനുഷ്യാവകാശത്തെക്കുറിച്ച് വളരെ ബോധവാന്മാരാണ്. അപ്പുത്തിൽ ഒരു കല്ല് പെട്ടുപോയാൽ മതി; അവർ അപ്പുക്കുടക്കാരനോട് അവരുടെ പല്ലിന്റെ ആരോഗ്യത്തെ ഭർന്നിറുത്തി നഷ്ടപരിഹാരം വാങ്ങാതിരിക്കില്ല.”

അമേരിക്കയിലെ യുവാക്കൾ ഇപ്പോൾ എങ്ങനെയാണ് കടമനീട്ടേ?

“അക്കാദമിക് രസമാണ്. അവിടെ ഇപ്പോൾ ഹിപ്പികളൊന്നുമില്ല. ഹിപ്പി സംസ്കാരത്തിൽനിന്ന് അവർ പൂർണ്ണമായും മോചനം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ഹിപ്പികൾ നിറഞ്ഞ അറുപതുകളെ അവരിപ്പോൾ സിപ്പി സിക്റ്ററിസ് എന്നാണ് വിളിക്കുന്നത്. സമ്പാദ്യത്തിലും സുഖത്തിലും വിശ്വസിക്കുന്നവരാണ് എൺപതുകളിലെ അമേരിക്കൻ യുവാക്കൾ. യുദ്ധമൊന്നും അവർക്കു ഒന്നാൽ പ്രശ്നമേയല്ല. വിയറ്റ്നാം യുദ്ധത്തിന്റെ കാലത്തൊക്കെയും അമേരിക്കയിൽ ആ മനോഭാവ

മൊക്കെ അവരിൽനിന്നുണ്ടോ പറയാനാവില്ല. റെയ്ഗനോട് അമേരിക്കയിലെ യുവാക്കൾക്കെതിരായിട്ടുണ്ടെന്നോ. അമേരിക്കൻ യുവാക്കൾ റെയ്ഗനിൽനിന്ന് കൂടുതൽ കൂടുതൽ ശക്തമായ ഒരമേരിക്കയെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു. ലോകത്തിന്റെ സെൻറർ ഓഫ് അട്രാക്ഷൻ അമേരിക്കയാണെന്ന ഒരേയൊരാൾ ഹമേ അവർക്കുള്ളൂ. ജനങ്ങൾ എല്ലാ കാര്യത്തിലും അമേരിക്കനിന്നു വലുതല്ല. ലോകം തങ്ങളെ ഹോക്കിനിപ്പണമതിയാവൂ എന്നവർക്ക് നിർബന്ധമുണ്ട്. യുദ്ധം സൃഷ്ടിക്കുന്ന വിപത്തുകളെക്കുറിച്ചൊന്നും അവർ ലാലേക്കും ചിന്തിക്കുന്നില്ല. ലോക ഭൂപടത്തിൽ അവരുടെ നാട്ട് ഒരു ശക്തികേന്ദ്രമായി ഉയർന്നു നില്ക്കണം. വികാസം പ്രാപിച്ച മനസ്സു തേടി അവരുടെ ഇട

ഓണററി പൗരത്വം: ബാൾട്ടിമോർ നഗരം നൽകിയ ബഹുമതി

യിൽ ഇന്നു നാം ചെല്ലേണ്ടതില്ല. സാംസ്കാരിക ജീവിതം. ഔതിക ജീവിതത്തിന് കഴിഞ്ഞുകൊടുത്തിരിക്കുന്നു. അവരുടെ ഭൗതികമായ പുരോഗതിക്കുവേണ്ടി ലോകത്തോടു എത്ര ക്രൂരതകാണിക്കുന്നു. അവർ തയ്യാറാണ്. നമ്മുടെ നാടിനെയൊക്കെ അപേക്ഷിച്ച് അവിടെ ഉന്നത വിദ്യാഭ്യാസം വലിയ സാമ്പത്തിക ചെലവുള്ള ഒരു കാര്യമാണ്. വലിയ പണക്കാർക്കു ഉന്നത വിദ്യാഭ്യാസം നേടാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ. സാധാരണക്കാരുടെ മക്കൾ സ്കൂൾ ഫെഫൽ കഴിഞ്ഞു പുറത്തിറങ്ങുന്നു. അവർ പിന്നെ, ജോലി ചെയ്യുന്നതിനിടയിലാണ് ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസം കാമ്പമാക്കുന്നത്. അമേരിക്കയിലെ യുവാക്കളിൽ ഭൂരിപക്ഷവും കടബാധത്തിൽ നിന്ന് സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രഖ്യാപിച്ചവരാണ്. യുവാക്കൾ കൂടുതലും റെയ്ഗന്റെ പിന്നിലാണ്.

അമേരിക്കയിൽ ഇത് വലിയ മനസ്സിലാക്കേണ്ട കാര്യമാണ്. നിഗ്രോയുടെ അവസ്ഥയെന്താണ്? “അവർ നിരാശരാണ്. പൊതുവിൽപ്പൊതുവിൽ തളർന്നിരിക്കുന്നു. നിഗ്രോ യുവാക്കൾ മയക്കുമരുന്നിൽ അയം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. റെയ്ഗ് ഇന്ത്യൻസിനെയും ഒരുക്കിയിരിക്കുകയാണ്. റെയ്ഗ് ഇന്ത്യൻസിനെ പ്രത്യേക സ്ഥലങ്ങളിൽ ഒരുക്കി താമസിപ്പിച്ചിട്ട് അവിടങ്ങളിൽ ടൂറിസ്റ്റ് കേന്ദ്രങ്ങളാക്കി മാറ്റുക. അത്തരത്തിലുള്ള ടെക്സാസിയിലെ ടൂറിസ്റ്റ് കേന്ദ്രത്തിൽ ഞാൻ പോയിരുന്നു. ഇതെല്ലാം കാണുമ്പോൾ നമുക്കു ദുഃഖമാണ് തോന്നുക. ഒരു ജനവിഭാഗത്തെപ്പിടിച്ച് ടൂറിസ്റ്റ് കേന്ദ്രങ്ങളിലെ കൗതുകവസ്തുക്കളാക്കി മാറ്റുക.”

അമേരിക്കൻ നഗരങ്ങളിലൂടെ നന്നപ്പോൾ എത്തുമോ?

“മനോഹരമായ നഗരങ്ങൾ. ആകർഷകമായ കാണാനായില്ല. കാൽ നടയാത്രക്കാർ വളരെ കുറവാണ്. അതാണ് യാഥാർത്ഥ്യം. അമേരിക്കക്കാർ ചരിത്രം സ്ഥലങ്ങളും പുരാവസ്തുക്കളും സൂക്ഷിച്ചുവയ്ക്കുന്ന രീതി വളരെ മതിപ്പുള്ളവയെന്ന് തോന്നുന്നു. ബോസ്റ്റൺ ടീപ്പാർട്ടി കോളേജ് മുക്കിയകല്ലിൽ ഇപ്പോഴും സൂക്ഷിച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്നു. മൃഗീയങ്ങളോടുള്ള അവരുടെ ആദരവ് അപാരമാണ്.”

അമേരിക്കയിലെ ഭാരതീയരെക്കുറിച്ചെന്തു പറയണം?

“അവർ ജീവിതം തേടിപ്പോയവരാണ്. അവിടത്തെ സുഖത്തിലൂടെ അവരും നിന്തിപ്പോകുന്നു. ഇന്ത്യക്കാരിൽ ഗുജറാത്തികളാണ് സമ്പത്തിക-വ്യവസായ മേഖലയിലെ പ്രബലർ.”

കടമയിട്ട വളളിക്കോട് എന്ന ഗ്രാമത്തിലെത്തിക്കഴിഞ്ഞു. കല്പം ഉള്ള കണ്ടു. നിറഞ്ഞ വഴിയിലൂടെ വീടിനെ ലക്ഷ്യമാക്കി പോവുകയാണ്. ഓണററി യു. എസ്. പൗരനാണ് വരുന്നത്. ആററി ലേക്ക് കളിക്കാൻ പോകുന്ന കൊമ്പനാനെ, നിനക്കറിയാമോ നിന്റെ നാടിന്റെ പാട്ടുകാരന് ബാൾമോർ സിറ്റിമേയർ ഓണററി യു. എസ്. പൗരൻ എന്ന ബഹുമതി നൽകിയിരിക്കുന്നു. നിന്റെ കവിതാഷിരീഷിടങ്ങൾ, ഹ്യൂസ്റൺ, വള്ളസ്സ്, ഷിക്കാഗോ, ഡിട്രോയിറ്റ്, ലോസ് ആഞ്ചലസ്, ബോസ്റ്റൺ, കാമ്പഡയിലേ മോൺടി പോൾ എന്നീ നഗരങ്ങളിലെല്ലാം ചെന്നു അലറിപ്പാടി തിരിച്ചു വരുകയാണ്.

പക്ഷേ, ഞാൻ കടമയിട്ടയുടെ കവിത വായിച്ചിട്ട് മാസം മൂന്നായപ്പോൾ.

എസ്. കെ. പൊന്നക്കാടിന്റെ

മുൻപുള്ള ഒരു സംഭവം, ലഘുവായ മനശ്ശാസ്രുതിരീക്ഷണങ്ങൾ, 'നാടകിയ' മായ പര്യവസാനം, നാടൻമാപ്പാരിതി, ഇത്രയുമടങ്ങിയ റിയലിസ്റ്റിക് കഥാ രൂപം മകന്റേ എത്രവേഗം വഴങ്ങിക്കിട്ടി എന്നതിനു തെളിവാണ്, 'മേപ്പായ'. കഥാകൃത്തിവിടെ എല്ലാമാറിയിരുന്ന ആളായി, അക്കിപ്പിടിച്ച് ഉഭയഗുണമാക്കി, മാറിനിന്ന സംഭവങ്ങൾ വിവരിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. (Omniscient point of view). കഥയിലെ പൂധാന സന്ദർഭത്തിനടിയിൽ മറഞ്ഞു കിടക്കുന്ന തീവ്രമെന്നോ ആഭിമമെന്നോ വിശേഷിപ്പിക്കാവുന്ന മനശ്ശാസ്രുതിയായ കഥാതലം ഒരുക്കി ആളിപ്പിടിക്കാൻ അനവധിക്കുന്ന ഒരു രീതിയാണിത്. ഇവിടെ നാം, കാണുന്ന കൊച്ചുകുട്ടിപ്പന്തിന്റെ നാലുചുവരുകൾക്കുള്ളിൽ നടക്കുന്ന സംഭവങ്ങൾ, മുകുടം അഗാധമായ ഒന്നാണ്. അതിൽ പകാളികളായവർക്ക് ഒരിക്കലും പിടികൊടുക്കാത്ത ഒരു തലം അതിൽ രംഭ്യേർന്നിരിക്കുന്നു. ബാഹ്യമായ വിവരങ്ങളിൽനിന്നുളഭിമാത്രം ഇതു പുറത്തെടുത്തുവന്നിരിക്കാൻ ശ്രമിക്കുമ്പോൾ കഥാകൃ

ശരി, രാജ്യവിൻറെ കാഴ്ചപ്പാടിൽനിന്നായിരുന്നു ആഖ്യാനമെങ്കിൽ 'മലപ്പാട്'ലെ ഈഡിപ്പസ് സ്പർദ്ധയ്ക്കു കൂടുതൽ തീവ്രത കിട്ടുമായിരുന്നോ? കുട്ടിക്കാലം മുതൽ കൗമാരത്തിലേക്കു കടക്കുന്ന രാജ്യത്തിൻറെ വൈകാരിക ജീവിതത്തെ തളർത്തിയ ഒരു സംഭവത്തിൻറെ ഓർമ്മ മനസ്സിലിട്ട് കടയ്ക്കുന്ന രീതിയിലായിരുന്നു ഈ കഥ രൂപപ്പെടുത്തിയിരുന്നതെങ്കിൽ

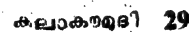
ഇങ്ങനെയൊരു ശില്പസാധ്യതയെക്കുറിച്ച് മുകുന്ദൻ ഉള്ളിൽ ബോധവാനായിരുന്നു എന്ന കഥയുടെ മുൻ‌ലേഖനത്തിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. മുകുന്ദൻ തന്റെ കിടപ്പുമുറിയിൽനിന്നു പുറത്തുപോകാൻ കഴിയാതെ കിടക്ക വിട്ടെന്നു കേൾക്കുന്ന രാജു പട്ടിയുടെ പാൽ ചുരുത്തിക്കൊടുക്കുന്ന ദൃശ്യത്തിലൂടെ കാമികൻ തന്റെ മാതൃകാമനയുടെ വികൃത പരിവേഷം വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. കഥയിൽ അതുവരെ പിൽ‌മുദ്രകൾ വന്ന യഥാർത്ഥമായ ആഖ്യാനശൈലിയിൽ നിന്നുള്ള വ്യതിയാനം കുറിക്കുന്ന ഒന്നാണിത്. അപമാന ഖണ്ഡികയിലെ വിലക്ഷണഭാവം ഉൾക്കൊള്ളുന്ന കല്പന എന്നു കാണാൻ സാധിക്കില്ല. പരായണക്കാരെ ചെറുത്തു നിൽക്കാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട് കഥാതീതിക്കു നല്കിയതിട്ടുള്ള ഈ തീരുമാനം, മുകുന്ദന്റെ അന്വേഷണം കൂടുതൽ അന്തർമ്മുഖവും സ്വകാര്യവുമായ ഒരു വേഗതയെത്തിച്ചുകൊടുക്കുന്നതിനോടുകൂടിയാണ് പലമായൊരു ആദ്യലോകത്തിന്റെ ആഖ്യാനശൈലിയെക്കുറിച്ചും കുറിക്കുന്നതിനായിത്തീരുന്നതിനോടുകൂടി.

രാധ... രാധ മാത്രം എന്ന കഥയുടെ
 ആന്തരികാവസ്ഥ ചർച്ചചെയ്യുമ്പോൾ മേ
 മത്തെ സൂചിപ്പിച്ച വിശ്വാസ്യതയുടെ
 പ്രശ്നത്തിന് (Reliability) പ്രസക്ത
 തരത്തിൽ ഞാൻ കരുതുന്നു. കാരണ

മകന്ദൻ സർഗ്ഗജീവിതത്തിന്റെ ഒരു പ്രത്യേകഘട്ടത്തിൽ ഡ്രാപറിയായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു. സങ്കുലമായ ജനസംഖ്യയുടെ ഒപ്പായും വഹിക്കുന്ന ഒരു രചന കൃതിയാണ് "രായ--രാധാമാത്രം". ഇക്കാലത്താണ് മകന്ദൻ എഴുതിയ കഥകളുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ എക്സ്പോസിഷൻ അല്ലെങ്കിൽ സാധാരണ തിരുത്തലുകളിലൂടെയും അടങ്ങിയതാണ്.

മൃഗം

മനുഷ്യമനസ്സിന്റെ ആഴങ്ങൾ പരത്
 ദൂരായ ആധുനികകാലഘട്ടത്തിലെ കഥ

കൂടുതലും, ബാഹ്യമായ റിയലിസത്തിൽ നിന്ന് പൂർണ്ണമായി വിട്ടുകൊണ്ടുള്ള ആവിഷ്കരണരീതിയിൽ കരുപ്പിടിപ്പിച്ചതായി കാണാം. കാലത്തിന്റേയും ഓർമ്മയുടേയും ഉപയോഗത്തിൽ പുതിയ പരീക്ഷണങ്ങൾ ആവശ്യമാക്കിത്തന്നിരുന്നതും, കഥാസങ്കേതങ്ങൾക്കു തുടക്കമിട്ട് 'ജെയിംസ്' ജോയ്സായിരുന്നു. ('ഡബ്ബിൾസ്' എന്ന സമാഹാരത്തിൽ). തുടർന്ന് വില്യം ഫോക്നർ തന്റെ നോവലുകളിലും, ഏതാനും ചെറുകഥകളിലും ജോയ്സിന്റെ സമ്പ്രദായം, പൈക്ഷ്ക ജോയ്സിനെക്കാൾ ശക്തി തീവ്രതയോടെ, ഉപയോഗപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായി. സമീപവർഷങ്ങളിൽ ഫോക്നറുടെ സാധ്യമായ ഏറ്റുപറഞ്ഞുകൊണ്ട്, ഗാർസിയ മാർകേസിയേയും, ജുവാൻ റ്റബോറിയനെയും അലേക്സാൻ കാർ പെൻറിയനെയും പോലുള്ള ലാറ്റിൻ അമേരിക്കൻ സാഹിത്യകാരന്മാർ ബോധധാരാ രീതിയിലൂടെ (Stream of Consciousness) കറുപ്പു അസാധാരണത, കലർന്ന കഥാപാത്രങ്ങളുടെ വിവിത്രമായ മാനസികഭാവങ്ങൾ ആവശ്യമാക്കി ശ്രമിച്ചു കണ്ടിട്ടുണ്ട്.

ഭാര്യയുടെ ചിത്രയൊരക്കിയതിനു ശേഷം, വിശ്വനിലകുന്ന ശൂന്യതാബോധപരമായി അലയുന്ന ഒരുവന്റെ ഇരുപത്തിനാലുവയസ്സിലെ നേരത്തെ ചിന്തകളാണ് മുകുന്ദൻ 'ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽ ശൈത്യം' എന്ന ചെറുകഥയുടെ വിഷയം. (5) കഥ ആരംഭിക്കുന്നതിങ്ങനെയാണ്:

"ഭാര്യയുടെ ശരീരം മോപ്പിച്ചതിനു ശേഷം അവളുടെ തെലിപ്പിടിച്ചതും തുളയ്ക്കി നിക്ഷേപിച്ചതിനുശേഷം നിരത്തിലിറങ്ങി എങ്ങോട്ടെന്നില്ലാതെ നടന്നു. ഈ വാചകം പല്ലവിപേശലേ കഥയിൽ പല തവണ ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഭാര്യ എന്നെക്കുമായി നഷ്ടപ്പെട്ട എന്ന സത്യത്തോടു തികച്ചും പൊരുത്തപ്പെട്ടിട്ടില്ലാത്ത ഒരുവനായിലാണ് നായകനിപ്പോൾ. ഭൂതവർത്തമാനങ്ങൾക്കിടയിൽ തെന്നിക്കളിക്കുന്ന അയാളുടെ മനസ്സിന്റെ ഭ്രാന്തമായ ആഴങ്ങളിൽ നൂലിട്ടിറങ്ങുന്ന ഒന്നാണ് ഈ കഥയിലെ രചനാസങ്കേതം. നിരത്തിലിറങ്ങി എങ്ങോട്ടെന്നില്ലാതെ നടക്കുന്നതിനിടയിൽ കാണുന്ന ദൃശ്യങ്ങൾ, എത്തിപ്പെടുന്ന സ്ഥലങ്ങൾ, ഏറ്റവും അയാളെ കഴിഞ്ഞ കാലത്തിലേക്ക് തള്ളിവിടുന്നു. അങ്ങനെ ഓർമ്മയും യാഥാർത്ഥ്യവും പരസ്പരം കൊള്ളത്തിവലിക്കുന്ന ഏതാനും മുഹൂർത്തങ്ങൾ കരുതലോടെ തിരഞ്ഞെടുത്തു ചിത്രീകരിക്കുന്നതിലൂടെയാണ് ആത്മഹത്യയിൽ കലാശിക്കുന്ന അയാളുടെ ജീവിത നൈരാശ്യത്തിന് കഥാകാരൻ ഭാവസ്ഫുർത്തിയരുളുന്നത്.

പരിസരങ്ങളുടെ, ഇന്ദ്രിയ സംവേദനങ്ങളുടെ, തിഷ്ണമായ ഭാവബന്ധങ്ങളുടെ (Association) രൂപംകൊള്ളുന്നതാണ്, കഥയിലെ പ്രധാന കഥാ

പാത്രത്തിന്റെ വൈകാരികാലാതങ്ങൾ. ചൈനിസ് റെസ്റ്റോറന്റിൽ തനിച്ചിരുന്ന കണ്ണിറൊപ്പിക്കൊണ്ട് പരിചാരകൻ കരഞ്ഞു. മുമ്പു കൊണ്ടുവച്ചുപോയ തണുത്തുറഞ്ഞ ചായ മോത്തുമ്പോൾ നാളകൾക്കു മുമ്പ് അതേ സ്ഥലത്തു ഭാര്യയുമൊരുമിച്ചിരുന്നു സമൃദ്ധമായി ആഹാരം കഴിച്ചതിന്റെ സ്മരണ അയാളെ തേടി യെത്തുന്നു. ഓഫീസിൽ ടെലഫോൺ ഓഫീസർ കൈയിലെടുക്കുമ്പോൾ, മധ്യവ്യഗ്രാളകളിൽ അവർ നടത്തിയ സംഭാഷണം കാതിൽ പതിക്കുന്നു. വിട്ടിലെ തണുത്ത, ശൂന്യമായ സ്വീകരണ മുറിയിൽ തുടരെ സിഗററ്റ് വലിച്ചുകൊണ്ട്, കാൻഡിൻസ് കിയുടേയും പൊളോക്സിൻറേയും ചിത്രങ്ങൾക്കിടയിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ, കറുത്ത പൊട്ടിട്ട സുന്ദരി ഉമ്മയാചിച്ചുകൊണ്ട് വീണ്ടും മുന്നിൽവന്നു നില്ക്കുന്നു. ട്രേവിൽ ഓഫീസിൽ രാജിക്കത്തു കൊടുത്തിനുശേഷം വിട്ടിൽവന്നു കൈതണ്ടയിലെ പിടയ്ക്കുന്ന തെരുവുകളിൽ ഇൻസലിൻസിറിയെ കയറുമ്പോൾ സൂഷിപരമ്പരകളിലൂടെ അവളെ തേടിയുള്ള ഒരു നീണ്ടയാത്രയുടെ ആരംഭമാണ് അതെന്ന തോന്നൽ അയാളെ മോഹിപ്പിക്കുന്നു...

ഓർമ്മകൾക്കു സംഗീതമുണ്ടെന്ന് കണ്ടെത്തിയതു ആരായിരുന്നു. മാർസൽ പ്രുസ്റ്റ് പ്രുസ്റ്റിന്റെ നോവലുകളിലെ കഥാപാത്രങ്ങൾ ഇന്നും കലർന്ന, നീണ്ട വാക്യങ്ങളിലൂടെ പോയ കാലത്തിന്റെ അറകളിലെ ഗന്ധങ്ങളും സ്പർശങ്ങളും തിരിച്ചു വിളിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു കാണാം. (ജോയ്സിന്റെ 'ദ ഡെഡ്' എന്ന കഥയിലും, നാം കേൾക്കുന്നത് നഷ്ടസ്മൃതികളുടെ തരളമായ സംഗീതം തന്നെ) എന്നാൽ ഫോക്നറുടേയും ഡോംബെല്ലോയുടേയും കഥാസാഹിത്യത്തിൽ വേഗമറിയ, ശൃംഖലയോർമ്മകളിൽനിന്നുതിരുന്ന പതക്കൽ സാത്തിലുള്ള വേറൊരുതരം സംഗീതം നമുക്കു തിരിച്ചറിയാൻ കഴിയും. 'ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽ ശൈത്യം'ത്തിൽ ശൈഥില്യത്തിലേക്ക് അടിപച്ചുനില്ക്കുന്ന തന്റെ കഥാനായകന്റെ ആന്തരികജീവിതം പകർത്താനായി മുകുന്ദൻ കൈക്കൊണ്ടിട്ടുള്ളതു അത്തരത്തിലുള്ളൊരു ഭാഷാശൈലിയാണ്. ചെറിയ വണ്ഡികകൾ, മുറിഞ്ഞുപോകുന്ന കൊച്ചു വാക്യങ്ങൾ, ആവർത്തിച്ചു പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന പ്രമേയത്തുക്കൾ - അയാളുടെ പിടയ്ക്കുന്ന ആത്മാവിന്റെ ചലനങ്ങൾ ഒപ്പിയെടുക്കുന്നു.

ഇതേ കഥ, സംവേദനങ്ങളും പുറമേ നിന്നു നിരീക്ഷിക്കുന്ന സർവ്വജ്ഞനായ ആഖ്യാതാവിന്റെ നിലപാടിൽക്കൂടി അവതരിപ്പിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ വായനക്കാരിൽ ഉളവാക്കുമായിരുന്ന ഫലം (effect) എന്തായിരുന്നേനെ? കഥാനായകനോടു നമുക്കു തോന്നുന്ന തീവ്രമായ സഹാനുഭൂതി, ഇത്തരങ്ങളിൽ ഉള്പ്പിപ്പിക്കാൻ അത്തരമൊരു വിവരണരീതി ഉതകുമായിരുന്നുവോ? ആനന്ദലഹരിയിൽ തുടിച്ചുനിന്ന തന്റെ ഭാവനാത്മകത പൊട്ടുന്നതെ ഇരച്ചുകയറിയ ശൈത്യത്തിനിടയിലൂടെ ഈ കഥാപാത്രത്തിന്റെ മാനസികഗതികൾ ആവിഷ്കരിക്കാൻ ബോധധാരാസങ്കേതമാണ് ഏറ്റവും

പറ്റിയതെന്ന് കഥാകൃത്തു്, ശരീരമായിത്തന്നെ തീരാനിച്ഛിക്കുന്നു. പടിഞ്ഞാറൻ സാഹിത്യത്തിൽ ബോധധാരാ സങ്കേതമലംബിച്ച് എഴുതപ്പെട്ട പ്രശസ്തമായ ചില ചെറുകഥകൾ പരിശോധിച്ചാൽ കണ്ടെത്താൻ കഴിയുന്ന കൗതുകകരമായ ഒരു വസ്തുത, ഈ കഥകളിൽ അനാവരണം ചെയ്യപ്പെടുന്ന മനസ്സുകളിലൂടെ വഴക്കൽ നിറഞ്ഞ വയറും സങ്കീർണ്ണവും യുക്തിയുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽനിന്നു തെറ്റി സഞ്ചരിക്കുന്നവയുമാണെന്നതാണ്. ഒരപക്ഷേപിക ചു് നോർമൽ ആയ ഒരുവന്റെ ജീവിതത്തിലേക്കു കടന്നുചെല്ലാൻ, അതല്ലെങ്കിൽ ഹാസ്യപ്രധാനമായ ഒരു രംഗം ആവിഷ്കരിക്കാൻ, ഈ ആഖ്യാനരീതി അനാവശ്യമോ അസമർത്ഥമോ ആയിത്തീർന്നേക്കാം. മറിച്ച്, മനുഷ്യചരിത്രം, കോമാളികളും ചെറുപ്രായക്കാരായ കഥാപാത്രങ്ങളുടെ സൂക്ഷ്മാഭവങ്ങൾ പിടിച്ചെടുക്കാൻ ആധുനികസാഹിത്യകാരന്മാർ ഈ മാർഗ്ഗം ഫലപ്രദമായി ഉപയോഗിച്ചു കണ്ടിട്ടുണ്ട്.

മലയാളസാഹിത്യത്തിൽ നവോത്ഥാന കാലികന്മാർക്കുശേഷം വന്ന ടി. പത്മനാഭൻറേയും എം. ടി. യുടേയും, മാധവിക്കുട്ടിയുടേയും തലമുറയാണ് അബോധമനസ്സിലെ ഇരുട്ടിന്റെ നേർക്ക് ആദ്യമായി കണ്ണുനീർ തിരിച്ചുപിടിച്ചത്. ആ ഇരുട്ട് ആത്മഭാഷണത്തിനേയും ബോധധാരയുടേയും സങ്കേതങ്ങളിലൂടെ വാർത്താവിഴുനത്തിന്റെ സമരവും അനുഭവിക്കണമെങ്കിൽ പത്മനാഭന്റെ 'യെ'വും എം. ടി. യുടെ 'ഇരുട്ടിന്റെ ആത്മാവു' വായിക്കണം. പൈക്ഷ്ക ഈ എഴുത്തുകാർക്കുപോലും അസൂയ തോന്നത്തക്ക കൈയെക്കമാണ്. 'ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽ ശൈത്യം'ത്തിൽ മുകുന്ദൻ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നത്. അദ്ദേഹം എഴുതുകൊണ്ട് ഈ രചനാമാർഗ്ഗം മററധികം കഥകളിൽ പരീക്ഷിച്ചുനോക്കിയില്ല എന്നും നേരിയൊരു അട്ഭുതത്തോടെ ചോദിക്കാൻ ഞാനിവിടെ പ്രേരിതനാണ്. (തുടരും)

3 'മലപ്പാൽ', മുകുന്ദന്റെ കഥകൾ ഒന്നാം പതിപ്പ്, പ്രസാധകൻ ഡി. സി. ബുക്സ്, കോട്ടയം, 1982. പേജ് 102-108.

4 ഒരുവൻ ജീവിതത്തിൽ ആദ്യമായി തിന്മയെ എതിരിടുന്ന ഉദാഹരണത്തിന് ഒരു കുട്ടി ലൈംഗികതയോടു മരണത്തോടു ബന്ധപ്പെട്ട സത്യങ്ങൾ കണ്ടെത്തുന്ന - മുളുത്തങ്ങൾ ആവിഷ്കരിക്കുന്ന കഥകൾക്കു പൊതുവിൽ initiation stories എന്ന് പറയുന്നു. ഓഫീംഗ് വേയുടെ 'The Killers' ഷെർവുഡ് ആൻഡേഴ്സന്റെ 'I want to know why.' ജെയിംസ് ജോയ്സിന്റെ 'Araby' എന്നീ കഥകൾ ഇവിടെ ഓർമ്മിക്കാം. ബാലമനസ്സുകളെ കേന്ദ്രമാക്കി മാധവിക്കുട്ടിയും സക്കറിയയും എഴുതിയിട്ടുള്ള ചില കഥകളിൽ initiation പ്രധാന പ്രമേയമായി കടന്നുവരുന്നുണ്ട്.

5 'രാധാ-രാധാമാത്രം', മുകുന്ദന്റെ കഥകൾ പേജ്. 236-241.

6 'ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽ ശൈത്യം', മുകുന്ദന്റെ കഥകൾ, പേജ്. 148-155.

മേനിപായുകയാണെന്ന് പരിഹസിച്ച്, ഏതെങ്കിലും എനിക്കല്ലേ അറിയാവൂ. ഞാനെന്നും ചെറുപ്പക്കാരുടെ സഹവായുസ്സായിത്തീർന്നു. ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. ഇന്നത്തെ പ്രമാണികളായ തീരെ ചെറുപ്പക്കാരായ കവികളുടെയും കഥയെഴുത്തുകാരുടെയും നിരൂപകന്മാരുടെയും മുമ്പുള്ള തലമുറ ഈ കാര്യം സമ്മതിക്കുമെന്നു ഞന്റെ വിശ്വാസം. ഒ. എൻ. വി. കുറുപ്പും പുനലൂർ ബാലനും അയ്യപ്പപ്പണിക്കരും എം. ടി. വാസുദേവൻനായരുമെല്ലാം ഇതു സമ്മതിക്കുമെന്നു ഞന്റെ വിശ്വാസം. തലമുറയുടെ വിടവ് എന്നൊന്നും എന്ന് സംബന്ധിച്ചിട്ടുണ്ടോ? ഉണ്ടാവരുതെന്നു എന്റെ അഭിലാഷമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഇന്നത്തെ ഇളംതലമുറ വന്നപ്പോൾ ചാടിയൊരു എത്താത്തതു പോലെ എനിക്കു തോന്നിപ്പോകുന്നു. എന്റെ വർദ്ധകുലാണോ? കാരണമെന്തെന്ന് എനിക്കു നിശ്ചയിച്ചില്ല.

കാക്കനാടം മുകുന്ദൻ കണ്ണൻപുറത്തു സേതുവും ആനന്ദും കൈയൊപ്പിച്ച് തലമുറയുടെ വിടവ് അനുഭവപ്പെടുത്തുന്നില്ലെന്നും എനിക്കു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അവരുടെയൊക്കെ കൂടി അതിർത്തിയായി വീട്ടിലേക്കു മടങ്ങുമ്പോൾ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനായി എനിക്കു തോന്നാറുണ്ട്. ഇവരാരും എന്ന് ഒരു പഴയനായി കണക്കാക്കാമല്ല. എന്റെ തലമുറയിൽപ്പെട്ട പ്രായമായ പല സാഹിത്യകാരന്മാരുടെയും കമ്പനിയിട്ടുള്ളത് എനിക്കു ഹൃദ്യമായി തോന്നിയിട്ടുള്ളതു ഈ യുവജനസമൂഹങ്ങളുടെ കമ്പനിയാണ്. ഇതൊരു സത്യമാണ്. എന്റെ പഴയ സുഹൃത്തുക്കളുടെ നേരി ചുളിഞ്ഞു കടം. അവർക്കു പലർക്കും അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണ് ഞാന്റെ വികൃതിയാണെന്നും പക്ഷേ, ഇന്നത്തെ കരുതുന്ന തലമുറ എന്റെ കൈക്കൊള്ളാമെന്നും ഒരു സത്യം. ഈ വായുവർമ്മിൽ ഞാൻ പറഞ്ഞുകൊ

(26ാം വേദിയിൽനിന്നു തുടർച്ച)

സകലന്റെ വീട്ടിലേക്കുള്ള കാർ യാത്ര സുരേന്ദ്രൻ ഒരു ചങ്ങാതിയുടെ പുറത്തു ചാരി കിടക്കുകയായിരുന്നു. ആദ്യസപരമായി ഒരു രീതിയിലും സുരേന്ദ്രിനോടു ചങ്ങാത്തം പുലർത്താൻ കഴിയാത്ത ഒരു പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ നേതാവായിരുന്നു സുരേന്ദ്രിനെ തന്റെ തോളിൽത്താങ്ങിക്കിടത്തിയിരുന്നതെന്ന് അറിയുമ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു അഭ്യുത്സാഹം തോന്നുമോ? സുരേന്ദ്രൻ കുറുപ്പിന്റെ സ്നേഹത്തിനു മുന്നിൽ രാഷ്ട്രീയശത്രുത പോലും ഭോരറ്റു പിന്മാറുന്നുവെന്നതാണ് സത്യം. നീണ്ട കാർ യാത്ര കഴിഞ്ഞു മർമ്മചികിത്സകന്റെ വീട്ടിലെത്തി. ക്ഷതങ്ങളോ ശരീരവുമായി വരുന്നവർക്കു വർഷങ്ങളായി സൗഖ്യനൽകുന്ന ആ മർമ്മചികിത്സകൻ പോലും സുരേന്ദ്രിന്റെ പതഞ്ഞ ശരീരം കണ്ടു തെങ്ങിപ്പോയി. ക്ഷതമോറ മുഖത്തു വരാതെ നിന്ന ആ ഹൃദ്യമായ ചിരി കണ്ടു ആ മനുഷ്യൻ അഭ്യുത്സാഹം പൊലിസുകാർക്കു സുരേന്ദ്രിന്റെ മനസ്സിനെ ക്ഷതം

തകഴി ഞാൻ പറ്റിച്ചെനല്ല

ഇളയ ചില നിരൂപകന്മാർ എഴുതുന്നത് എനിക്കു മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. എന്റെ വിവരക്കുഴപ്പം കൊണ്ടായിരിക്കാം. അങ്ങനെ സമാധാനിക്കാമെന്നുവെച്ചാൽത്തന്നെയും എഴുതിയവൻ വിവരമില്ല എന്നു സത്യം. അവർത്തന്നെ വിളിച്ചു പറയുന്നതായി തോന്നിപ്പോകുന്നു. സാരമില്ല, അതു വിസ്തൃതമായിപ്പോകും. ചിലപ്പോൾ തോന്നിപ്പോകും. കുറുക്കോളമെന്നു കണ്ണിപ്പുറത്തിൽ ഈ പാഠ്യം പാഴുപോയപ്പോൾ എത്തിപ്പോയോ എന്നും ആനുകാലിക പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങളിൽ വരുന്ന ലേഖനങ്ങൾ വായനക്കാർ വായിക്കുന്നുണ്ടോ? എന്തോ. അതു പോകട്ടെ.

ഈ പരമ്പര തല്പോലും അവസാനിപ്പിക്കുകയാണ്. ഇതൊരാൽക്കഥയല്ല, ഒരു പട്ടാൻ അനുസരിച്ച് എഴുതിയതല്ല. പത്തുപതു എഴുപതു കൊല്ലക്കാലത്തെ കാര്യങ്ങൾ ഓർത്തു എഴുതുകയാണ് ചെ. യു. ഞാൻ തുടക്കത്തിലേ ഒരു കാര്യം പറഞ്ഞിരുന്നു. എന്റെ ജീവിതം സംഭവബാധമല്ല എന്നും അതുകൊണ്ട് ഈ പരമ്പര രസകരമായി വായനക്കാർക്കു തോന്നിയിട്ടില്ലെന്നും വരാം. ഒരു ഭാഗത്തിന്റെ തുടർച്ചയായിരിക്കില്ല, അടുത്ത ഭാഗം. അതുകൊണ്ട് അടുത്ത ഭാഗത്തി

പൂർത്തിയാക്കി കഴിയില്ല. അതുകൊണ്ടാണല്ലോ ചിരി വരാതെ നിന്നത്. സർവ്വകലാശാല യൂണിവേഴ്സി പ്രവർത്തനത്തിന്റെ ഭാഗമായി മലയാള ചലച്ചിത്രമേള എന്ന ആശയം അവതരിപ്പിച്ച കാലയളവിലാണ് സുരേന്ദ്രൻ കുറുപ്പിനെ ഞാൻ പരിചയപ്പെടുന്നത്. അത്തരം ഒരു ആശയം ഇന്ത്യയിൽ നടക്കുകയായിരുന്നു. മുൻകാല യൂണിയനുകൾ സംഘടിപ്പിച്ച സർഗ്ഗസംവാദ ക്യാമ്പുകളുടെ പൊതുവ് അറിഞ്ഞിട്ടുള്ള എനിക്കു ചലച്ചിത്രമേളയുടെ ഉദ്ദേശശുദ്ധിയെക്കുറിച്ച യോജനാനി. ആ യോജനയിലൊതുക്കിവെച്ചുകൊണ്ടു തന്നെയാണ് പുതിയ ഇന്ത്യൻ സിനിമയുടെ വക്താക്കളായ മണികുളിനെയും സയ്ദാമിർസയെയും പോലുള്ളവരെ തിരവനന്തപുരത്തേക്കു ക്ഷണിക്കാനും ഫിലിം ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ടിൽ നിന്നും നാഷണൽ ഫിലിം ആർക്കൈവ്സിൽ നിന്നും ചിത്രങ്ങളെത്തിക്കാനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പങ്കെടുത്തത്. സയ്ദാമിർസയും മണികുളിയുമെല്ലാം തിരുവനന്തപുരം തീവണ്ടിസ്റ്റേഷനിൽ വന്നിറങ്ങുമ്പോൾ സംശയാലുക്കളാകുന്ന

നവേണ്ടി ആരും കാത്തിരിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടാകുകയില്ല. എന്റെ കഥ ഇതിൽ കുറച്ചുവേണ്ടി. ഞാൻ ജീവിച്ച കാലാവസ്ഥയുടെ മിഴിവുറ ചില ചിത്രങ്ങൾ ഇതിലുണ്ടെന്നാണെന്റെ വിശ്വാസം. ജീവിതത്തിന്റെ പല മണ്ഡലങ്ങളിലും പ്രമാണികൾ അല്ലാത്തവരുമായവരുടെയെ ആളുകൾ ഈ പരമ്പരയിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ട്. എന്റെ മനസ്സിൽ പതിഞ്ഞവിയം ഞാൻ അവരെ അവതരിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. ചിലരെക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ പറയേണ്ടതായിരുന്നുവെന്ന് എനിക്കു തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. കറേ വിശേഷണപദങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ട് ഒരാളുടെ മഹത്വം വെളിവാക്കാമെന്നും ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല. ചിലരുടെ മഹത്വം എന്റെ അന്തർഗതത്തിൽ തെളിവുവാർത്ത ജാലിക്കുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ, എഴുതി ഫലിപ്പിക്കാൻ എന്തെങ്കൊണ്ട് സാധിച്ചിട്ടില്ല. അതിലൊരാളാണ് കേസരി ബാലകൃഷ്ണപിള്ള അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച് എന്റെ മനസ്സിലുള്ളതിന്റെ രംഗംപോലും ഈ പരമ്പരയിൽക്കൂടി എനിക്കു വെളിവാക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. എന്റെ ജീവിതത്തോടു വളരെയടുത്ത വേരെയും ആളുകളുണ്ട്. പല പല വിധത്തിലും ഞാനോർക്കേണ്ടുന്നവരും ഓർക്കേണ്ടവരുമായ ആളുകൾ.

കേരളത്തിലെ ജനങ്ങൾ എന്ന സ്നേഹിച്ചു വാത്സല്യത്തോടെ. യേശുയുടെ കൊണ്ടാണല്ലോ കലാകൗമുദിയുടെ ഇത്രയേറെ ലക്കങ്ങളിലായി എനിക്കു ഓർമ്മക്കുറുപ്പുകൾ എഴുതാൻ കഴിഞ്ഞത്. ഞാൻ എത്ര ചെറു? കറേ എഴുതിക്കൂട്ടി. ഓ, അതൊരു വലിയ കാര്യമാണോ? കേരളത്തിലെ, പത്തമ്പതു കൊല്ലക്കാലമായി ജീവിക്കുന്ന ആളുകൾക്കു എനിക്കു റിപ്പോർട്ടിപ്രായമുണ്ട്. വരും തലമുറ ഞാൻ എഴുതിക്കൂട്ടിയതിന്റെ വില നിശ്ചയിക്കട്ടെ. ഞാൻ തലക്കാലം ഈ പരമ്പര അവസാനിപ്പിക്കുന്നു. പിന്നെ, കാണാം. (അവസാനിച്ച്)

ഈ ഞാൻ കണ്ടു. അവർ തിരിച്ചുപോയതു് മുമ്പെങ്ങും ഇന്ത്യയിൽ മറ്റൊരാളെത്തുന്നില്ല. ലഭിക്കാത്ത അനുഭവങ്ങളുമാണ്. അവരുടെ ഉള്ളിൽ സുരേന്ദ്രൻ കുറുപ്പ് എന്ന ചെറുപ്പക്കാരന്റെ ചിത്രമുണ്ടായിരുന്നു. നല്ല സിനിമയുടെ ഏറ്റവും അടുത്ത ചങ്ങാതിമാരിൽ ഒരാളാണ് സുരേന്ദ്രൻ. അതുകൊണ്ടാണല്ലോ അറവീദനും അടർഗോപാലകൃഷ്ണനും കെ. ജി. ജോർജ്ജിനും ഭരതനുമെല്ലാം ഈ ചെറുപ്പക്കാരൻ പ്രിയപ്പെട്ടവനായിത്തീരുന്നത്.

കോട്ടയത്തു് സുരേന്ദ്രൻ നേരിടുന്ന എതിരാളികൾ അത്ര നിസ്സാരമല്ലെന്ന് എനിക്കറിയാം. മിമൈൽ ഡിറിറിന്റെയും സിമൻറിന്റെയും ഗന്ധമുള്ള നോട്ടുകെട്ടുകൾ അവരുടെ കിഴക്കിൽ ധാരാളം ഉണ്ടാവും. പക്ഷേ, ആ നോട്ടുകെട്ടുകളെ നിർവീര്യമാക്കാൻ സുരേന്ദ്രൻ കഴിയും. കാരണം, സുരേന്ദ്രിന്റെ മനസ്സിൽ സ്നേഹത്തിന്റെ മന്ത്രങ്ങളുണ്ട്. സ്നേഹമന്ത്രങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ മതത്തിന്റേയും ജാതിയുടേയും രാഷ്ട്രീയ ചിന്തകളുടേയും തരംഗങ്ങൾ വഴിമാറി കൊടുക്കുമല്ലോ.

മിമ

അഞ്ച്

സന്ധ്യയെക്കുറയായ്. മാച്ചനാരി
 എന്നിൽ കുറുക്കന്മാർ ഓരിയിട്ടു. ചെമ്മ
 ണ്ണറോടിന്നിരുവശവുമുള്ള പേരാൽ മര
 ണ്ണിൽ പക്ഷികൾ കൂട്ടുകൂട്ടമായി ചേ
 ക്കേറാൻ തുടങ്ങി. കിഴക്കേനിന്ന വന്ന
 കാറ്റിലൂടെ കടകെണ്ണയുടെ മണം പരന്നു.
 വഴിപോക്കരെ പിടിച്ചു പറിക്കുന്ന നാടൻ
 കള്ളന്മാർ തീർച്ചയായും ഇപ്പോൾ തങ്ങളു
 ളുടെ നഗ്നമായ ദേഹത്തു് കടകെണ്ണപുരട്ടു
 ണ്ടുണ്ടാകും.

അപ്പോൾ മാച്ചനാരികളിൽ മുരിവ
 ണിയുടെ മരച്ചുരുട്ടു മണ്ണിലൂരുന്ന കറച്ചി
 ലുയർന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ മണിയൊച്ചയും.
 അതെ, അബ്ബാസിന്റെ തിരിച്ചു വര
 വാണം.

താതിരി തിപ്പു. താതിരി തിപ്പു.
 താതിരി തിപ്പു. താതിരി തിപ്പു.
 താതിരി തിപ്പു. താതിരി തിപ്പു.
 എലികളു്, എലികളു്, എലികളു്

വന്നു്
 പന്തിരണ്ടലിക്കട്ടി പകിടകളിച്ചു.
 താതിരി തിപ്പു. താതിരി തിപ്പു...

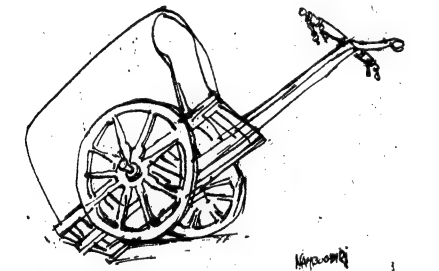
നിരത്തുവക്കിൽ പടർന്നു പതലിച്ചു
 നില്ക്കുന്ന കടക്കാച്ചി മാവിന്റെ ചുവ
 ളിൽ മുരിവണി നിന്നു. അബ്ബാസ് താഴെ
 യിറങ്ങി. ചക്രത്തിന്നു താങ്ങായി കരി
 കല്ലുകൾ വച്ചു. തണ്ടിൽനിന്നു മുരികളെ
 അഴിച്ചുമാറി. അപ്പോഴേക്കും സഹായി
 ക്കുന്ന ചെക്കൻ മുരികളെ ഏറ്റുവാങ്ങി.
 തണ്ടിൽ നിന്നു മുരികൾ മുക്കരായപ്പോൾ
 വണ്ടി പിൻമാഗം നിലത്തുനിന്നു ജീവനുള്ള
 ഒരു ജന്തുവിനെപ്പോലെ ആകാശം നോ
 ക്കിയിരിപ്പായി.

അബ്ബാസ് മുരികളും വീട്ടിലേക്കു്
 നടന്നു.
 അബ്ബാസിന്റെ വീട്ടിൽ നാടകം അര
 ണ്ണെറുകയായ്. പാട്ടു് പാടിക്കൊണ്ടു്
 അബ്ബാസ് മുററത്തു് കട്ടിക്കരണം മറീ
 യാൻ തുടങ്ങി.

ആലയിൽ മുരികൾക്കു് തീറ്റകൊടു
 കുന്ന ചെക്കനെ നോക്കി അബ്ബാസ്
 വിളിച്ചു.

"എട്ടാ പൊക്കായി"
 "ഓ—" പൊക്കായി വിളിക്കേട്ടു.

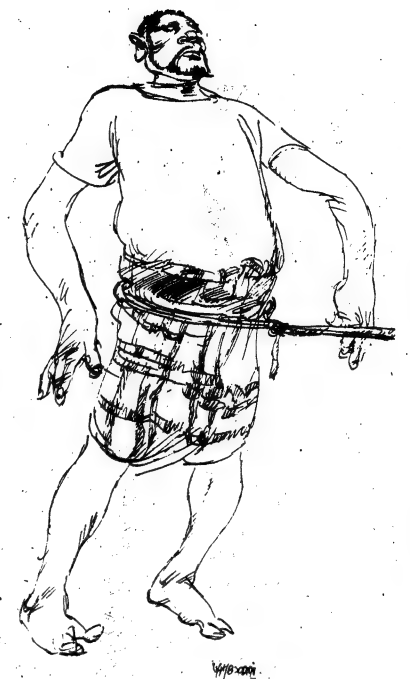
"മുരികു് പന്തിരിക്കൽ കൊടുത്തോ?"
 "ഓ— കൊടുത്തു്"
 "നി തിന്നോ"
 പൊക്കായി മിണ്ടിയില്ല.
 "എട്ടാ ചെക്കന്മാരെ നീ പന്തിരി
 ക്കൽ തിന്നുന്നോ ചോദിച്ചു"
 പൊക്കായി കുറുകെ. ഉരിയാടാതെ
 നിലക്കുമ്പോൾ അബ്ബാസ് ആലയിലേ
 ക്കു് ചാടിക്കയറി.
 "അയ്യോ എനിക്കു് വേണ്ട. പന്തിരി
 ക്കൽ എനിക്കു തിന്നട്ടാ" പൊക്കായി
 യുടെ ദീനരോദനങ്ങൾ ആലയിൽനിന്നു
 യർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു.

"എന്തിനാ ആ ചെക്കനെ നോമ്പു
 ലിക്കുന്നതു്" അബ്ബാസിന്റെ ഭാര്യ
 കഞ്ഞാമി പുറത്തുവന്നു.
 ആലയിൽനിന്നു് അബ്ബാസ് പുറത്തു
 ചാടി കഞ്ഞാമിയെ നോക്കി ചീത്ത
 വിളിച്ചു.
 "പോ കൂത്തിച്ചി, അകത്തേക്കു്"
 ഇതു് എല്ലാ ദിവസങ്ങളിലുമുള്ള പതി
 വാണം. മുരികളെ കളിപ്പിക്കുവാനും.
 തീറ്റിക്കുവാനും ഒരു ചെക്കനെടു്, വയ
 നാട്ടിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്നതാണു്. കുറുത്ത
 കരിപുരണ്ടു ചെക്കനെ് സുപ്രിങ് പോലു
 ള്ള മുടിയും തടിച്ച ചുണ്ടുമുണ്ടു്. വലിയ
 ഒരു കാക്കി ഭ്രാന്തൻ. അതിനുമിതെ ഒരു
 ചെറിയ തോർത്തുമാണു് വേഷം.
 എപ്പോഴും തോർത്തു പൊത്തിച്ചു് ഭ്രാന്
 റിന്റെ കീഴയിൽ കൈയിട്ടുകൊണ്ടി
 രിക്കും.
 അബ്ബാസ് അടുക്കുന്നതു് കഞ്ഞപ്പോൾ

ചെക്കൻ ഓടിയകുന്നു.
 ചെക്കൻ ഇരുട്ടിൽ മറഞ്ഞപ്പോൾ അര
 യിൽനിന്നു് അരക്കപ്പി പുറത്തെടുത്തു്
 ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്ന റാക്കൂട്ടി അബ്ബാ
 സ് അകത്താക്കി. പിന്നീടു് ആല
 യിലെ കൂടയിൽനിന്നു് കുറച്ചു പന്തിരി
 ക്കൽ വാരിത്തന്നു.
 അപ്പോൾ കിണററിൻകരയിൽ കൂട്ടിയ
 അടുപ്പിൽ കഞ്ഞാമി ചുട്ടവെള്ളം പാക
 ത്തിലാക്കുകയാണു്.
 കെസ്സു് പാടിക്കൊണ്ടു് അബ്ബാസ്
 കളിത്തുടങ്ങി. കോൽപ്പാർ സോപ്പിന്റെ
 കമിളകും അബ്ബാസിന്റെ ദേഹം മുഴുവൻ
 കമിഞ്ഞു.
 ഒരു സാബ്ബിനിയെ നറുക്കരിയുടെ
 വറ്റിച്ചെടുത്ത ചോറും. തേങ്ങയരച്ച
 അയിലക്കിയും. മുളക് ചമ്മന്തിയും കൂട്ടി
 അയാൾ വയർ നിറയെ ഉണ്ടു്.
 കൈകഴുകി ഒരു ഏമ്പക്കം വിട്ടപ്പോൾ
 അബ്ബാസിനു് വലിയ തൃപ്തിയായി.
 കോലായയിൽ വിരിച്ചു പൂർപ്പായ
 യിൽ അബ്ബാസ് കഞ്ഞാമിയും. ചോർന്നി
 രുന്നു. കഞ്ഞാമി അബ്ബാസിനു് വെററില
 തെച്ചുകൊടുത്തു. വെററില മുറുക്കിത്തുപ്പി
 യപ്പോൾ അബ്ബാസിനു് നല്ല ഹരം തോ
 നിയതു്കൊണ്ടുവാ. നല്ല കെസ്സു്
 പാടാൻ തുടങ്ങിയതു്.
 "പള്ളിമീനാരത്തിൻ മേൽ തട്ടിമുട്ടി
 പുറക്കുന്നു
 വെള്ളപ്പിറാക്കളുടെ കൂട്ടം—അപ്പോൾ
 ഉള്ളിലെ മഖ്ബറക്കും തിടും.
 ജനത്തിന്നു്
 സൊള്ളല്ല പല പല നേട്ടം.
 ഓരോരുത്ത മുറാകും ഒലിയോടും"
 പറഞ്ഞു
 ഓത്തു് ബൈത്തു കളമായവർ
 പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു
 ഓരോരോ വകയ്ക്കോരോ നേർച്ചപ്പെ
 സയറിഞ്ഞു
 ഒരുപാടു് തരം ബന്തികത്തി കത്തി
 പുകഞ്ഞു.
 നെത്തുന്ന—ജറം—മുത്തുന്ന—ജനം.
 എത്തിയെടുത്തു് പെരുത്തു് കൊടുത്തു്.
 നടത്തുന്ന
 നേറ്റാണം. പെണ്ണും പലനാട്ടു്—
 നൂണും. നിരം കഴിക്കാതെ കൂടുന്നു.
 പള്ളിമീനാരത്തിൽ...
 രാവേറെയായപ്പോൾ വാതിലുപൂട്ടി
 വിളക്കും കെട്ടുത്തി അവർ കിടക്കാൻ
 പോയി.
 കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അകത്തുനിന്നും
 അബ്ബാസിന്റെ ഉച്ചത്തിലുള്ള സംസാരം
 കേട്ടു. പിന്നീടു് ചീത്തവിളിയായി.
 ബലങ്ങൾ നന്നാക്കാൻ ധാരാളം
 പണം കൊടുത്തു. വലിയ ഭക്തനായി
 രുന്നു മായൻകുട്ടി മുതലാളി. നമസ്കാ
 രത്തിന്റെ തഴപ്പു് നെററിയിൽ തെളി
 ഞ്ഞു നിലക്കുന്നതു് കാണാം. അന്യസ്രീ
 കളെ കണ്ടാൽ മുഖം താഴ്ത്തിക്കളയും.
 പട്ടിണി കണ്ടാൽ കരളലിയും.
 കണക്കില്ലാതെ സ്വത്തുക്കൾ വാങ്ങി
 അധീനത്തിലാക്കിയതിനാൽ കാരക്കാട്ടു്
 ഗ്രാമം മുഴുവൻ മായൻകുട്ടി മുതലാളിയുടെ
 കൈയിലായി. അയാൾക്കൊന്നെങ്കിൽ
 ഒരു ഭാര്യയും ഒരു മകളുമേയുള്ളു.
 എന്നാൽ ഒരു രഹസ്യം. ആർക്കും അറി

യില്ലായിരുന്നു. മായൻകുട്ടി മുതലാളിക്കു്
 ബർമ്മയിൽ ബർമ്മക്കാരിയായ ഒരു
 ഭാര്യയും ഒരു മകനുമുണ്ടു്. ബർമ്മക്കാരി
 യായ ഭാര്യ മരിച്ചപ്പോഴാണു് രഹസ്യം
 പുറത്തായതു്. മകനെയുംകൂട്ടി മായൻ
 കുട്ടി മുതലാളി നാട്ടിൽ വന്നു.
 അതോടെ മായൻകുട്ടി മുതലാളിയുടെ
 വീട്ടിൽ അലോസരങ്ങൾ ആരംഭിച്ചു.
 അയാളുടെ ഭാര്യ വലിയ ആധിയിലാ
 യി. ഒരുനാൾ നേരം പുലർന്നപ്പോൾ
 മായൻകുട്ടിയുടെ ഭാര്യയെയും മകളെയും വീ
 ടിൽനിന്നും കാണാതായി. പിന്നീടു് ഇതു
 വരെ അവരെക്കുറിച്ച് ഒരു വിവരവുമില്ല.
 മായൻകുട്ടി മുതലാളി കൊന്നതാണെന്നും.
 അല്ല ഉമ്മയെയും മകളെയും ജിന്ന പിടി
 ച്ചുകൊണ്ടുപോയതാണെന്നും ഇതു രണ്ടുമല്ല
 അവർ മുറാട് പുഴയിൽ ചാടി ആത്മഹ
 ത്യ ചെയ്തതാണെന്നും കാരക്കാട്ടുകാർ
 ഇന്നും തർക്കിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.
 എന്തിനധികം പറയുന്നു. ഈ ദുരന്ത
 പൂർണ്ണമായ ചുറ്റുപാടിൽ മായൻകുട്ടി
 മുതലാളി അധികകാലം ജീവിച്ചില്ല.
 ഒരുനാൾ പെട്ടെന്നു് ഏഴേയം നൂംഭിച്ച്
 അദ്ദേഹവും മരിക്കി.
 ചീത്തവിളി അപ്പോഴുമായി മാറി. അ
 വസാനം കഞ്ഞാമിയുടെ ഭയനീയമായ
 കറച്ചിലും നിലവിളിയുമാണു് കേട്ടതു്.
 വീട്ടിന്റെ വാതിൽ വീണ്ടും തുറക്കപ്പെ
 ട്തും. ഒരു നിലവിളിയോടെ കഞ്ഞാമി
 കോലായയിൽ കമഴ്ന്നടിച്ച് വീഴുന്നു.
 വാതിൽ അബ്ബാസ് അകത്തുനിന്നു പുട്ടു
 ന്നു ശബ്ദം അയൽപക്കങ്ങളിൽ കേൾ
 കുന്നു.
 "എനിക്കു പേടിയാകുന്നു. വാതിൽ
 തുറക്കൂ..." കഞ്ഞാമിയുടെ കറച്ചിലും
 അപേക്ഷയും നേരം പുലർന്നതു വരെ കാ
 രക്കാട്ടുകാർ പതിവുപോലെ കേൾക്കുന്നു.
 ആയിര്യയുടെ ഉമ്മറക്കോലായയിൽ
 രാത്രികഴിച്ചുകൂട്ടുന്ന ഖലീഫ ഇതെല്ലാം
 കണ്ടു്.
 നേരം വെളുത്തപ്പോൾ അബ്ബാസിന്റെ
 കഥ ആയിര്യ ഖലീഫക്കു പറഞ്ഞുകൊടു
 ത്തു.
 പണ്ടു കാരക്കാട്ടിൽ കല്ലറക്കൽ മായൻ
 കുട്ടിമുതലാളി എന്ന റൊളുണ്ടായിരുന്നു.
 അയാൾ ബർമ്മയിൽ വലിയ കച്ചവട
 കാരനായിരുന്നു. ഓരോ വർഷം കൂട
 വ്പോഴും കണക്കില്ലാത്ത പണവുമായി
 അയാൾ നാട്ടിൽ വരും. കൊണ്ടുവന്ന
 പണംകൊണ്ടു് നാട്ടിൽ നിറയെ പറമ്പു
 കളും വയലുകളും അയാൾ വാങ്ങിക്കൂട്ടി.
 ഇതനിലയുള്ള ഒരു കുററൻ ഓട്ടമേഞ്ഞ
 വീടൊത്തു. വീട്ടുസാമനങ്ങൾ മുഴുവൻ
 ബർമ്മയിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്നതാണു്.
 മുടി ചീകുന്ന ചീർപ്പു് തുടങ്ങി മുഖം നോ
 കുന്ന കണ്ണാടിവരെ. വീടു് നിറയെ
 ജോലിക്കാൽ. ആശ്രിതരും. ആരുവന്നാ
 ലും കൈനിയെ വാരിക്കൊടുക്കും.
 അയാൾ കാരക്കാട്ടിൽ കരികല്ലുകൊണ്ടു്
 വലിയ ജുമായത്തു് പള്ളി പണിതു. കാര
 കാട്ടിന്റെ അതിർത്തികളിലും അതിർ
 ത്തിക്കപ്പുറത്തും സ്ത്രാവികൾ പണിയിച്ചു.
 ചെറുപ്പക്കാരനായ അബ്ബാസ് കണ
 കററ മുതലിന്റെ അധീപനായി. ചങ്ങാ
 തികൾ വർദ്ധിച്ചു. വലിയ കൂട്ടുകെട്ടി
 ലായി പിന്നീടുള്ള കളികൾ. കള്ളം പെ

ണ്ണായിരുന്നു പ്രധാന വിനോദങ്ങളും.
 പാവകളും വയലുകളും ഓരോന്നായി
 തുച്ചും വിലയ്ക്കു് വിററഴിഞ്ഞു. അവസാ
 നം പാർക്കുന്ന പുരയിടം മാത്രം ബാക്കി
 യായി. മുതലുകൾ മുടിഞ്ഞ തീർന്ന
 പ്പോൾ ലോകാചാരപ്രകാരം പണ്ടാതി
 കളും അപ്രത്യക്ഷമായി.
 അപ്പോഴാണു് പെണ്ണുകൊൻ അബ്ബാ
 സിനു് മോഹം വന്നതു്. ആണായാൽ
 ആരുടെയെങ്കിലും ഒരു കൂട്ടുവേണമല്ലോ.
 പണമെല്ലാം തീർന്നു. ഇനി വെറുതേ
 പെണ്ണിനെ കിട്ടണമെങ്കിൽ കെട്ടുകതന്നെ
 വേണമല്ലോ. അങ്ങനെയാണു് കിണ്ണം
 വിററ നടക്കുന്ന മോയ്തിന്റെ മകൾ
 കഞ്ഞാമിയെ അബ്ബാസ് നിക്കാഹാക്കി
 യതു്.
 അബ്ബാസിന്റെ കഷ്ടപ്പാടുകൾ തീർന്നി
 ല്ല. ഭാര്യ കഞ്ഞാമിക്കു് മാരകമായ
 ദീനം പിടിപെട്ടപ്പോൾ കടിയിരിക്കുന്ന
 പറമ്പും പുരയിടവും വിറ്റുപോയിവന്നു.
 കഞ്ഞാമിയുടെ ദീനം ദേദമായെങ്കിലും
 അവർ വഴിയൊരാളായി. വലിയ
 കോയതങ്ങളുടെ കൂലിപ്പുരയിലാണു്
 ഇപ്പോൾ താമസം. ആകെയുള്ള സമ്പാദ്യം
 രണ്ടു മുരികളും ഒരുവണ്ടിയും മാത്രമാണു്.
 വടകരചന്തയിൽ പോയി നിത്യവും ചര
 ക്കു കയറ്റി അയാൾ കാരക്കാട്ടിലേക്കു
 വരുന്നു. അങ്ങനെകിട്ടുന്ന പണം മുഴുവൻ
 കടിച്ചുതീർക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വീട്ടിൽ
 ഭാര്യയുമായി എപ്പോഴും അടികലശൽ
 തന്നെ. നാട്ടുകാരെയും ചീത്തവിളിക്കും.
 അടി അങ്ങനെ വേറെയും വാങ്ങിവയ്ക്കും.
 എല്ലാം കേട്ടപ്പോൾ കലീഫ എന്തോ

ധ്യാനിച്ചിരുന്നു. അല്പനേരം കഴിഞ്ഞ
 പ്പോൾ മുറത്തിറങ്ങി അബ്ബാസിന്റെ
 വീട്ടിനു് നേരെ കൈചൂണ്ടിനിന്നു. കലീ
 ഫയുടെ കൈയിൽനിന്നും ഒരു കയർ ഈ
 ണ്തിഴഞ്ഞു് മുന്നോട്ടു് പോകാൻ തുടങ്ങി.
 ഒരു നിമിഷ ഈ ജന്തുവിനെപ്പോലെ അതു്
 അബ്ബാസിന്റെ വീട്ടിനകത്തേക്കു് ഈ
 ണ്തുകയറി. പിന്നീടു് അബ്ബാസിന്റെ
 കറച്ചിലാണു് കേട്ടതു്. കലീഫ കയർ
 പിന്നോട്ടു് വലിക്കാൻ തുടങ്ങി. അബ്ബാ
 സ് വീട്ടിനകത്തു നിന്നിറങ്ങി മെല്ലെ
 മെല്ലെ നടന്നു് കലീഫയുടെ മുന്നിലെ
 ത്തി. അബ്ബാസിന്റെ അരയിൽ കയർ
 കട്ടങ്ങിയിരിക്കുകയാണു്.
 ഭൂമിയിലേക്കു് കൈവിരൽ ചൂണ്ടി
 കലീഫ പറഞ്ഞു:
 "ഇരിക്കൂ..."
 അബ്ബാസ് നിലത്തു് കത്തിച്ചിരുന്നു.
 കലീഫ മേലകിയുടെ കീഴയിൽ
 നിന്നു് ഒരു ചെറിയ ചെപ്പു് പുറത്തെടു
 ത്തു. ചെപ്പു തുറന്നപ്പോൾ അതിൽ സിന്ദു
 രംപോലുള്ള പൊടി. കലീഫ ഒരു
 രള്ളു് പൊടിയെടുത്തു് അബ്ബാസിനോടു്
 പറഞ്ഞു:
 "വാ തുറക്കൂ..."
 അബ്ബാസിന്റെ തുറന്ന വായിൽ കലീ
 ഫ പൊടിയടിച്ച്.
 "വെള്ളം" കലീഫ പറഞ്ഞു.
 ആയിര്യ ഓട്ടപാവയുമായി വന്നു.
 കലീഫ മത്രം ജപിച്ചു് ഓട്ടപാവയ്ക്കി
 ലുതി. കുറച്ചു വെള്ളം കൈയിലാക്കി
 അബ്ബാസിന്റെ മേൽ തളിച്ചു. ബാക്കി
 യുള്ള വെള്ളം അബ്ബാസിനോടു് കടി
 കാൻ പറഞ്ഞു.
 വെള്ളം കടിച്ചതും അബ്ബാസ് വാടിയ
 വാഴയിലപോലെ കഴഞ്ഞുവീണു.
 മയുത്തിനെതന്നെപോലെ കലീഫാ
 അബ്ബാസിനെ ഭൂമിക്കു മേൽ കിടത്തി.
 അബ്ബാസിന്റെ ശരീരം വലംവച്ചശേ
 ഷം കലീഫ ചോദിച്ചു.
 "നിന്റെ പേരെന്തു്?"
 ഉറക്കത്തിലെമ്പൊലെ അബ്ബാസ്
 പറഞ്ഞു:
 "അബ്ബാസ് അബ്ദുൽ സലാം..."
 "നിന്റെ ബാപ്പയാർ?"
 "പത്താൻ..."
 "നിന്റെ മതമേതു്?"
 "ദീനൽ ഇസ്ലാം..."
 "പിന്നെ നീ എന്തിനാണു് നിഷേ
 ധിക്കപ്പെട്ട പാനീയം സേവിക്കുന്നതു്?"
 "ദുഖം മറക്കാൻ..."
 "ദുഖം മറക്കാൻ വേറെ വഴിയുണ്ടു
 ല്ലോ..."
 "ഉപദേശിച്ചു തരാമോ? അബ്ബാസ് ഉറ
 കത്തിലെ മയക്കത്തിൽ ചോദിച്ചു.
 "ഇക്കിത്..." കലീഫ പറഞ്ഞു.
 "എന്തു വായിക്കണം തിരുമനീ?"
 കലീഫ ഉരുവിടാൻ തുടങ്ങി.
 "സർവ്വ സൃഷ്ടിച്ചാലങ്ങളെയും സൃഷ്ടിച്ച
 നിന്റെ രക്ഷിതാവിന്റെ നാമത്തിൽ
 വായിക്കുക;
 മനുഷ്യരെ രക്ഷപിണ്ഡത്തിൽനിന്നാ
 ണു് അവൻ സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നതു്;"

**സാഗർ സി. മിർക്കിൻ
അതിഥി സൽക്കാരത്തിൽ!**

സി എച്ച് പ്രാപ്തം കരുതി വെണ്ണ. സാഗർ സ്കാ. പരമർ. നിങ്ങളുടെ അമ്മയും മുത്തശ്ശിയും. ഗതമായി നല്ല വരുന്ന ആതിഥ്യത്തിന്റെ. ഇത് ലാഭകരവും പൊട്ടണം തയ്യാറാ. സൗകര്യ പ്രദമാണ്. പുസ്തകം. ഗ്രന്ഥം. പരാമർ. ഇത് അവാചനയായ കരുതുന്നു.

നെൻ സകല ഗുണങ്ങളുമടങ്ങിയതു,
കാഴ്ചപില്ലാത്തതു.

വിവരണം:
 ഗുരുവായൂർ കോ-ഓപ്പറേറ്റീവ് മിൽക്ക് മാർക്കറ്റിംഗ്
 ഫെഡറേഷൻ ലിമിറ്റഡ്, പോസ്റ്റ് ബോക്സ് 10,
 ആനന്ദ് 388 001 ഗുരുവായൂർ.

ASP/SMP/5/84

കലാകൗമുദി 34

A black and white line drawing of a man with a long, dark beard and a long, light-colored coat. He is holding a long, thin pipe in his right hand, which is raised towards his face. The pipe has a small, dark, circular object at its end, possibly a bowl or a tip. The man is standing on a small patch of ground, and there is a small puddle of liquid at his feet. The drawing is signed 'N.M.' in the bottom right corner.

പോ എഴുത പറഞ്ഞാൽ ഭീനം മാറ്റ
എന്നാണർത്ഥം.

க. திரு. ப. ச. சிவசாமிநாயகர்
உதவி
தலைவர்

ന) വലി
* ഇക്കി

കലാകൗമുദി 35

ഉണ്ണിക്കുപ്പൻ തിരുവാഴിയോട്ട്

പണം

പത്രം

ചന്ദ്രശേഖർ, പുത്തൂരിലാണെന്ന വാക്കു മരങ്ങൾ അതിരിട്ട റോഡിലൂടെ ബൈക്കോടിച്ചു. ഇരുമ്പുഗോറിന്റെ മുന്നിലെത്തി. സെക്യൂരിറ്റി ഗാർഡ്, ബൈക്ക് കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ ഗേറ്റ് തുറന്നു. സാധാരണ സീനിയർ ഓഫീസർമാരുടെ കാറ്റിഡ് സൂട്ടിംഗ് മാത്രമേ സെക്യൂരിറ്റി ഹാളിനകത്തേക്ക് കടത്തൂ. രണ്ടാം ഉയരത്തിൽ ചുമക്കുക. അതിനു മുകളിൽ പിണച്ചുവച്ച മുളകമ്പികൾ. ഗേറ്റിൽ മഞ്ഞച്ചായത്തിൽ, പ്രൊട്ടക്ടറഡ് ഫ്ലോറിയ എന്നു വലിയ അക്ഷരങ്ങളിൽ. പുറമേ ഫെറിഷ്യർ സീട്ടിട്ട് ആക്ടിനോയും. എം. പി. സെക്യൂരിറ്റി ആക്ടിനോയും. പ്രസക്തമാകുന്നു.

കപ്പലിന്റെ മുഖപ്പോലെ, അഡ് മിൻഡ്ലോക്കിന്റെ ഉയരത്തിൽ കെട്ടിയ വാച്ച് ടവറിൽ ഘടിപ്പിച്ച ക്യാമറയിൽ ഗേറ്റ് തുറക്കാൻ കാത്തുനില്ക്കുന്ന തന്റെ ചിത്രം പതിഞ്ഞിരിക്കും. അങ്ങനത്തെ ഇരുപത്തൊന്നു ക്യാമറകൾ ഫാക്ടറിയുടെ മർമ്മസ്ഥാനങ്ങളിൽ കണ്ണുചിപ്പിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നയാൾ ഓർത്തു. ഫാക്ടറിക്കു ചുറ്റും നാലുനാഴിക ചതുരത്തിൽ നടക്കുന്നതെന്തും ക്യാമറകണ്ണുകൾ കൺട്രോൾ റൂമിലെത്തിക്കുന്നു.

വീഡിയോ ട്രേപ്പിന്റെ ബട്ടണമർത്തിയാൽ കൺട്രോൾ റൂമിലെത്തുമ്പോഴേക്കും തന്റെ ചിത്രം ടി. വി. സ്ക്രീനിൽ ഫീഡ്ബാക്ക് ചെയ്യാൻ കഴിയും.

ജി. എം.-ന്റെ കോൺഫിഡൻഷ്യൽ സെക്രട്ടറിയെ വിലക്കുവെച്ചതായിട്ടൊന്നു മില്ല ഈ ചുമക്കുകക്കുള്ളിലെന്ന്, തെല്ലൊന്നുയോടെതന്നെ അയാളോർത്തു. ആഡ്വൈസിംഗേഷന്റെ ശക്തിയാണല്ലോ ഗേറ്റ് തുറക്കുന്നതും തന്റെ ജീവനായ അകത്തേക്ക് കടക്കുന്നതും. ഗേറ്റ് കടക്കുന്ന ഉടനെ ഗാർഡ് റൂമിലെ സെക്യൂരിറ്റി ഗാർഡ് കൺട്രോൾ പാനലിലെ ബട്ടൺ അമർത്തിയിരിക്കണം. റോഡിന് കുറുകെയുള്ള സെക്യൂരിറ്റിക്കാർ യാന്ത്രികമായി തലപൊക്കി.

അപ്പോഴേക്ക് ബൈക്ക് നിശ്ശബ്ദമായി. പെട്രോൾ റിസർവിലേക്ക് മാറി വീണ്ടും സ്റ്റാർട്ട് ചെയ്യുമ്പോൾ ഓർത്തു—പെട്രോൾ വാങ്ങണം. പോർച്ചിൽ സാധാരണ വണ്ടി നിർത്താറുള്ളിടത്തു കത്തക്കാലിൽ നാട്ടിയ പലകയിലെ സൂചന ആദ്യം ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. വണ്ടി സ്റ്റാൻറിൽ നിർത്താൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ പെട്ടെന്നു കണ്ടു. റിസർവ്വ് ഫോർ...

ഓ...ഒരുപതിയിൽ നിന്നെത്തിയ പുതു മണവാളൻ ചാർജ്ജ്കുന്നതിന് മുമ്പുതന്നെ അയാളുടെ വാഹനം പാർക്ക് ചെയ്യാൻ സ്ഥലം റിസർവ് ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അതും തന്റെ വണ്ടി നിർത്താറുള്ള സ്ഥാനത്തു. ആ പലകയെടുത്തു ദൂരെയാറിയാനാണ് ആദ്യം തോന്നിയത്. വേണ്ട പുത്തരിയിൽത്തന്നെ കല്ലു കടിക്കണം. തന്റെ പള്ളിക്കൂടിക്കാണായി ഓരോരുത്തർ എഴുന്നള്ളുന്നു. മനസ്സിൽ പിരാകിക്കൊണ്ടു അയാൾ ജാവയുരുട്ടി തെല്ലകലെ പാർക്ക് ചെയ്തു...

താഴെയുള്ള കാൻറീനിൽ തൊഴിലാളികളുടെ തിരക്കും ബഹളവും. ഫുക്ടറിയിൽ പണി തുടങ്ങിയിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു കാൻറീനിൽ എപ്പോഴും തിരക്കാണ്.

കോണിപ്പടികൾ കയറുമ്പോൾ, ചുമരിലാപ്പിച്ചിട്ടുള്ള വലിയ ബോർഡിൽ, പുതിയ ജി. എം. ന്റെ പേരെഴുതിച്ചേർത്തതു ശ്രദ്ധിച്ചു. അതെ, ഉല്ലാസം തുടങ്ങിയിട്ടില്ലെങ്കിലും നാലാമത്തെ ജി. എം. എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ആദ്യത്തെ ആൾ കടലാസിൻ്റെ ബ്ലൂ പ്രിൻറുണ്ടാക്കി. പ്രോജക്ട് റിപ്പോർട്ടെഴുതി. ഏതോ മന്ത്രിയെക്കൊണ്ടു താക്കല്ലിടിച്ചു. രണ്ടാമത്തെ ആൾ കടലാസിലെ ചിത്രത്തിന് സിമിന്റിൽ, കമ്മായത്തിൽ, കോൺക്രീറ്റിൽ ത്രിമാനങ്ങൾ നല്കി. മൂന്നാമത്തെ ആൾ, ഇറക്കുമതി ചെയ്ത യന്ത്രങ്ങൾ, വിദേശികളായ സാങ്കേതികവിദഗ്ദ്ധരുടെ സഹായത്തോടെ, അതാതിടങ്ങളിൽ സ്ഥാപിച്ചു. യന്ത്രങ്ങളോടിക്കാൻ വിദഗ്ദ്ധരെ തിരഞ്ഞെടുത്തു പരിശീലനം നല്കി.

കെട്ടിടമായി. യന്ത്രങ്ങളായി. മനുഷ്യരായി...പക്ഷേ...

അവയെ കൂട്ടിയിണക്കി ഉല്ലാസം. തുടങ്ങാൻ പുതിയ ജി. എം.-ന് കഴിയുമോ ആവാ? മൂന്നാമത്തെ ആൾ ശ്രദ്ധിക്കുകയല്ല. പക്ഷേ, അയാളുടെ എല്ലാ ശ്രമങ്ങളേയും തകിടം മാിക്കാൻ തൊഴിലാളികൾക്കു കഴിഞ്ഞു. അവസാനം ഗതി കെട്ടപ്പോൾ അയാൾ വാളുണ്ടാറി റിട്ടയർ മെൻറിനപേക്ഷിച്ചു ലീവിൽപ്പോയി.

പുതിയ ജി. എം. എത്തിയിട്ട് രണ്ടാഴ്ചയേ ആയുള്ളൂ. ഇതുവരെ കാര്യമായ മാറ്റമൊന്നുമില്ല. രാവിലെ ഏഴുമുക്കാലിന് സൈറൻ മുഴങ്ങുമ്പോൾ ഫാക്ടറി റിഗേറ്റുകൾ തൊഴിലാളികൾക്കായി തുറക്കപ്പെടുന്നു. കാർഡുകൾ പഞ്ച്വ് ചെയ്ത് അതാത് സെക്ഷനുകളിൽ എത്തുന്നു. പതിനൊന്നരയ്ക്ക് വീണ്ടും സൈറൻ മുഴങ്ങുന്നു. ലഞ്ച് ബ്രേക്ക്. പുറത്തേക്കൊഴുകിയ തൊഴിലാളികൾ പന്ത്രണ്ടരയ്ക്ക് വീണ്ടും സൈറന്റെ വിളിയനുസരിക്കുന്നു. അഞ്ച് മണിക്കു് അവർ ദിവസത്തെ കൂലിയുറപ്പിച്ചു കാർഡ് പഞ്ച്വ് ചെയ്ത് പുറത്തേക്കു്.

ഒരു കൊല്ലത്തിലേറെയായി ഈ പതിവു തുടരുന്നു. മാസംതോറും ലക്ഷക്കണക്കിൽ ഉറപ്പിക പൊതുഫണ്ടിൽനിന്ന് ചെലവു്.

ഫോർ ഡ്യൂയിങ്സ് നത്തിങ്! ഒന്നാംനിലയിൽ കാർപ്പറ്റു് വിരിച്ച ഇടവഴിക്കിരുവശത്തും അകലമൊപ്പിച്ചു് വച്ചു പുച്ചടികൾ. ഫോർട്ടികൾ ചുറ്റുവീങ്ങു് അഡ്മിനിസ്ട്രേഷൻ മാറ്റിവയ്ക്കാൻ മറക്കാറില്ല. ഇന്നലെ ഫോൺസായിരുന്നു. ഇന്ന് കോർട്ടൺസ്. നാളെ ധാലിയ. മറ്റൊന്നാൾ പോട്ടസ് ലില്ലി...

മററീരിയൽസ് മാനേജർ, അഡ്മിൻ മാനേജർ എന്നിവരുടെ മുറികൾ ഇടതു വശത്തു്. വലത്തു് കോൺഫറൻസ് ഹാൾ. ഡി. ജി. എം. ന്റെയും ജി. എം. ന്റെയും വിശാലമായ മുറികൾ. ജി. എം. ന്റെ മുറിക്കു് മുമ്പിൽ തന്റെ മുറി. P. C. S. KHER എന്ന് ഓർന്ന മെൻ്റെ അക്ഷരങ്ങളെഴുതിയ ബോർഡ്. പോക്കറ്റിൽനിന്ന് താക്കോലെടുത്തു് വാതിൽ തുറന്നു. സ്ക്രീംഗ് ചെയ്തിരിക്കുന്ന മുറിയൊക്കെ കണ്ണോടിച്ചു. ടെലക്സ് മെഷീൻ. ഇലക്ട്രിക് ടൈപ്പ് റൈറ്റർ ഏല്പാ യഥാസ്ഥാനത്തുണ്ടു്. ഡാക്ക് പാഡ് തുറന്നു് അന്നത്തെ മെയിൽ പരിശോധിക്കുമ്പോൾ ഫോൺ ശബ്ദിച്ചു. ഉച്ചയാണ്.

ചന്ദ്രേട്ടനല്ലേ? അതെ...

ആരെങ്കിലും അയച്ചു് രണ്ടു കിലോ പഞ്ചസാര. ഒരു കിലോ റവീ. ബോൺ വിറ്റ. ഉച്ചയ്ക്ക് മട്ടൺ വേണമെങ്കിൽ അതു്. കുറച്ചു് ആപ്പിൾ. അല്ലെങ്കിൽ ആംഗൂർ...

ലിസ്റ്റ് നീളുന്നു. ജി. എം. ന്റെ ഓഡേഷൻ സിനായെത്തിയ ഫയലുകളിൽ നോക്കി. ഒരു ഫയൽ രണ്ടുദിവസമായി സെക്ഷനിൽ നിന്നെത്തിയിട്ടു്. പ്രൊ വി ഡൻ ഫണ്ടിൽനിന്നുള്ള രണ്ടാമത്തെ ലോണാണ്. മരുമകളുടെ കല്യാണച്ചെലവിനാ

ന്. കള്ളക്കാരണമാവണം. അല്ലെങ്കിൽ രണ്ടുദിവസമായിട്ടും ഫയലിന്റെ ഉടമസ്ഥനെ കാണാത്തതെന്തേ? ആരോ വാതില്ലു് സംശയിച്ചു സംശയിച്ചു് തല നീട്ടുന്നതു് കണ്ടു. ഫയലിന്റെ ഉടമയാണ്. ഗൗരവത്തിൽ ചോദിച്ചു. ഉം...എന്താ? അഡ്മിൻസ്. ബഡാ സാബിന്റെ സാങ്ഷൻ...ചെയ്യിൽ മുർച്ചകൂടി ചോദിച്ചു.

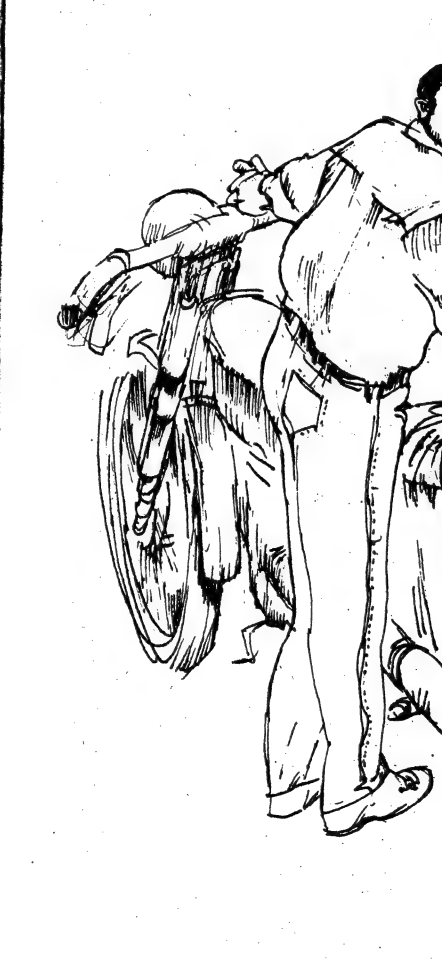
ഇതു് രണ്ടാമത്തെ ലോണല്ലേ ഇക്കാര്യം? തോന്നുമ്പോൾ ലോണെടുക്കാൻ ഇതു് ബാങ്ക് എക്കൗണ്ടാണോ?

അയാളുടെ മുഖത്തെ രക്തം വാക്കുന്നതു് കണ്ണുകളിൽ ഭീതി പരക്കുന്നതു് കണ്ടു. മരുമോളുടെ കല്യാണം...

അയാൾ ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. ഡാക്ക് പാഡിലെ കത്തുകൾ ഓരോന്നായി വേർതിരിച്ചുവച്ചു. ടെലക്സ് മെഷീനിലെ തലേന്ന് വന്ന മെസേജുകൾ നോക്കി.

ഇല്ല. വിശേഷിച്ചൊന്നുമില്ല. ബോംബെയിലെ ഏതോ പാർട്ടിയുടെ വൈകിയ പേമെൻറിനെക്കുറിച്ചു്. മിനിസ്ട്രിയിലേക്കു് അടുത്ത കൊല്ലത്തേക്കുള്ള ബജറ്റിനെക്കുറിച്ചു്...

വീണ്ടും സീററിൽ മടങ്ങിയെത്തി. നേരത്തെ കണ്ട തല വീണ്ടും വാതിൽക്കൽ. നീ പോയില്ലേ?

ഇല്ല ഫുസർ... ശരി. സാബു വരുട്ടെ, ഞാൻ പറഞ്ഞു നോക്കാം. സമ്മതിക്കുന്ന കാര്യം സംശയമാണ് കേട്ടോ... അതു് പറവില്ല സാബു...മരുമോളുടെ കല്യാണക്കാര്യമാണ്... പരാതി...പായാരം... നോക്കാമെന്ന് പറഞ്ഞില്ലേ? ആ പിണ ഒരു കാര്യം. മറ്റൊരാൾ അതു പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു. തനിക്കു് സെക്ഷനിൽ പണിയൊന്നുമില്ലല്ലോ.

ഇല്ല... സൈക്കിളിലല്ലേ? ഉണ്ണ്. വേഗം സിററിയിൽ പോയിട്ടു് 2 കിലോ പഞ്ചസാരയും ഒരു കിലോ മട്ടണം വീട്ടിൽ കൊടുത്തേക്കു്-

എന്നിട്ടു് പോക്കറ്റിൽനിന്നു് നൂറിന്റെ ഒരു നോട്ടു് അലക്ഷ്യമായി മേശപ്പുറത്തിട്ടു്.

മറ്റൊരാൾ നോട്ടിലേക്കും, അയാളുടെ മുഖത്തേക്കും, സാങ്ഷനാവേണ്ട ഫയലിലേക്കും മാറി മാറി നോക്കി.

പിന്നെ അയാൾ ഇടനാഴിയിലേക്കു് വലിഞ്ഞു. അരമണിപ്പൂർ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ രമ ഫോൺ ചെയ്തു: പഞ്ചസാരയും മട്ടണം കിട്ടി. ബാക്കി സാധനങ്ങൾ...ബി പേഷ്യൻ്റെ രമാ.

അയാൾ ഫോൺ താഴെവച്ചു. അപ്പോഴും മേശപ്പുറത്തു് നിന്നു കിടന്നിരുന്ന നൂറിന്റെ നോട്ടു് പോക്കറ്റിലിട്ടു. ആ ഫയൽ ജി. എം. ന്റെ ട്രേയിൽ അപ്രവേശിതമായി മാറിവച്ചു. ആ ഫയലിന്റെ സാങ്കേതിക തടസ്സം നീങ്ങിക്കഴിഞ്ഞുവല്ലോ...

അയാൾ ചുരുക്കെഴുത്തു് പട്ടികത്തിൽ തനിക്കു മാത്രം മനസ്സിലാവുന്ന നോട്ടുഷനിൽ എഴുതിയ ലിസ്റ്റ് നിൽ നോക്കി. എന്തിട്ടു് പഞ്ചസാരയും മട്ടണം വെട്ടി. ലിസ്റ്റിൽ ബാക്കിയുള്ള സാധനങ്ങളെ എങ്ങിനെ ഒപ്പിക്കും എന്നായി ചിന്ത... പെട്ടെന്നയാൾ സീതാരാമലിനെക്കുറിച്ചോർത്തു.

സീതാരാമലി അയമവർഗ്ഗ തൊഴിലാളി യൂണിയന്റെ സെക്രട്ടറിയാണ്. സർക്കാരിന്റെ ബ്രാഹ്മണരായി കരുതപ്പെടുന്ന പട്ടികജാതി പട്ടിക വർഗ്ഗക്കാരുടെ സ്വയം പ്രഖ്യാപിച്ച നേതാവു്. കൈയിലെണ്ണാവുന്ന മെംബർമാരേയുള്ള ലെറ്റർഹെഡും, റജിസ്ട്രേഷൻ നമ്പറും, അതേ വർഗ്ഗത്തിന്റെ രക്ഷാകർത്താവായ ഒരു ഏക്സ് എം. എൽ. എം. പ്രസിഡൻറായും ഉള്ളതുകൊണ്ടു് സീതാരാമലിനു് ന്യൂയിസൻസ് വാല്യ കൂടിയിട്ടുണ്ടു്. ഈയിടെ സീതാരാമലി പേരു കൂടി അല്പം പരിഷ്കരിച്ചു് സീതാരാ എന്നാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. തെക്കുനിന്നാണെന്ന സ്റ്റിഗ്മ മഴിവാക്കാം. ഒപ്പം വടക്കുള്ള ഒരു മന്ത്രിയുടെ പേരിനോടുള്ള വാക്യം പൊതുജനങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കാതിരിക്കുവാമല്ല.

അയാൾ ഡ്രായറിൽനിന്നു് തലേന്ന് കിട്ടിയ ഉരുമക്കണ്ണു് പുറത്തെടുത്തു. സീതാരാമലി സത്യത്തിൽ പട്ടികവർഗ്ഗത്തിൽപ്പെട്ട ആളല്ലെന്നും, അയാൾ കള്ള സർട്ടിഫിക്കറ്റു് കാട്ടിയാണ് സംവരണം ചെയ്തിട്ടുള്ള പോസ്റ്റിൽ കടന്നുകൂടിയതെന്നും ആണു് ആരോപണം. ശരി ഉപയോഗിച്ചുകയോ. നോസിസ്സിന്റേയോ, റിച്ചാർഡ് ബർട്ടൺന്റേയോ മകനായി പിറക്കാത്തതു് തന്റെ കുറമെല്ലല്ലേ...

സീതാരാമലിനെ ഇൻ്റർ കോമിൽ വിളിച്ചു.

ബേർസാണ്ടു്... ഇക്കംഭീജിയെ...അങ്ങനെയുടെ പാദോസൻ, അതെ. ഇതൊക്കെ അടവുകളാണ്. ഈ കപടവിനയം പ്രകടിപ്പിക്കുമ്പോൾ അയാൾ മനസ്സിൽ പറയുന്നുണ്ടാവു്—അമ്മയെ ഭോഗിക്കുന്നവനേ പെങ്ങളുടെ പായിൽ കിടക്കുന്നവനേ...നായിന്റെ മകനേ...

അയാൾ അഞ്ചുമിനിറ്റിനുള്ളിലെത്തി സഞ്ജയ് കുർത്തയും പൈലാമയും ലോലാപുരിലാപ്പുലും. അഞ്ചുനീറും കണ്ണുഴുതിയിട്ടുണ്ടു്. കൺമഷി സ്വന്തം നിറത്തിൽ നിന്നു് തിരിച്ചറിയാൻ വയ്ക്കുകിലും, കൺവെള്ളയിലെ ചുവന്ന ഒരു നുക്കളുടെ നിറം കൂട്ടാൻ അതിനു് കഴി

എം. കെ. കുമാരൻ

എന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ, സുഹൃത്തുവേദനയാവ്

യശസ്വരസാര എം. എൻ. ഗോവിന്ദൻനായരെപ്പറ്റിയുള്ള ലേഖനത്തിന്റെ അവസാനഭാഗം. ഇതിന്റെ ആദ്യഭാഗം കഴിഞ്ഞ ലക്കത്തിൽ പേർത്തിരുന്നു.

എമ്മെന്റെ നിർദ്ദേശങ്ങളാണ് ഞങ്ങൾക്ക് ഈ കാര്യത്തിലും മാഗ്സിനിർദ്ദേശകമായിരുന്നത്.

എമ്മെൻ. ഞാനും തമ്മിൽ ബന്ധമുണ്ടായിട്ട് അരനൂറ്റാണ്ടോളമായി എന്ന് മുമ്പു പറഞ്ഞുവെല്ലോ. സംഭവബലമായ ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ എമ്മെന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങളുമായി ഉററബന്ധം പുലർത്താൻ എനിക്കു ഭാഗ്യം ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഓരോ നിസ്സായക ഘട്ടത്തിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശയങ്ങളും അഭിപ്രായങ്ങളും എന്തായിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാനസികാവസ്ഥകൾ എങ്ങനെ ആയിരുന്നുവെന്നും അറിയുവാൻ എനിക്കു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം എനിക്ക് നിന്നു്

ഒന്നും മറച്ചുവെക്കുകയായിരുന്നില്ല. ഒന്നു രണ്ടു സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഞാൻ മൂലം അദ്ദേഹത്തിനു മനോവ്യഥയുണ്ടായ കാര്യവും ഞാനോർക്കുന്നു. 1952-ൽ കൊല്ലം ജില്ലയിലെ ചടയമംഗലം നിരോധക മണ്ഡലത്തിൽ കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് സ്ഥാനാർത്ഥിയായി മത്സരിക്കണമെന്ന് എം. എൻ. എന്നോടാവശ്യപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം അന്ന് ഒളിവിൽ കഴിയുകയായിരുന്നു. അപ്പോഴുണ്ടായലിനക്കരയുള്ള പ്രാകേളത്തു് ഒരു സങ്കേതത്തിൽ ചുറ്റാണ് ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ ഇലക്ഷൻ കാര്യം സംസാരിച്ചത്. കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് പാർട്ടിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം തിരു-കൊച്ചി അസ്സംബ്ളിയിലേക്കുള്ള ആ പൊതു തിരഞ്ഞെടുപ്പ് നിർണ്ണായക പ്രാധാന്യമുള്ള ഒന്നായിരുന്നു. പാർട്ടിയുടെ കൽക്കത്താ തീസിസ്സിനെ തുടർന്നുണ്ടായ സംഭവങ്ങൾ പാർട്ടിക്കു് ഗുരുതരമായ പരിക്കുകളേല്പിച്ചിരുന്നു. തിരഞ്ഞെടുപ്പിലുണ്ടാകുന്ന വിജയംകൊണ്ടുവേണം പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ആരോഗ്യം വിളങ്ങിക്കണ്ടതു്. തിരഞ്ഞെടുപ്പു വിജയത്തിൽ എമ്മെൻ ഉറച്ച വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു.

ചടയമംഗലം സീററിൽ ഞാൻ മത്സരിക്കണമെന്നും ഞാൻ സ്ഥാനാർത്ഥിയായി നിന്നാൽ ആ സീററു് പിടിച്ചെടുക്കാൻ കഴിയുമെന്നും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. എന്നാൽ ഒരു തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ മത്സരിക്കാനുള്ള സാഹചര്യം എനിക്കില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഞാൻ എമ്മെന്റെ ഉപദേശം സ്വീകരിച്ചില്ല. അത്തവണ ചടയമംഗലത്തു് പാർട്ടിസ്ഥാനാർത്ഥി തോറ്റു. ഞാൻ നിമിത്തമാണ് ആ സീററു് നഷ്ടമായതെന്ന് അദ്ദേഹം അല്പം പരിഭവത്തോടുകൂടി പിന്നീടു പറയുകയുണ്ടായി.

ബി. എ. പാസ്റ്റായ എന്ന് പൊതു പ്രവർത്തനത്തിനായി കൊല്ലത്തേക്കു്

കൊണ്ടുപോയതു് എമ്മെന്നാണ്. എന്നെ ഒരു ട്രേഡ് യൂണിയൻ പ്രവർത്തകനായി വളർത്തിയെടുക്കാൻ അദ്ദേഹം ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നു. പല പ്രധാന ട്രേഡ് യൂണിയനുകളുടേയും പ്രസിഡണ്ട് സ്ഥാനവും മറ്റും ഔദ്യോഗിക പദവികളും എന്നിലർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. പൊതുപ്രവർത്തന രംഗത്തുള്ള എന്റെ സേവനങ്ങളുടെ അംഗീകാരമെന്നോണം തിരുവിതാംകൂർ നിയമസഭയിലേക്കുള്ള തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ ഒരു സ്ഥാനാർത്ഥിയായി സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സിന്റെ പാർലമെൻററി ബോർഡു് എന്നെ നിശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു. സർ. സി. പി. രാമസ്വാമി അയ്യരുടെ ഗവണ്മെൻ്റ് എന്റെ നോമിനേഷൻ പേപ്പർ അന്യായമായി തള്ളിക്കളയാതിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻ അത്തവണ എം. എൻ. എ. ആവുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. ഇത്രയും കാര്യങ്ങൾ നേടിയതിനുശേഷം ഞാൻ സജീവ രാഷ്ട്രീയ രംഗത്തുനിന്നു പിൻമാറിയിതു് എമ്മെൻ ഇഷ്ടമായില്ല. ഇങ്ങനെ രണ്ടുതവണ എമ്മെൻ വിഷമമുണ്ടാക്കാൻ ഞാൻ കാരണക്കാരനായി. എങ്കിലും അദ്ദേഹം എനോടുള്ള സ്നേഹം തുടരുകയും, എന്റെ അഭ്യയത്തിൽ എപ്പോഴും ശ്രദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു.

എം. എൻ. രാഷ്ട്രീയത്തിൽ ശബളനായ ഒരു വിവാദപുരുഷനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ജനങ്ങളെ സ്നേഹിച്ചു. ജനങ്ങളിൽനിന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് അതിരറ്റ സ്നേഹം ലഭിക്കുകയും ചെയ്തു. എമ്മെനെപ്പോലെ സാമാന്യജനങ്ങളിൽനിന്നു് ഉൾക്കലം ഉററിയെടുത്തു് പ്രസ്ഥാനങ്ങൾ കെട്ടിപ്പടുക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള നേതാക്കളാൽ അധികംപേരില്ല. ജനങ്ങളുടെ നായികിടിച്ചു് ഒട്ടും തെറ്റാതെ ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിവുള്ള ഒരു സൂക്ഷ്മചിന്തിയായിരുന്നു എമ്മെന്റെ ഹൃദയം. ഈ പ്രത്യേകതയാണു് അദ്ദേഹത്തെ അജയ്യനായ ജന നേതാവായി ഉയർത്തിയതു്.

എമ്മെന്റെ വിജയം സ്വാഭാവികമായും പല കേന്ദ്രങ്ങളിലും അസൂയ ജനിപ്പിച്ചു. രാഷ്ട്രീയ പ്രതിയോഗികൾ അദ്ദേഹത്തെ കടിലതരൂവിദേശനായ ഒരു ചാണക്യനായി ചിത്രീകരിച്ചു. മറ്റു ചിലർ അദ്ദേഹത്തിന്റെമേൽ വർഗ്ഗീയതപോലും ആരോപിച്ചു.

എം. എൻ. വഗ്ഗിയവാദിയായോ? ചിലർ വളരെ കാര്യമായിത്തന്നെ എന്നോടു് ചോദിച്ചിട്ടുണ്ട്. ദുഷ്പ്രഭാവിയൊന്നുംകൂടാതെ സത്യമായിയാണു് ഗ്രഹിച്ച ആളുകളും അക്കൂട്ടത്തിലുണ്ടായിരുന്നു. എമ്മെനെ അടുത്തറിയാവുന്ന ഒരാളെന്ന നിലയ്ക്കാണ് എന്നോടു് അവർ ഈ ചോദ്യം ചോദിച്ചതു്. എന്റെ വിശദീകരണം അവരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടോ എന്നുനിക്കറിയില്ല.

ഒരു സംഭവം ഞാൻ പ്രത്യേകിച്ചോർക്കുന്നു. കേരളകൗമുദി പത്രാധിപർ കെ. സുകുമാരൻ ദേവസ്വംബോർഡിൽനിന്നു രാജിവച്ചു. അതു തികച്ചും നിർഭാഗ്യകരമായ ഒരു സംഭവമായിരുന്നു. പത്രാധിപർ ദേവസ്വംബോർഡംഗമാകാൻ പ്രധാന കാരണക്കാരൻ എമ്മെന്നാണ്. വേറൊരാളിന്റെ ഒരു കാര്യം പ്രമാണിച്ച് എമ്മെനുമായി സംസാരിക്കുക പത്രാധിപരും.

എം.കുടി ശാസ്തംഗംഗലത്തുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ താമസസ്ഥലത്തു ചെന്നു. സംഭവത്തിനിടയിൽ ദേവസ്വംബോർഡിന്റെ കാര്യം എം. എൻ. പറഞ്ഞു. പത്രാധിപർ ബോർഡംഗമാകണമെന്നു് ആഗ്രഹം എം. എൻ. പ്രകടിപ്പിച്ചു. പത്രാധിപർക്ക് വലിയ താല്പര്യമുള്ളതാണെന്നായില്ല. പാർട്ടിയുടെ ഗവൺമെൻ്റ് അപ്പോളധികാരത്തിലിരിക്കുമ്പോഴാണ് നാലുപാടും ശത്രുക്കൾ. കേരളകൗമുദിയുടെ പിന്തുണ കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് ഗവണ്മെൻ്റിനു വളരെ വിലപ്പെട്ടതാണ്. പത്രാധിപരെ പാർട്ടിയുമായി കൂടുതൽ അടുപ്പിക്കുന്നതു് നന്നായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നി. പത്രാധിപർ ബോർഡംഗമായാൽ ബോർഡിന്റെ പ്രസിഡൻ്റാകാൻ കഴിയുമെന്നും ഞാൻ പറഞ്ഞു. പത്രാധിപർ സമ്മതിച്ചു. പിന്നീടുണ്ടായ സംഭവങ്ങൾ വായനക്കാർക്കറിയാമല്ലോ.

ദേവസ്വം ബോർഡു് പ്രസിഡൻ്റായി അവലുപ്പിച്ചു. ഓരോദശനാശാൻ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടതു് എമ്മെന്റെ ഗുഡ്വേലായുടെ ഫലമാണെന്നു് ഒരു അപവാദം പറന്നു. പാർട്ടിക്കകത്തും പുറത്തുമുള്ള എതിരാളികൾക്കു് ഈ അപവാദത്തിൽ കൃഷ്ടമായിരുന്നു. പത്രാധിപരും ഒരു പരിധിവരെ ഈ അപവാദം വിശ്വസിച്ചിരുന്നതുപോലെ തോന്നുന്നു. രണ്ടു വർഷം കഴിഞ്ഞു് കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് ഗവൺമെൻ്റ് അധികാരഭ്രഷ്ടമായതിനുശേഷമാണ് പത്രാധിപരുടെ തെറ്റിദ്ധാരണ മീർന്നതു്. എമ്മെൻ. ഞാനും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം പത്രാധിപർക്കു നല്ലവണ്ണമറിയാമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം അസുഖകരമായ ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി എന്നോടു സംസാരിക്കാതിരിക്കാൻ നിഷ്കർഷിച്ചിരുന്നു. ഗവണ്മെൻ്റിന്റെ ഡിസ്കിഡ്ലിനെത്തുടർന്നു് അടുത്തൊരുദിവസം അച്ചുതമേനോൻ പത്രാധിപരെ കാണാൻ വന്നു. അന്ന് അവർതമ്മിൽ വളരെനേരം സംസാരിച്ചു. കൂട്ടത്തിൽ ദേവസ്വംബോർഡു് പ്രശ്നവും സംഭവബാധിതയുമായി. ആ പ്രശ്നത്തിന്റെ നിർദ്ദേശകരമായ പരിണാമത്തിൽ എമ്മെൻ. ഓരോരു പങ്കും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നും, കാര്യത്തിൽ എം. എൻ. തികച്ചും നിഷ്കളങ്കനാണെന്നും, തെറ്റു സംഭവിച്ചതു് തന്റെ നോട്ടക്കുറവുകൊണ്ടാണെന്നും അച്ചുതമേനോൻ ഏറ്റുപറഞ്ഞു. അപ്പോഴാണ് പത്രാധിപർ സത്യമറിയുന്നതു്.

കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് പാർട്ടിയുടെ പിളർപ്പിനെത്തുടർന്നുണ്ടായ സംഭവവികാസങ്ങൾ പരിപാടിയിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ നിവേദിക്കപ്പെട്ട നേതാവു് എമ്മെന്നു്. എം. എൻ. പുറമേ കമ്മ്യൂണിസ്റ്റുകാരനും, അകമേ തനി എൻ. എസ്. എസ്. കാരനാണെന്നു് പ്രതിയോഗികൾ പറഞ്ഞുപറഞ്ഞി. അദ്ദേഹം എൻ. എസ്. എസ്. ഡയറക്ടർ ബോർഡിൽ അംഗമാണെന്നുപോലും കേരളം സന്ധിച്ച വിദേശ ലേഖകന്മാരോടും ഗ്രന്ഥകാരന്മാരോടും പറയുകയും, അവർ ആ ചൂഷണത്തെ എഴുതി ലോകമൊട്ടുക്കു് പ്രചരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. എൻ. എസ്.

എസ്. ഡയറക്ടർ ബോർഡംഗമായ ഒരു എം. എൻ. ഗോവിന്ദൻനായർ ഉണ്ടെന്നുള്ളതു വാസ്തവമാണ്. ആ ഗോവിന്ദൻനായർ കോട്ടയത്തു് ഇപ്പോഴും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരുപയോഗിച്ചാണ് എമ്മെനെ തേജോവധം ചെയ്തു്.

എമ്മെന്റെ നേർക്കു് ഇതിനേക്കാൾ ഹീനമായ ഒരു കൂരത കാണിക്കാനില്ല. സാമുദായിക പ്രശ്നത്തെപ്പറ്റി എമ്മെൻ. ഞാനും തമ്മിൽ പലതവണ സുദീർഘ

മായി സംസാരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശയങ്ങളും ആദർശങ്ങളും എന്താണെന്നു വ്യക്തമായി മനസ്സിലാക്കുവാനും എനിക്കു സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. സാമുദായിക പ്രശ്നത്തിന്റെ ചരിത്രപരമായ വശങ്ങളെപ്പറ്റി എമ്മെനെപ്പോലെ ആഴത്തിൽ ചിന്തിക്കുകയും പഠിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ള നേതാക്കന്മാർ ചുരുക്കമാണ്.

ഒരു ഹരിജനോദ്ധാരണ പ്രവർത്തനമായിട്ടാണല്ലോ അദ്ദേഹം ജീവിതമാരംഭിച്ചതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹരിജനോദ്ധാരണപരിപാടി ആദ്യമുതൽ സമരാസക്തമായിരുന്നു. ആത്മകഥയിൽ ആ പരിപാടികളെപ്പറ്റി അദ്ദേഹം എഴുതിയിട്ടുള്ളവയായിട്ടു് നോക്കുക.

സാമുദായിക പ്രശ്നത്തെപ്പറ്റി എമ്മെന്റെ വിശ്വാസാദർശങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു്, അദ്ദേഹത്തിൽ സ്വാധീനംചെയ്തതിനു് മഹാനായ ഒരു വ്യക്തിയെപ്പറ്റി അല്പം അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ചങ്ങനാശ്ശേരിപരമേശ്വരൻപിള്ള ഇന്ന് പലർക്കും അജ്ഞാതനാണ്. എന്നാൽ ഒരു കാലത്തു് തിരുവിതാംകൂർ രാഷ്ട്രീയ മണ്ഡലത്തിൽ ആ ഹാൻഡ് വ്യക്തിത്വം ഉജ്ജ്വലമോടേയോടുകൂടി നിറഞ്ഞുനിന്നിരുന്നു. നായർസർവ്വീസ് സൊസൈറ്റിക്കു്, അതിന്റെ ഉത്ഭവകാലം മുതൽ വൈകും സത്യാഗ്രഹകാലം വരെ നേതൃത്വം നല്കിയതു് ചങ്ങനാശ്ശേരി പാദേശ്വരൻപിള്ളയാണ്. ആ കാലത്തിനിടെ എൻ. എസ്. എസ്. ഗണനീയമായ ഒരു പുരോഗമനശക്തിയായിരുന്നു. നായർ സമുദായത്തെ നവീകരിക്കുന്നതോടൊപ്പം അന്യസമുദായങ്ങളെ ഉൽക്കർഷ്ടത്തിനു വേണ്ടി പ്രവർത്തിക്കുകയും സർവ്വസമുദായമെത്രാീ ഉഴിച്ചുനല്കിയു് ഒരു നായാധിപത്യഗുണത്തിന്റെ പിറവിക്ക് കളമൊരുക്കുകയും ചെയ്യുവാനാണ് ചങ്ങനാശ്ശേരി പരമേശ്വരൻപിള്ള സംഘടനയെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേതൃത്വകാലങ്ങളിൽ മനസ്സുപരമനാണം ഉത്പത്തിയുണ്ടായിരുന്നു. ക്ഷേത്രപ്രവേശന സമ്പർക്കമൊഴുക്കു് നേതൃത്വം വഹിക്കാനുള്ള ഭാഗ്യം മാനത്തിനു ലഭിച്ചതു് അക്കാലത്താണ്.

ചങ്ങനാശ്ശേരി പരമേശ്വരൻപിള്ള ഒരു ലിബറൽ ചിന്തകനായിരുന്നു. സെക്യുലർ രാഷ്ട്രീയത്തിന്റെ ആശയങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനു് അദ്ദേഹം വഹിച്ചിട്ടുള്ള പങ്കു് വളരെ വലുതാണ്. അദ്ദേഹത്തിനു മുമ്പും പിമ്പുമുള്ള പല നായർ നേതാക്കന്മാരും പിറകോട്ടു നോക്കികളാണു്. ചങ്ങനാശ്ശേരിയായാകട്ടെ മുമ്പോട്ടു നോക്കി. ഫ്യൂഡലിസം ഒരു കാലഹരണപ്പെട്ട വ്യവസ്ഥയാണെന്നു് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. കൂട്ടുകടംബങ്ങൾ കാലത്തെ അതിജീവിക്കുന്നതു് നായർ സമുദായത്തിന്റെയും നാട്ടിന്റെയും പുരോഗതിക്കു് തടസ്സമാകുമെന്നു് അദ്ദേഹം കണ്ടു. വലിയ വാദകോലാഹലങ്ങളുയർത്തിയ ആദ്യോഹരിഭാഗപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ നേതാവു് അദ്ദേഹമായിരുന്നു.

ജാതിയുടെ പേരിൽ രാഷ്ട്രീയമായി കാരം കത്തുകയാക്കിവയ്ക്കുന്ന ഏർപ്പാടിനേയും അദ്ദേഹം എതിർത്തു. പൗരസമത്വത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള നിവർത്തനപ്രക്ഷോഭത്തെ അദ്ദേഹം അനുകൂലിച്ചു. സമുദായകലാപങ്ങളുണ്ടാകുന്ന സ്ഥലങ്ങളിലെല്ലാം അദ്ദേഹം ഓടിയെത്തി മൈത്രിയുടെ അടിസ്ഥാനം ഉറപ്പിച്ചു.

എം. എൻ. ആത്മാർത്ഥമായ ആരാധനാമനോഭാവത്തോടുകൂടി ചങ്ങനാശ്ശേരിയെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുന്നതു് പലപ്പോഴും ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. നിവർത്തന പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ നേർക്കും സാമുദായിക പ്രശ്നത്തിന്റെ നേർക്കും ചങ്ങനാശ്ശേരിയുടെ കാല്പാടുകളായാണ് എം. എൻ. പിന്തുടർന്നതു്. നിവർത്തനകാലത്തു് കൊല്ലം ഹൈന്ദവ (നായർ) സമ്മേളനത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു് സമുദായ നേതാക്കന്മാരുടെ കോപത്തിനിരയായ എം. എൻ. എൻ. എസ്. എസ്സിന്റെ വഗ്ഗിയരാഷ്ട്രീയത്തെ എക്കാലവും എതിർത്തിട്ടുണ്ട്. പാർലമെൻറിലേക്കുള്ള കഴിഞ്ഞ തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ തിരുവനന്തപുരത്തു് എമ്മെൻയായ

സാഹിത്യവാദപഥം

1969-ൽ ചിന്താനന്ദസ്വാമി ചി

ററുരെ സക്കാർ കലാശാലയിൽ പ്രസംഗിക്കാൻ വന്നു. ആധുനിക സംസ്കാരത്തിന്റെ ജീർണ്ണതയെക്കുറിച്ച് പറയുന്നതിനിടയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാവിൽ നിന്ന് ഇങ്ങനെയും ഒരു വാക്യം ഉണ്ടായി. Low-necked garments come down and miniskirts go up. (കഴുത്തിന്റെ ഭാഗം താഴ്ത്തിവെട്ടിയ ഉടുപ്പുകൾ കൂടുതൽ താഴുന്നു. ഇറക്കുകുറഞ്ഞ പാവടകൾ കൂടുതൽ ഉയരുന്നു). സെക്സിന്റെ സൂചന മതി കട്ടികൾക്കു ചിരിക്കാൻ. അന്നു പെൺകുട്ടികളേറെ ഉണ്ടായിരുന്ന ചിററു കോളേജിലെ ആൺ കുട്ടികളുടെ ഭാഗത്തുനിന്നു പൊട്ടിച്ചിരി ഉയർന്നു. സംസ്കാരത്തിന്റെ ജീർണ്ണതയെക്കുറിച്ച് പറയുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ സംസ്കാരഭ്രമല്ലാത്ത ഈ വാക്യം ഒരാചാര്യൻ പറയേണ്ട ആവശ്യമുണ്ടായിരുന്നോ എന്ന് ഇന്നും ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. ആ സംശയം അങ്ങനെയൊന്നായിരിക്കട്ടെ. ഇറക്കുകുറഞ്ഞ പാവട ഉയർന്നാൽ എത്രത്തോളം ഉയരാം? കഴുത്തിന്റെ ഭാഗം താഴ്ത്തിവെട്ടിയ ബ്ലൗസ് താണാൽ എത്രത്തോളം താഴാം? രണ്ടിനും പരിധിയുണ്ട്. അതു ലംഘിച്ചാൽ പൊലീസ് പിടികൂടും. അത്യന്തയുടേ അതിരാണ്. ആ അതിരുകൾക്കു ആവില്ല. ചിത്രകല രൂപത്തോളം സാഹിത്യം ഘടനയേയും എത്രത്തോളം അത്യന്തതയിലേക്കു കൊണ്ടു ചെല്ലാമോ അത്രത്തോളം കൊണ്ടുവരണം. അതിന്റെ ഫലമായി രൂപം തകർന്നു. രാം കമാറിന്റെ Cityscape എന്ന ചിത്രം നോക്കുക. (ലളിതകലാ അക്കാദമി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ Ram Kumar എന്ന ഗ്രന്ഥം പേജ് 17) അല്ലെങ്കിൽ Varanasi എന്ന ചിത്രം കണ്ടാലും. (പേജ് 14) കറേ തകരക്കുഴപ്പങ്ങളോടുകൂടി വെളിച്ചം പ്രതിതിയല്ലാതെ മറ്റൊന്നും ഉണ്ടാകുന്നില്ല. അമേരിക്കൻ പെയ്ന്റർ ജാക്ക് സൺ പൊളക്കിന്റെ ചിത്രങ്ങളിൽ രൂപമേയില്ല. ഡ്രിപ്പ് ടെക്നിക്കും ഉപയോഗിച്ച വരച്ച അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിത്രങ്ങൾ ചിത്രകലയുടെ പരിധിക്കുള്ളിൽ വർത്തിക്കുന്നവയാണോ എന്നുതന്നെ സംശയമുണ്ട്. ഘടന തകർന്ന സാഹിത്യത്തിന് ഉദാഹരണമേ ആവശ്യമില്ല. കേരളത്തിലെ ഇന്നത്തെ കവികളുടെ 'കാവ്യങ്ങളും കഥാകാരന്മാരുടെ 'കഥ'കളും നോക്കിയാൽ മതി. വ്യാമിത്രസംഭാവമാർന്ന കൂമ്പാരം മാത്രമാണ് ഓരോ കാവ്യവും ഓരോ കഥയും. കേരളത്തിലെ പുതിയ

നാടകവും പുതിയ ചലച്ചിത്രവും രൂപത്തെയും ഘടനയെയും തകർത്തു ശൂന്യതയിലേക്കും അറയെ കൊണ്ടുവന്നുകഴിഞ്ഞു. ഇനി ഭാവനയുടെ സന്തതികളായ കലാസൃഷ്ടികൾ എന്നാണാവോ ആവിർഭവിക്കുക! ഇതുതന്നെയാണ് എസ്. ജയചന്ദ്രൻനായർ മറ്റൊരുവിധത്തിൽ പറയുന്നത്. 'കലാകാരൻ സത്യസന്ധനായാലേ കല സത്യത്തിന്റെ പ്രഖ്യാപനമാകൂ. 'മുഖമുഖം' സത്യത്തിന്റെ പ്രഖ്യാപനമാകൂ. എന്തെന്നാൽ 'മുഖമുഖം'ത്തിന്റെ സ്രഷ്ടാവ് സത്യസന്ധനല്ല എന്നതുതന്നെ. ഈ തലമുറയുടെ ധർമ്മസങ്കടവും ഇതാണ്. ഇതു മാത്രമാണ്.' (കലാകാരന്മാർ - ഒരു വിചാരമുദ്രകൾ).

* * *

കാളിദാസൻ മരിച്ചു. കണ്ണമുറമരിച്ചു. ശക്തൻ മരിച്ചില്ല എന്നു സിനിമാപ്പാട്ട്. ജീവിച്ചിരിക്കുകയാണെങ്കിലും സാമൂഹ്യ ബക്കറു മരിച്ചു. 'വെയറിനിങ് ഫോർഗോ'യും മരിച്ചു. ടി. എസ്. എലിയാസ് മരിച്ചു. 'വേസ്റ്റ് ലൻഡ്' മരിച്ചു. ഷേക്സ്പിയർ മരിച്ചില്ല. 'ഹാംലറ്റ്' മരിച്ചില്ല.

പുരുഷമേധാവിത്വം

എസ്. ഫെമിനിസ്റ്റായ കേററു മിലറു എല്ലാ അധികാരങ്ങളും 'ജെൻഡറിൽ (ലിംഗത്തിൽ) അടിമുറച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു വാദിക്കുന്നു. മനുഷ്യജീവിതത്തിന്റെ എല്ലാ മണ്ഡലങ്ങളിലും പുരുഷനാണ് അധികാരം, അതു ജന്മസിദ്ധമാണ് എന്ന് അവർ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ഈ അധികാരത്തിന്റെ ഫലമായി വിദ്യാഭ്യാസം, മനുഷ്യാശ്രമം, സാമ്പത്തികശാസ്ത്രം, രാഷ്ട്രവ്യവഹാരം, നവോദയം, പുരുഷൻ ആധിപത്യം പുലർത്തുകയും സ്ത്രീയെ ബലിമുഗ്ദ്ധമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നുവെന്നാണ് മിലററിന്റെ മതം. ഇതുതന്നെയാണ് അവരുടെ സെക്സുൽ പൊലിറ്റിക്സ്.

ഓസ്ട്രേലിയൻ ഫെമിനിസ്റ്റായ ജർമൻ ഗ്രീർ The Female Eunuch എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ പുരുഷന്മാർ സ്ത്രീകളെ 'പുരുഷങ്ങളും' ചെയ്ത് അടിമകളാക്കിയിരിക്കുന്നുവെന്ന് എഴുതിയിരിക്കുന്നു. മിലററിന്റെയും ഗ്രീറിന്റെയും പുസ്തകങ്ങൾ വിദ്യാഭ്യാസങ്ങളേതു. വായിച്ചതിൻ്റെ പ്രയാസമുണ്ടെങ്കിലും വായിക്കേണ്ട ഗ്രന്ഥം

അല്ലാത്തവ. കലാകാരന്മാർ വാരികയിൽ 'സെക്സുൽ പൊലിറ്റിക്സ്' മലയാളസാഹിത്യത്തിൽ എന്ന ലേഖനമെഴുതിയ ശ്രീജ ഭാഗികമായി രണ്ടുപേരോടും യോജിച്ചുകൊണ്ട് കേരളത്തിലെ എഴുത്തുകാരികളുടെ പൈങ്കിളി നോവലുകളെ വരെ നിരീക്ഷിക്കുന്നു; പുരുഷമേധാവിത്വത്തിന്റെ പേരിൽ 'കാലം', 'ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസം' എന്ന നോവലുകളെ കറാപ്പെടുത്തു. എന്നാൽ 'കാലത്തെക്കാൾ' ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസത്തെക്കാൾ രമണീയമായ ഒരു നോവലും ഒരു സ്ത്രീക്കും എഴുതാൻ കഴിഞ്ഞില്ല എന്ന സത്യവും അവർ വിസ്മരിക്കുന്നു.

പുരുഷന്റെ ആധിപത്യത്തെക്കുറിച്ച് എത്ര തൊണ്ടുകീറി വാദിച്ചാലും ജീവശാസ്ത്രപരമായി സ്ത്രീയും പുരുഷനും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസത്തിന്റെ നേർക്ക് ആക്കം കണ്ണടയ്ക്കാൻ കഴിയുകയില്ല. പെററുവിൻ പെൺകുഞ്ഞിന്റെ മുഖത്തു പുഞ്ചിരിയുണ്ടായിരിക്കും. ആൺകുഞ്ഞിന്റെ മുഖത്തു പാശ്ചാത്യവും. ഈ പുഞ്ചിരി സ്ത്രീകളുടെ പൊതുവേയുള്ള ശാലീനതയെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു; പാശ്ചാത്യ പുരുഷന്റെ ആക്രമണോത്സുകതയെയും. ബസ്സിനു കൈകാണിക്കുമ്പോൾ ഡ്രൈവർ നിറുത്താതെപോയാൽ സ്ത്രീ ചിരിക്കുകയേയുള്ളൂ, പുരുഷൻ തൊറിവിട്ടിടം. ഇതു ഒരു വ്യത്യാസമാത്രം. ജീവശാസ്ത്രപരമായ ഈ വ്യത്യാസംകൊണ്ടാണ് സ്ത്രീകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ സോക്രട്ടീസ്, പ്ലേറ്റോ, ഹോമർ, ഷേക്സ്പിയർ, സോഫോക്ലീസ് വാല്മീകി, വ്യാസൻ, ഐൻസ്റ്റൈൻ, ന്യൂട്ടൻ, ഡാർവിൻ, പോൾ റോബ്സൺ, ഗ്യാഗാറജൻ, ഡാവീഞ്ചി, മിക്കലാഞ്ചലോ, ടോൾസ്റ്റോയി, ദേസ്തയെവ്സ്കി, കാളിദാസൻ, ടാഗോർ, ഗാന്ധിജി ഇവർ ഇല്ലാത്തതു്. ഇനിയൊട്ടും ഉണ്ടാകുകയുമില്ല. പുരുഷന്റെ ആധിപത്യം സെക്സിൽനിന്നു ജനിക്കുന്നതുകൊണ്ട് സ്ത്രീ സ്വവർഗ്ഗാരോഗിണിയാകണമെന്ന് മില്ലറു പറയുന്നു. ഭാഗ്യംകൊണ്ട് ശ്രീജ അങ്ങനെ വാദിക്കുന്നില്ല.

നിർവ്വചനങ്ങൾ

രാമകുമാർപ്പാട്ടും രാമചരിതവും:- മലയാളഭാഷയിലെ രണ്ടു മണൽക്കൊട്ടകം. മലയാളം എം.എ. വിദ്യാർത്ഥികൾ അവയിലെ ചുട്ടുപഴുത്ത മണലിൽ ചവിട്ടി നടന്നെ മതിയാകും.

ഭാരതപര്യടനം:- മഹാഭാരതത്തിൽ കലാകാരന്മാർ 46

ധർമ്മം. എവിടെയുണ്ടോ അതെല്ലാം അധർമ്മമായും. അധർമ്മം. എവിടെയുണ്ടോ അതെല്ലാം. ധർമ്മമായും. മനോഹരമായ ഭാഷയിൽ ആവിഷ്കരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ഗ്രന്ഥം.

അന്നാകരണിന:- പത്തൊൻപതാം ശതാബ്ദത്തിലെ ഒരു മഹാഭൂതം. വൃത്തശില്പം:- പടിഞ്ഞാറൻ ദേശത്തു് ഇംഗ്ലീഷിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചെങ്കിൽ കട്ടിക്കുറച്ചുമാരാർക്കു ഡി. ലിറു കിട്ടുമായിരുന്ന ഗ്രന്ഥം.

കെ. എം. പണിക്കർ:- മുഖക്കവി. (കേശവദേവ് നല്കിയ വിശേഷണം. ആരുമല്ലാത്ത ഞാനും ദേവിനോടു യോജിക്കുന്നു.)

കണ്ണുപിള്ള:- ജീവിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ കേരളത്തിലെ മഹാകവിയായാകുമായിരുന്ന വ്യക്തി.

എൽ. ഫുഗാർഡ്:- ഈ ക്ഷണിണി പ്രിക്കൻ നാടകകർത്താവിന്റെ നാടകങ്ങൾ വായിക്കാത്തവർ സാഹിത്യമെന്തെന്ന് അറിഞ്ഞിട്ടില്ല.

വെർജിലിന്റെ മരണം:- ഹെർമൻ ബ്രോക്കിന്റെ അതിസുന്ദരമായ നോവൽ. മറ്റൊരു മഹാഭൂതം.

എറണാകുളം:- പച്ചനിറമുള്ള അവിധൽ, നീലസ്സാമ്പാർ, മഞ്ഞത്തോരൻ, വെളുത്ത തീയൽ, വേകാത്ത ചോറ് ഇവ കിട്ടുന്ന സ്ഥലം.

മഹാറാജാസ് കോളേജ്, എറണാകുളം:- അന്തസ്സ് ഉള്ള കലാലയം.

ഉച്ചാരണ വൈകല്യം:- അതിസുന്ദരിയായ യുവതിയിൽ നിന്നുണ്ടാകുമ്പോൾ ആകർഷകവും വൈകല്യമുള്ളവളിൽ നിന്നുണ്ടാകുമ്പോൾ ജൂഹൂപ്സാവഹവുമായതു്

ആർ. കെ. നാരായൺ

വർഷങ്ങൾക്കു മുൻപാണിതു സംഭവിച്ചതു്. ഒരു ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു ചില തൊക്കെ മോഷണം പോയി. പുജാരി ഒരു നായരായിരുന്നു. അയാൾ കാലത്തു് അമ്പലത്തിലെത്തിയപ്പോഴാണ് മോഷണത്തെക്കുറിച്ചറിഞ്ഞതു്. നേരെ പൊലീസ് സ്റ്റേഷനിലേക്കു ചെന്നു ആ നിരപരാധൻ, ഇൻസ്പെക്ടറോടു പരാതി പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ചില പിരിച്ചിട്ട് പുജാരിയോടു പറഞ്ഞു:- 'ആണ് ഹാ, മോട്ടിച്ചിട്ട് കേറിവന്നിരിക്കുന്നു വേറെ ആരോ മോട്ടിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞു കൊണ്ട്. അല്ലോ റാസ് കൽ. പരമേശ്വരൻ പിള്ള ഇവനെ അങ്ങോട്ടു തട്ടിക്കയറ്റു് പാവം ഒരു ലിവസം മുഴുവൻ ലോക്കപ്പിൽ കിടന്നു. അയാളെ ജാമ്യത്തിലിറക്കാൻ ഞാനും യത്നിച്ചുകൂട്ടത്തിലാണ്.

പണ്ട് ഒരു മേരിക്കൻ വാരികയിൽ വായിച്ചതാണ്. കള്ളന്മാർ ബാങ്കിൽ കയറി പട്ടിൽവെടിവച്ചു. പട്ടു തകർന്നെന്നു കണ്ടപ്പോൾ അവർ വാതിൽ പിടിച്ചു വലിച്ചു നോക്കി. എത്ര ശ്രമിച്ചിട്ടും അതു തുറക്കുന്നില്ലെന്നു കണ്ടു കള്ളന്മാർ തിരിച്ചുപോയി. അവരൊന്നു കതക് അകത്തേക്കു തള്ളിയിരുന്നെങ്കിൽ അതു തുറന്നേനെ. ഈ കള്ളന്മാരെയും പുജാരിയെയും ഇംഗ്ലീഷിൽ losers എന്നാണ് വിളിക്കുക. ഇമ്മട്ടിലൊരു 'ലുസറെ'യാണ് വിശ്വവിഖ്യാതനായ ആർ. കെ. നാരായൺ Other Word എന്ന ഇംഗ്ലീഷ് ചെറുകഥയിൽ അവതരിപ്പിക്കുന്നതു്. സാരി മോഷണം പോയപ്പോൾ കടക്കാരൻ പൊലീസിനു പരാതികൊടുത്തു. പൊലീസിന്റെ ഉപദ്രവംകൊണ്ട് അയാൾ കാണാത്ത കള്ളന്റെ വിവരണം നല്കി. ഓർഭാഗ്യത്താൽ അതേമട്ടിലൊരുത്തനെ പൊലീസിനു കിട്ടി. മജിസ്റ്റേറ്റ് 'ശില്പ' മോഷ്ടിച്ചോ എന്ന് അയാളോടു ചോദിച്ചു. 'ശില്പ' എന്നതു് 'ശില്പ' (വിഗ്രഹം) എന്നു കേട്ട അവൻ താൻ മോഷ്ടിച്ച ഹനുമാന്റെ വിഗ്രഹം എടുത്തു കൊടുത്തു. ഈ കള്ളൻ ലുസർതന്നെ. സംശയമില്ല. എന്നാൽ എന്റെ സംശയം ഇമ്മട്ടിലൊരു 'ബോറൻ' കഥയെഴുതിയ നാരായൺ എങ്ങനെ ലോകപ്രശസ്തനായി എന്നാണ്. ഹിന്ദു മിനപ്പത്രത്തിന്റെ പ്രസാധകർ പ്രസാധനം ചെയ്ത Frontline എന്ന മനോഹരമായ മാസികയിലാണ് ഈ കഥാസാഹസം. പുജാരിയെപ്പോലും ബന്ധിച്ച യഥാർത്ഥ സംഭവവും സത്യമെന്നു മട്ടിൽ അമേരിക്കൻ വാരികയിൽ വന്ന സംഭവവും ഈ വിശ്വവിഖ്യാതൻ എഴുതിയ കഥയെക്കാൾ എത്രയോ മെച്ചം. ഹ്രസ്വം ലൈനിൽ വന്ന ഈ കഥയ്ക്കു സാഹിത്യത്തിന്റെ റീയലൈലിലാണ് സ്ഥാനം. ചില ഉപമകൾ പറയാം. കേട്ടാലും. ഭംഗിയുള്ള ഉപമകൾ അല്പം.

ഇരുവശവും വൈദ്യുതദീപങ്ങളും ചോലമരങ്ങളുമുള്ള ടാറിട്ട രാജവീഥിയുടെ മധ്യത്തിലൂടെ ചക്കടാവഞ്ചി പോകുന്നതുപോലെ, ചുവന്നുചുവന്ന പനിനീർപ്പു നരച്ചതലയിൽ വച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ, സുന്ദരിയായ ചെറുപ്പക്കുറിയെ കയ്യിൽക്കാരനായ കിഴവൻ പ്രേമപൂർവ്വം കടക്കുന്നതുപോലെ, സുന്ദരിയായ യുവാവു് വൈകല്യമുള്ളവളോടുകൂടി പോകുന്നതുപോലെ ഹ്രസ്വം ലൈനിൽ ആർ. കെ. നാരായൺന്റെ ചെറുകഥ.

അസഹനീയം

തിരുവിതാംകൂർ-കൊച്ചി രാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനവും തിരുവനന്തപുരമായിരുന്നല്ലോ. അന്നത്തെ സെക്രിട്ടറി യററിൽ എം. സി. തോമസ് എന്നൊരു പ്രഗല്ഭനായ അസിസ്റ്റൻ്റ് സെക്രിട്ടറി ഉണ്ടായിരുന്നു. പ്രധാനപ്പെട്ട കത്തുകൾക്കു ടിയാൻ സർ, സി. പി. അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടാണ് പ്രാഥമ്യം ചെയ്തിച്ചിരുന്നതു്. എം. സി. തോമസ് അസിസ്റ്റൻ്റ് സെക്രിട്ടറിയായിരുന്ന സെക്സനിൽ ക്ലാർക്കായിരുന്നു ഞാൻ. ഒരു വാക്കിന്റെ സ്പെല്ലിങ് തെറ്റിച്ചതു കണ്ടു് അദ്ദേഹം ഒരിക്കൽ എന്നോടു ദേഷ്യപ്പെട്ടു ചോദിച്ചു:- 'നിങ്ങൾ ഇവിടെത്തെ കണക്കു യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലാണോ പഠിച്ചതു്?' [കണക്കു യൂണിവേഴ്സിറ്റിയെന്നാൽ തിരുവിതാംകൂർ യൂണിവേഴ്സിറ്റി എന്നിരിക്കുമായിരിക്കാം] ഞാൻ കൊട്ടാരക്കര ഇംഗ്ലീഷ് ഹൈസ്കൂളിൽ സിക്സ് ഫോമിൽ (ഇന്നത്തെ ഒൻതാം സ്റ്റാൻഡേഡ്) ചേരാൻ ചെന്നു

പോൾ ഹെഡ് മാസ്റ്റർ പറഞ്ഞു: 'ഓ തിരുവനന്തപുരത്തെ എസ്. എം. വി. സ്കൂളിൽ നിന്നാണ് വരുന്നതു്. അല്ലേ? ആ സ്കൂളിലെ കുട്ടികളുടെ സ്വഭാവമാണ്. ഇവിടെ കാണിച്ചുകൊള്ളു. കേട്ടോ?'

മന്ത്രി മുഹമ്മദ് കോയ പറഞ്ഞതനുസരിച്ചു് ഡോക്ടർ കെ. ഭാസ്കരൻ നായർ സന്തോഷപൂർവ്വം എന്നെ ചിററുരെ കോളേജിലേക്കു മാറ്റി. അവിടെയുണ്ട് ഒരു വീടു കണ്ടുപിടിച്ചു. ഉടമസ്ഥൻ പറഞ്ഞു:- 'വീടു വാടകയ്ക്കു തരാം. പക്ഷേ തിരുവനന്തപുരത്തുകാരനായതുകൊണ്ട് ഒരു വർഷത്തെ വാടക മുൻകൂറുതരണം. സത്യസന്ധന്മാരല്ല തിരുവനന്തപുരത്തുകാർ.'

പണ്ടുവഴ ചിലത്തൊക്കെ പ്രവർത്തിച്ചുവെന്നു് അറിഞ്ഞപ്പോൾ ഞാൻ അതെല്ലാം ശരിയോ എന്നു് അദ്ദേഹത്തോടു ചോദിച്ചു. മറുപടി ഇങ്ങനെയായിരുന്നു:- 'നി ഫ്രായിററിന്റെ പുസ്തകങ്ങൾ വായിച്ചിട്ടുണ്ടോ? അവയിൽ പറയുന്ന മനുഷ്യൻ ഇങ്ങനെയൊക്കെ ചെയ്യുമെന്ന്.' എം. സി. തോമസ്. ഹെഡ് മാസ്റ്ററു വീട്ടുമസ്ഥനും പണ്ടുവഴയും പറഞ്ഞതു ശരി. Unreadable ആയ കഥ എഴുതിക്കൊണ്ട് ആരെങ്കിലും എന്റെ അടുത്തത്തിയാൽ ഞാൻ ചോദിക്കും:- 'നിങ്ങളുടെ ഗുരുനാഥൻ മാത്രമേ ആച്ചുപ്പതിപ്പിൽ 'പൊന്നുരളി' എന്ന കഥയെഴുതിയ യു. എ. ഖാദറാണോ?'

ജർണലിസം

വിവാഹം കഴിഞ്ഞു വധുവും വരനും വീട്ടിലെത്തിയാൽ മനം അല്പനേരത്തേക്കു മാത്രം. പിന്നെ സംസാരമുണ്ടു തുടങ്ങുകയായി. വാതോരാതെയുള്ള വർത്തമാനമാണ്. 'ചെറുകുടി'ന്റെ ബന്ധുക്കൾ വിവാഹിക്കും. 'ഇത്രവളരെ സംസാരിക്കാതെ നിരിക്കുന്നു' എന്നും. രാത്രി പത്രമുണ്ടെങ്കിൽ കഴിഞ്ഞാലും അടക്കിയ സ്വരത്തിലുള്ള സംഭാഷണം. കൂടക്കൂടെ 'ക്കിടക്കി' എന്ന ചിരിയും. സംസാരം മുഴുവൻ കഴിഞ്ഞകാലത്തെക്കുറിച്ചാണ്. 'നിന്റെ കണ്ണുകൾ ശാരദയുടെ കണ്ണുകൾ പോലിരിക്കുന്നു' എന്നു് അയാൾ കള്ളം പറയുമ്പോൾ അതു സത്യമാണെന്നു വിചാരിച്ചുള്ള ചിരിയാണ് 'ക്കിടക്കി' എന്നു മറ്റുള്ളവർ കേൾക്കുന്നതു്. ഇങ്ങനെ സംസാരിച്ച സംസാരമു് മനസ്സിൽനിന്നു ഐക്യം ഉണ്ടാക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയാണ് അവർ. അതുണ്ടായാൽ അയാൾ തന്റെ വീട്ടുകാരെ ക്രമേണ നിഷ്ഠാസനം ചെയ്യുതുടങ്ങും മനസ്സിൽനിന്നു. അതിലും വേഗം അവർ അച്ഛനമ്മമാരെ മനസ്സിൽനിന്നു പറഞ്ഞുയയ്ക്കും. അച്ഛൻ അല്പം വൈകിയാണ് വീട്ടിലെത്തുന്നതെങ്കിൽ 'അച്ഛനെ കണ്ടില്ലല്ലോ' എന്നു പറഞ്ഞു ഉത്കണ്ഠയിൽ വീഴുന്ന മകൾ വിവാഹത്തിനുശേഷം അച്ഛനു് സുഖക്കേടാണെന്നറിഞ്ഞാൽ

നിങ്ങൾ നേതാവാകാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നെങ്കിൽ പ്രിൻസ് വായിച്ചിരിക്കണം മാക്യവെല്ലിയുടെ ദി പ്രിൻസ്

ലക്ഷ്യം മാറ്റത്തെ ന്യായീകരിക്കും എന്ന സൂക്തത്തിന്റെ ജനയിതാവ് നിക്കോളാ മാക്യവെല്ലി

നല്ല പുസ്തകങ്ങൾ മാത്രം പ്രസിദ്ധീകരിക്കുക- ലോകത്തിലെ ഇതിഹാസ രചനകൾ മലയാളത്തിലെ വായനക്കാർക്ക് കറഞ്ഞ വിലയ്ക്ക് നൽകുക എന്നതാണ് ഞങ്ങളുടെ ലക്ഷ്യം. ഗെറാഡ്, അച്ചടി എന്നീകാര്യത്തിൽ മലയാള പുസ്തക പ്രസിദ്ധീകരണ രംഗത്ത് നിലവിലുള്ള പോരായ്മകൾ പരിഹരിക്കാനും ഞങ്ങൾ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. ഞങ്ങളുടെ രണ്ടാമത്തെ പുസ്തകമാണ് ദി പ്രിൻസ്. 10 രൂപ വിലവരുന്ന ആദ്യ പുസ്തകം ഞങ്ങൾ സൗജന്യമായി നൽകി. "പ്രഥമ ശ്രദ്ധയ്ക്കും കട്ടികൾക്കുള്ള പ്രതിരോധ ചികിത്സാനടപടികളും" ആയിരുന്നു അത്. ദി പ്രിൻസ് വെള്ള മേനിക്കടലാസിൽ 200 ഓളം പേജുകൾ, 1/8 ഡെമ്മി. ഒറിജിനൽ കവർ-മാക്യവെല്ലിയുടെ ചിത്രത്തോടൊപ്പമായിരിക്കും. 1985 ജനുവരി 26 ന് ഇന്ത്യൻ റിപ്പബ്ലിക് ദിനത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നു.

ദി പ്രിൻസ് വില

സാധാരണ പതിപ്പ് 30 രൂ. ലെതർ ബന്ധിച്ച് ഡിഡ് കസ് പതിപ്പ് 50 രൂ.

പ്രീ പബ്ളിക്കേഷൻ വില ഒന്നിച്ചാണെങ്കിൽ

സാധാരണ പതിപ്പ് - 20 രൂ. ഡിഡ് കസ് പതിപ്പ് - 35 രൂ.

പ്രീ പബ്ളിക്കേഷൻ വില തവണകളായിട്ടാണെങ്കിൽ

സാധാരണ പതിപ്പ് - 25 രൂ. (ആദ്യ തവണ 5 രൂ. ബാക്കി 10 രൂ. വീതം വരുന്ന രണ്ടു തവണകൾ) ഡിഡ് കസ് പതിപ്പ് - 40 രൂ. (ആദ്യ തവണ 10 രൂ. ബാക്കി 15 രൂ. വീതം വരുന്ന രണ്ടു തവണകൾ)

ലാബെല്ലാ ബുക്ക് ക്ലബ്ബ് അംഗങ്ങൾ, ലൈബ്രറികൾ, ബുക്ക് സ്റ്റാളുകൾ, അഡ്വൈസ്, രാഷ്ട്രീയ തടവുകാർ, രാഷ്ട്രീയ പാർട്ടികളുടെ ജില്ലാ തലത്തിലോ അതിലുപരിയോ ഉള്ള നേതാക്കൾ, പോലീസ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ, എം. എൽ. എ. മാർ, മന്ത്രിമാർ, എക്സിക്യൂട്ടീവ്.

സാധാരണ പതിപ്പ് - 20 രൂപയ്ക്കും ഡിഡ് കസ് പതിപ്പ് - 33 രൂപ 50 പൈസയ്ക്കും നൽകുന്നതാണ്. മേൽ കാണിച്ചിട്ടുള്ള ഏറ്റവും വിലക്കുറവ് പുസ്തകം രജിസ്റ്റർ തപാലിലയയ്ക്കുന്ന ചെലവ് ഉൾപ്പെടെ

സാധാരണ പതിപ്പ് - 10000 കോപ്പികൾ. ഡിഡ് കസ് പതിപ്പ് - 5000 കോപ്പികൾ

പ്രീ പബ്ളിക്കേഷൻ അവസാന തീയതി ജനുവരി 15

പ്രീ പബ്ളിക്കേഷൻ വിലയ്ക്ക് പുസ്തകം ആവശ്യമുള്ളവർ 5 രൂപയ്ക്ക് ബുക്ക് ക്ലബ്ബിൽ അംഗങ്ങളാകാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർ 10 രൂപയ്ക്ക് ഇന്നത്തെ മണിക്കാർഡർ അയക്കുക. എം. ഒ. ക്ലബ്ബിൽ വിശദ വിവരം. ഏഴാൻ മക്കത്തേ- വി. പി.പി. ഏറ്റുവാങ്ങി. ചെക്ക് സ്വീകാര്യമല്ല. ബുക്ക് ക്ലബ്ബ് അംഗങ്ങളാകുന്നവർ പ്രീ പബ്ളിക്കേഷൻ ആഡ്വൈസ് അയക്കേണ്ടതില്ല. ഏറ്റവും കത്തിപ്പാടുകളും അഴ്ചകൾക്കുള്ള വിജ്ഞാപനങ്ങൾ മാത്രം.

ലാബെല്ലാ പബ്ലിക്കേഷൻ
പാലാരിവട്ടം, കൊച്ചിൻ-682025

1513 ൽ ആദ്യം പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട അതിനശേഷം അഞ്ചു നൂറ്റാണ്ടുകളുടെ രോമാഞ്ചമായ പുസ്തകം.

ഇന്ത്യയിലെ പുസ്തകങ്ങളിൽ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പുപോലും വന്നാലുടൻ തീരുന്ന പുസ്തകം.

ലൈബ്രറികളുടെ അലമാരിയിൽ ഇരിക്കാൻ സമയമില്ലാത്ത പുസ്തകം.

മലയാളത്തിലെ ആദ്യത്തെ തർജ്ജമ.

* ഗൾഫിൽ എയർമെയിലായി പുസ്തകം വേണ്ടവർ പുസ്തക വിലയോടൊപ്പം 50 രൂപ ചേർത്ത് ഡ്രാഫ്റ്റ് അയക്കേണ്ടതാണ്.

* ആദ്യം വരുന്ന 1513 ഓർഡറുകൾക്ക് ഞങ്ങളുടെ ആദ്യത്തെ പുസ്തകം സൗജന്യം.

ലാബെല്ലാ ബുക്ക് ക്ലബ്ബ്

തുടർന്നു വരുന്ന പുസ്തകങ്ങൾ

- 1) ബർട്രാൻഡ് റസ്സലിന്റെ ദാർശനിക ചിന്തകൾ.
- 2) ദി സ്കൈ ഇസ് ദി ലിമിറ്റ് ഡോ. വെയ്ൻ ഡയർ.
- 3) പാപ്പിലോൺ ഹെൻറി ഷാരിയർ.
- 4) അരവിന്ദന്റെ തിരക്കഥകൾ.

ഇന്നുതന്നെ 10 രൂപ അടച്ച് അംഗമാകുക. ബുക്ക് ക്ലബ്ബ് അംഗങ്ങൾക്ക് ഓരോ പുസ്തകവും പ്രീ പബ്ലിക്കേഷൻ വിലയിൽ 10% വില കുറച്ച് തപാൽക്കൂടി സൗജന്യമായി അയച്ചുതരുന്നതാണ്.

വരട്ടെ. പോകാം. അദ്ദേഹത്തിന് ഇന്ന് റൂൾ പോകേണ്ട ദിവസമല്ല. തിരിച്ചുവന്നിട്ട് ഒരുമിച്ചുപോകാം. അച്ഛനെ അന്വേഷിച്ചു എന്നായിരിക്കും കരുതുക. മകനുമുണ്ടാകും ഈ അന്യവത്കരണം. ഇതിലൊന്നും കറാംപറയേണ്ടതില്ല. എല്ലാവരും ജീവിക്കുന്നതു തങ്ങൾക്കു വേണ്ടിയാണ്. മാറ്റമില്ലാത്തവയെപ്പറ്റിയല്ല. ശൈശവത്തിലും യൗവനത്തിന്റെ പ്രാരംഭത്തിലും അച്ഛനമ്മമാർ വേണം; അതു കഴിഞ്ഞാൽ ഭർത്താവ്; ഭർത്താവുപോയാൽ മകനെ ആശ്രയിക്കും. ഓരോ കാലയളവിലും മുൻപുള്ളവർ വിസ്തരിപ്പിക്കും. വാരികയിലെഴുതിയ "സായാഹ്നത്തിലൊരു സ്ഥലം മാറ്റം" എന്ന ചെറുകഥയിൽ ദുഷ്ടതയുടെ മകനെയും മരുമകളെയുമാണ് കാണുക. തന്റെ വിവാഹം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ മകൻ അമ്മയെ മറന്നു. വർഷങ്ങൾക്കു ശേഷം അവൻ മാർയ്ക്കും അമ്മയ്ക്കുമിടയിൽ പോകേണ്ടതായി വന്നപ്പോൾ വീടനോക്കാൻ അമ്മയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുന്നു. സത്യം സത്യമായ മട്ടിൽ രാജി ശ്രീകുമാരൻതമ്പി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പക്ഷേ ഭാവനയുടെ പ്രകാശത്തിൽ പ്രതിപാദ്യവിഷയത്തെ തീക്ഷ്ണതയോടെ കാണിച്ചുതരാൻ അവർക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. മകനും മരുമകളും അവഗണിക്കുന്ന അമ്മയുടെ തീവ്രവേദന ഇതിലില്ല. വിഷ്ണുവില്ല. ബ്ലോട്ടിങ് പേപ്പർവെച്ച് എഴുതിയത് ഒപ്പിയെടുക്കുന്നതുപോലെ രാജിശ്രീകുമാരൻതമ്പി നിത്യജീവിതയാഥാർത്ഥ്യത്തെ പകർത്തിവയ്ക്കുന്നു. 'വിഷ്ണുവില്ല' എന്ന കഥ കലയല്ല, ജർണലിസമാണ്.

എപ്പോഴുമെത്തിന് 'വിഷൻ' എന്ന വാക്കു പറയുന്ന ഏതെങ്കിലും വായനക്കാർ ചോദിച്ചേക്കാം. വിഷണെന്നാൽ അത് ആഴത്തിലുള്ള സത്യമാണ്. ടോറസ്റ്റോയിയുടെ 'ഇവാൻ ഇലിചിന്റെ മരണം' എന്ന കഥ വായിക്കൂ. മരണത്തെപ്പറ്റി സിദ്ധിച്ച അധ്യയനയാർന്ന സത്യം അതിൽ വെട്ടിത്തിളങ്ങുന്നതു കാണാം.

ഒരു വണ്ടിക്കാളയും ഒരു അനുഗൃഹീതനും

ആലോചനാർ മാന്യജീവിതം നയിക്കുന്നവരെ അപമാനിച്ച ഹാസ്യചിത്രങ്ങൾ വരുന്നു. വണ്ടിക്കാളകൾ റോഡുനീളെ ചാണകമിടുന്ന എന്ന പറഞ്ഞത് അവർ ആ കാളകളെ അടിക്കാറുണ്ടോ? ചാണകത്തിൽ പവിട്ടി വീഴാതിരിക്കാനായി മാന്യന്മാർ മാറി നടക്കും. പിന്നെ റോഡിൽ അതു കിടന്നു പുഴയ്ക്കു നേരമെന്നെയുള്ള. വാരികയാകുന്ന തെരുവിൽ അതു വീഴരുതെന്ന് പത്രാധിപന്മാർക്കു നിർബന്ധമില്ലാത്തതിനോടുകൂടി ചിലപ്പോൾ വിദേശനാമധേയമാർന്ന ഈ മുരികൾ നിർബ്ബാധം ലെവിസർജനം നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കും. അതിനെ ഹാസ്യചിത്രരചനയായി കരുതും. ഈ ചിന്തയോടെയാണ് ഞാൻ മനോരമ ആഴ്ചപ്പതിപ്പിലെ അസ്സമയം എന്ന

കഥ വായിച്ചത് (ജോൺ കുറുപ്പള്ളി എഴുതിയത്) ആശുപത്രി കിടക്കയിൽ ഒരന്തിക്കു ആഹാരം കൊണ്ടുവരുന്ന ഒരു പെൺകുട്ടിയെ ചിലർ ബലാൽസംഗം ചെയ്തുകൊല്ലുന്നു. ഓരോ രചന കാണുമ്പോഴും ഓരോ പ്രതികരണമുണ്ടാകുമല്ലോ നമുക്ക് ഇക്കഥ വായിച്ചപ്പോൾ കാളച്ചാണകം കണ്ട അദ്ദേഹം വെറുമല്ല Sharp rejection എന്നതാണ് എനിക്കുണ്ടായത്. അത്രകണ്ട് ഇതു സാഹിത്യവുമായി അകന്നു നിലക്കുന്നു. ആ വികാരം മാറിയത് ആഴ്ചപ്പതിപ്പിലെ ടോസിന്റെ കാർട്ടൂൺ കണ്ടപ്പോഴാണ്. മരണപ്പാച്ചിൽ നടത്തുന്ന ഒരു ലോറിയെ കൈകാണിച്ചു നിർത്താൻ ശ്രമിക്കുന്നു പൊലീസുകാർ. ലോറി നിറയുന്നില്ല. അട്ഭുതങ്ങളിൽ അട്ഭുതം. അയാളുടെ കൈയിൽ നൂറുരൂപയുടെ രണ്ടു നോട്ട്. പൊലീസുകാരനെപ്പോലും ചിരിപ്പിക്കുന്ന നേരമ്പോക്ക്. പ്രകൃതിയുടെ അനുഗ്രഹം സത്യത്തിലേക്കു നമ്മെ കൊണ്ടുചെല്ലും; സൗന്ദര്യത്തിലേക്കും. സത്യവും സൗന്ദര്യവും ഒന്നായതുകൊണ്ട് ടോസിന്റെ കാർട്ടൂൺ സുന്ദരമാണ്.

കാലത്തിന്റെ പ്രാഹ്ലാഭത്തിന് എതിരായി എനിക്കു സഞ്ചരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞെങ്കിൽ എന്തെല്ലാം കാര്യങ്ങൾ ഞാൻ കാണുമായിരുന്നില്ല! ഇടപ്പള്ളി രാഘവൻ പിള്ള മുറിക്കൊണ്ടിട്ടിട്ട്, മുപ്പിഞ്ഞ മുണ്ടുടുത്ത് തിരുവനന്തപുരത്തെ സയൻസ് കോളേജിന്റെ മുൻപിൽ ചിന്താധീനനായി നിൽക്കുന്നു. സിൽക്ക് ട്രൗസേഴ്സ്, സിൽക്ക് ഷർട്ട്, സിൽക്ക് കോട്ട്, സിൽക്ക് ടൈ ഇവ ധരിച്ച സുന്ദരനായ ചങ്ങമ്പുഴ കൃഷ്ണപിള്ള ഇടപ്പള്ളി സാഹിത്യപരിഷത്തിൽ കവിതയെഴുതിച്ച് ഇംഗ്ലീഷിൽ പ്രസംഗിക്കുന്നു. ഇ. വി. കൃഷ്ണപിള്ള പ്രഭാഷണം നടത്തുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഓരോ വാക്യത്തിലും നേരമ്പോക്ക്. ആളുകൾ അതുകേട്ട് തലതല്ലി ചിരിക്കുന്നു. ഏ. ബാലകൃഷ്ണപിള്ള വെള്ളിത്താടി തടവിക്കൊണ്ട് "എൻ. വി. കൃഷ്ണവാര്യർ നല്ല കവിയാണ്. നിങ്ങൾ മുൻപു പറഞ്ഞത് തിരുത്തിയെഴുതണം" എന്ന് എന്നോട പറയുന്നു. ഏറണാകുളത്തു വളഞ്ഞോരം പ്രസംഗിച്ചുകൊണ്ട് നിലക്കുന്നു. ആയിടെ റഷ്യയിൽ പോയിട്ടുവന്ന അദ്ദേഹം മോസ്കോയിലെ ഒരു ബാലേനത്തകിയെ കണ്ടിച്ച് "റോസാലേ. കററിൽ പറക്കുമ്പോലെ" എന്നു പറയുന്നു. കാലമേ, പിറകോട്ടുപോകൂ. ഞാനിവരെക്കൊക്കെ കാണട്ടെ. അവർ പറയുന്നതു കേൾക്കട്ടെ.

എം.എൻ. ഗോവിന്ദൻനായർ

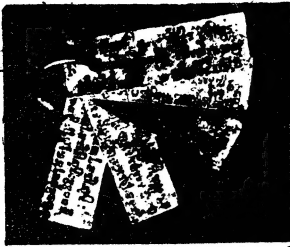
മുടാർന്ന ദിവസം. എം.എൻ. ഗോവിന്ദൻനായരുടെ ആത്മകഥയുടെ ഒരുഭാഗം. ജനയുഗം. വാരികയിൽ വായിച്ചുകൊണ്ട് ഞാൻ മനാനായ ആ നേതാവിനെ കണ്ടിട്ട്, ആ നല്ല മനുഷ്യനെക്കുറിച്ച് ദുഃഖത്തോടെ ഓർമ്മിക്കുന്നു. കാറ്റും ബസ്സും ആളുകളും നിറഞ്ഞു തിരക്കുള്ള

രാജവീഥി. പുളിമുട്ട് എന്ന സ്ഥലം. എം. എൻ. സഹജമായ ചിരിയോടെ വരുന്നു. ഞാൻ കൈകൂപ്പി. തിടുക്കത്തിൽ പോവുകയാണ് അദ്ദേഹം. എങ്കിലും നിന്നു. ഞാൻ വിനയത്തോടെ പറഞ്ഞു: "സാർ, ഞാൻ കലാകൗമുദിയിൽ ആഴ്ചതോറും ഒരു കോളം എഴുതുന്നുണ്ട്. ചിലപ്പോൾ സാറിനെക്കുറിച്ച് എഴുതാറുണ്ട്. അതു കാണാറുണ്ടോ?" എം. എൻ. മറുപടി നല്കി. എട്ടുകായി ചിരിച്ചുകൊണ്ട്. "രക്ഷരം വിടാതെ എല്ലാം വായിക്കുന്നുണ്ട്." അദ്ദേഹം എന്റെ തോളിൽ സ്നേഹത്തോടെ ഒന്നു തട്ടി. യാത്ര ചോദിച്ചു നടന്നു. ഈ സംഭവം നടന്നിട്ട് അധികം ദിവസമായില്ല. പിന്നീട് ഞാൻ പുളിമുട്ടിലെത്തിയിട്ടുണ്ട്. എം. എൻ ഗോവിന്ദൻ നായരെ കണ്ടിട്ടില്ല. ഇനി കാണുകയുമില്ല. ജനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ജീവിച്ചു പുരുഷരത്നമായിരുന്നു അദ്ദേഹം. ലോകത്തിനു പ്രയോജനമില്ലാത്ത ഞാനെവിടെ? ഇവിടെയുണ്ട്. ലോകത്തിനുവേണ്ടി ജീവിച്ച എം. എൻ. എവിടെ? ഇവിടെയില്ല. റെയറായ മരണം. ടാജവിയും ലക്ഷക്കണക്കിനുള്ള ആളുകളുടെ മരണം. സ്ഥിതിവിവരക്കണക്കുമാണെന്നു സ്റ്റാലിൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. കോടാനുകോടി ആളുകൾ മരിച്ചാലും എം. എൻ. ഗോവിന്ദൻ നായരുടെ മരണം. ടാജവിയാണെന്നു ഹൃദയമുള്ളവർക്കെല്ലാം തോന്നും.

ലജ്ജിക്കു

പ്രജാധിപത്യമുള്ള രാജ്യങ്ങളിൽ എത്രമാകാം എന്നാണ് സങ്കല്പം. വിശേഷിച്ചു സാഹിത്യരചനയിൽ. ഈ സ്വാതന്ത്ര്യം വിപര്യയോടുകൂടിയതല്ല. തെളിവ് നമ്മുടെ വാരികകളിൽ വരുന്ന കഥകൾ തന്നെ. ഭാര്യമരിച്ചു. ഭർത്താവ് മൂന്നുവയസ്സായ കഞ്ഞിനെ വളർത്തിക്കൊണ്ടുവരുന്നു. പക്ഷേ മരിച്ചവർ കഞ്ഞിനെ അപഹരിക്കാൻ രാത്രിയെത്തുന്നു. അയാൾ വെട്ടുകത്തിയെടുത്തു. അപളെ വെട്ടുന്നു. നേരം വെളുത്തപ്പോൾ മുററത്തേക്കു നേക്കി. വാഴ വെട്ടേറ്റു തുണ്ടും തുണ്ടുമായി കിടക്കുന്നു. അയാൾ മനഃശാസ്ത്രജ്ഞനെ കാണാൻ പോകുന്നു. ഇതാണ് കോട്ടയം രമണന്റെ "ഇനിയും മരിക്കാത്തവർ" എന്ന കഥ (ദീപിക). തന്റെ ലക്ഷ്യത്തിലെത്താൻ കഴിയാതെവരുമ്പോൾ വ്യക്തിക്കുണ്ടാകുന്ന വികാരമാണ് ലജ്ജ. സ്രീ പെട്ടെന്നു ലജ്ജിക്കും. കോട്ടയം രമണനും. ലജ്ജിക്കാനുള്ള കഴിവ് ഈശ്വരൻ നല്കട്ടെ.

കാൻസർ വരാൻ തുടരെത്തുടരെ സിഗററ്റ് വലിക്കണമെന്നില്ല. അങ്ങനെ സിഗററ്റ് വലിക്കുന്ന ആളുള്ള വീട്ടിൽ താമസിച്ചാൽ മതി. റോർ ഗ്ലാസുകോശത്തിൽ ധാരാളം കടന്നുചെല്ലും. കാൻസർ വരികയും ചെയ്യും. സാഹിത്യത്തോടു വിരോധം തോന്നാൻ വാരികകൾ വായിക്കണമെന്നില്ല. കടകളിൽ അവ നിരത്തിവച്ചിരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ മാത്രം മതി.

ചരിത്രരേഖകൾ

നിങ്ങളുടെ മനസ്സിൽനിന്ന് ജാതി തുടച്ചു മാറ്റാനാവുമോ? ഞാനൊരു പരിഷ്കർത്താവല്ല; രാഷ്ട്രീയക്കാരൻ മാത്രമാണ്.

—എൻ. ടി. രാമറാവു.

നമ്മുടെ ഡോക്ടർ സുകുമാർ അഴീക്കോടിനെപ്പോലെ.

* * *

ജീവിതത്തിൽ എന്റെ റോൾ എന്താണെന്ന് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. അതാണെന്റെ പ്രശ്നം.

—ബ്രിട്ടനിലെ യുവരാജാവ് ചാൾസ്.

ബാലചന്ദ്രൻ പുളിപ്പാട് ഏകദിനം കവിതയെങ്ങാനും റചെയ്തുപോയോ യുവർ മജസ്റ്റി?

* * *

മുഹമ്മദലിയുടെ വാക്കുകളിൽ പറഞ്ഞാൽ മിസ്സ് ഗാന്ധിക്ക് ചിത്രശലഭപേടലൈ പാഠിനടക്കാനും, തേനിച്ചയെപ്പോലെ കത്തിനോവിക്കാനും കഴിവുണ്ടായിരുന്നു. ആ ചിരിയിൽ നിന്നോ ആ ഭംഗം

നത്തിൽനിന്നോ നിങ്ങൾക്ക് രക്ഷപ്പെടാനാവില്ല.

—ഡോ. മൊറൈസ്, കവി.

എല്ലാ രാജ്യത്തെയും കവികളേ, സമയം ഒട്ടു പാഴാക്കാതെ ബോക്സിങ് പഠിക്കുക.

* * *

കോൺഗ്രസ്-ഐക്ക് ഭൂരിപക്ഷം കിട്ടുകയില്ല. ഇതന്നു ററൻപതു സിററുപോലും കിട്ടാനിടയില്ല. പ്രതിപക്ഷത്തെ ഒന്നിലധികം കക്ഷികൾ സഹായിച്ചായിരിക്കാം കോൺഗ്രസ്-ഐ പുതിയ മന്ത്രിസഭ ഉണ്ടാക്കുക.

—ഒരു ജ്യോത്സ്യൻ, 'സൺഡേ' എന്ന

ഇംഗ്ലീഷ് വാരികയിൽ ജ്യോത്സ്യന്മാരാണ് കറേക്കാലമായി ഡെൽഹിയിലെ ഭരണാധികാരികളെ നിശ്ചയിക്കുന്നത്. അതിനാൽ അവർ ഒരു പാർട്ടി ഉണ്ടാക്കി, ലഹവും മറ്റും നോക്കി തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ മത്സരിച്ചു ജയിച്ചു ഇന്ത്യയെ രക്ഷിക്കാൻ മുന്നോട്ടുവരണം.

* * *

രാഷ്ട്രീയക്കാർക്ക് തിരഞ്ഞെടുപ്പ് ഒരു (ക്രിക്കറ്റ്) കളി പോലെയാണ്. ജയവുതോൽവിയും കഴിഞ്ഞാൽ ഇതുകൂടെ കെട്ടിപ്പിടിക്കും; കൈകോർത്തു നടക്കും. മനുഷ്യസ്വഭാവമല്ല. അതിനുണ്ടോ ചട്ടം?

—ചരൺസിംഗ്.

ഉം, ചെല്ലൂ, ചെല്ലൂ. രാജീവ് കാത്തിരിക്കണം.

* * *

നയതന്ത്രത്തിന്റെയും വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെയും ഉന്നത മേഖലകളിൽ അതിവിശിഷ്ടമായ ഒരു ജീവിതത്തിനുശേഷം, അവസാനം അദ്ദേഹത്തിനിപ്പോൾ തികഞ്ഞബോധ്യം വന്നു, താനും ഒരു ഹരിജനനാണെന്ന്.

—ഒറ്റപ്പാലത്തു മത്സരിക്കുന്ന മുൻ അംബാസഡർ കെ. ആർ. നാരായണനെപ്പറ്റി ഇന്ത്യൻ എക്സ്പ്രസ്സിൽ സയിദ് നഖ്വി.

നാരായണനെ സ്ഥാനാർത്ഥിയാക്കിയ വർക്കും അദ്ദേഹം ഹരിജനനാണെന്നതേ അറിയൂ.

എനിക്കു കൂടുതൽ അനുയായികളുള്ളതു് എന്റെ സിനിമ കാണുന്നവരിലല്ല; എന്റെ പുസ്തകങ്ങൾ വായിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്കിടയിലാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

—സത്യജിത് റായി.

റായി ഒരു സത്യം പറഞ്ഞുപോയി എന്നു കരുതി, നാളെ നമ്മുടെ സവിധായകന്മാർ പുസ്തകമുണ്ടാക്കാനും ഒരുമ്പെട്ടുകൊള്ളുകയോ എന്തോ.

* * *

ഏതു ലൊട്ടലൊട്ടക്കിനും ഇന്നൊരു രാഷ്ട്രീയക്കാരനാവാം. രാഷ്ട്രീയക്കാരനാവാനുതലച്ചോറേ വേണ്ട എന്നതല്ലേ ഒരു വ്യവസ്ഥ?

—ശത്രുഘ്നൻസിൻഹ, നടൻ.

എന്തിനു മിസ്റ്റർ, ഇപ്പോൾ ഈ കൊതിക്കേറിയ്. പൈലറ്റായിരുന്ന കാലത്തേ നമ്മുടെ പ്രധാനമന്ത്രിയുമായി ബ

ന്ധം സ്ഥാപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നോ?

* * *

ഡെൽഹിയിലെ കലാപത്തിൽപ്പെട്ടവർക്ക് സർക്കാർ വായ്പ നൽകാം. പക്ഷേ പലിശയില്ലാത്ത വായ്പ നൽകാൻ വയ്യ.

—രാജീവ് ഗാന്ധി.

ഒരു വലിയ ബാങ്കു തുടങ്ങുന്നതായിരുന്നു നല്ലതു്.

* * *

കോൺഗ്രസ്-ഐ യുടെ തിരഞ്ഞെടുപ്പു മുദ്രാവാക്യം എന്താണെന്നോ? "ചിതാസ്മൃതിനു വോട്ടുചെയ്യുക."

—ഇ. കെ. നായനാർ.

ഓക്കയില്ലേ, "ഓരോ തുള്ളിച്ചോരയിൽ നിന്നും ഒരായിരംപേർ ഉണർന്നുവരും."

* * *

ഈ തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ ഞാൻ മത്സരിക്കുന്നത് പുതിയ അനുഭവങ്ങൾക്കു വേണ്ടിയാണ്. ആ അനുഭവങ്ങൾ വ്യക്തമാണ് ഞാനൊരു നോവലെഴുതും.

—തിരുവനന്തപുരത്തു് താണൊരു സ്ഥാനാർത്ഥിയായ തിരുപ്പറ്റി കമലാഭാസ്.

ഡോ. സുകുമാർ അഴീക്കോട്ട് ആ നോവലിന്റെ അമർത്ഥവും അന്തർലോകവും അനന്തസൗഹൃദങ്ങളും വിലയിരുത്തി ഒരു വിമർശന പ്രബന്ധമെഴുതും.